

● **Ut i verda** | 19 Kan ikke nok om Holocaust ● **Reportasje** | 20 Prisvinnerhverdag ● **Petit** | 32 Sannheter fra steintavla ● **Innspill** | 38 Mekanismer ved mobbing og krenkelser ● **Hjernetrim** | 52 Kryssord

UTDANNING

11

1. OKTOBER 2021

utdanningsnytt.no

Stort arbeidspress gir rektorflukt og magre søkerlister. Fagforeningene roper varsku.

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Kristin Slotterøy
Presentasjonsjournalist
ks@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

● Nesten ingen vil bli rektor

Bare fire prosent av kommuner og fylkeskommuner har fått flere enn ti søkere til skolelederstillingene, ifølge en fersk Fafo-rapport.

Utdanning har besøkt Lund skole i Løten kommune i Innlandet, en skole som siden 2005 har hatt ti rektorer.

Innhold

Aktuelt	4
Aktuelt navn	9
Hovedsaken	10
Kort og godt	18
Ut i verden	19
Møt en prisvinnende lærer	20
Lærerspesialistordningen i spill	24
Lærere på nytt Storting	28
Friminutt	32
Glimt	33
På tavla	34
Innspill	36
Debatt	42
Kronikk	48
Kryssord	52
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

● Petit: Utrolig, men sant

32

I gamle dager fikk ingen ha mat på skolen, og hadde noen en brødsalk, et halvt eple eller en neve rosiner, tok læreren det fra oss og spiste det, skriver Ole Foss i petiten denne gangen.

● Prisvinner fra grasrota

Lærer Gro Wollebæk mottok nylig Akademiets lærerpris for ekstraordinær innsats, 2021. Her ser vi henne med barnebøker hun har samlet inn til skolen der hun jobber, Bøler-åsen skole i Viken.

Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

– Jeg har fått mer faglig tyngde

Om lag 1800 lærerspesialister jobber i norske skoler. Jane Helen Prøven Gregersen er én av dem. – Videreutdanningen har gjort det enklere å bidra for eksempel med kollegaveiledning, sier hun.

– Bedre politikk for yrkesfag

– En bedre utdanningspolitikk for yrkesfag er en hjertesak, sier Even A. Røed. Han er én av åtte lærere som nå får fast plass på Stortinget for første gang.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Kontaktinformasjon

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Telefon: 24 14 20 00
E-post: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2020: 168 193

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.
Trykk: Ålgård Offset

Annonsekontakt

Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media AS
mj@hsmedia.no
Telefon: 62 94 10 32 / 911 73 473

Medlemsservice

Kontakt Medlemsservice ved spørsmål om abonnement og bladordningen, adresseendringer og Min side:
E-post: medlem@udf.no
Telefon: 24 14 20 00
Min side: udf.no/min-side

Ikke medlem, men ønsker abonnement?

Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Forsidebildet

Det blir stadig vanskeligere å skaffe folk til rektorstillinger. Mange steder finnes det knapt søkere, viser forskning. Bildet er manipulert.
Foto: Eva Groven

Leder: Steffen Handal

1. nestleder: Terje Skyvulstad

2. nestleder: Hege Valås

Sekretariatssjef: Lars Erik Wærstad

Leder

Kaja Mejlbø | Ansvarlig redaktør

Pandemien kan ramme søkerlistene

Vi er på vei tilbake. Til hverdagen, til kontorene våre, til treningssentrene og restaurantene. Nå er kravet om én meter avstand historie. Det samme er innslippsstopp og krav om bordplassering på serveringssteder. Færre må i karantene fremover, og kommunene skal slippe å gjøre like mye sporingarbeid. Selv om det mørkner ute, har det faktisk sjelden sett lysere ut!

Men konsekvensene lurar i skyggene. Jeg er spent på hva korona-årene vil ha å si for rekrutteringen av fremtidige lærere og skoleledere.

Gjennom pandemien har mediene levert side opp og side ned om situasjonen i norske barnehager og klasserom. I Utdanning har vi fortalt om lærere som lager hjemmeskoleopplegg, underviser to klasser samtidig via skjermen og må vaske pulter i pausen. Vi har fortalt om karantener, maskestesting og vaksinasjon. Og ja – vi har klappet for lærerne. Vi har til og med kalt dem helter. Men det spørs om det er nok for at ungdommen skal tenke «hverdagshelt, det er det jeg vil bli» og setter lærerutdanningen opp som førstevalg til våren.

Og hva med rektorene? Skal vi tro historiene, har noen av dem nærmest bodd på skolen det siste året. De har fått nye smittevernregler i fanget en fredag ettermiddag, med beskjed om at disse skal gjelde fra mandag. De har sørget for nye timeplaner, digitale verktøy og ny organisering av skolehverdagen. I Oslo fikk de jommen også helgen på seg da de skulle sortere tusenvis av vaksinedeler til elever og lærere.

Er de blitt kompensert med noen ekstra fridager eller mer lønn? Nei. Har de fått noen kroner for å gjøre det trange skolebudsjettet litt romsligere? Tvert imot. En fersk undersøkelse Respons Analyse har gjort for Utdanningsforbundet, viser at skolene har fått dårligere økonomi under pandemien. Hvilket utslag vil det ha på søkerlistene til rektorjobbene de neste årene?

Flere rapporter og undersøkelser stadfester at det allerede er glissent med søkere når skolelederstillingene lyses ut. Bare fire prosent av kommunene og fylkeskommunene oppgir at de har hatt flere enn fem søkere til en rektorstilling. I en undersøkelse Skolelederforbundet la frem i sommer, kommer det også frem at bare tre av ti mellomledere oppgir at rektorjobben frister.

Hvis ikke noe gjøres, kan vi risikere at ingen står ved roret om WHO's advarsler om kommende pandemier slår til.

Tariffoppgjøret 2021 og tvungen lønnsnemnd

Rikslønnsnemnda ga null:

– KS undergraver frontfagmodellen

Rikslønnsnemnda fastslo at Unio kommunes medlemsgrupper får den samme avtalen som lå i riksmeklerens skisse.

TEKST Kaja Mejlbo og Ståle Johnsen

21. september ble de endelige lønnstilleggene fastsatt for Unios grupper i kommunesektoren. Nemnda fastslo at medlemsgruppene i Unio Kommune får den samme avtalen som lå i riksmeklerens skisse.

Steffen Handal, forhandlingsleder i Unio kommune, er svært skuffet: – Vi står i en situasjon med kritisk sykepleier- og lærermangel. Men KS erkjenner ikke engang problemet, uttaler han til Unio.no.

Både Handal og Silje Naustvik, nestleder i Unios forhandlingsutvalg, understreker at Unio slutter opp om selve frontfagsmodellen. Men de mener at KS' praktisering av den er helt feilslått.

– Når KS forholder seg til frontfagsrammen som et tak, slik de har gjort i to oppgjør på rad, og ikke ser at det faktisk bidrar til at enkelte grupper får lavere lønnsvekst, bidrar KS til å undergrave tiliten til frontfagsmodellen, sier Naustvik.

– Mange av våre medlemmer opplever at KS opptre mer som lakeier for arbeidsgiverne i privat sektor enn å være seg sitt arbeidsgiveransvar bevisst, sier Handal.

Helt ferdig er likevel ikke Unio med Rikslønnsnemnda ennå. 23. september ble det klart at de tar deler av kjennelsen til arbeidsretten. Unio reagerer kraftig på at nemnda i sin kjennelse har satt

Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet og forhandlingsleder for Unio, og forhandlingsleder i KS, Tor Arne Gangsø fotografert da lønnsforhandlingene startet i vår.

FOTO JØRGEN JELSTAD

virkingen av årets lønnsoppgjør én måned og fire dager senere.

– Det vil påvirke resultatet negativt for en del av Unios medlemmer, konkluderer forhandlings-sjef i Unio, Klemet Rønning-Aaby, som mener det er snakk om mange titalls millioner kroner.

Direktør for arbeidsliv hos KS Tor Arne Gangsø sier til Utdanning at en forskyvning av virknings-tidspunktet er i tråd med langvarig praksis i Rikslønnsnemnda.

Hos KS er de også godt fornøyd med kjennelsen som sådan: – Den bekrefter at KS' prioriteringer og argumenter i årets tariffoppgjør var riktige. Resultatet gir en god fordeling på hele laget av ansatte i kommuner og fylkeskommuner, sier Gangsø i en pressemelding.

– Vi vil nå invitere Unio til en dialog om veien videre. Det har vært et langt og krevende tariffoppgjør, som vi bør evaluere i fellesskap, sier han.

Tilleggene

Rikslønnsnemndas beslutning gjelder fram til hovedtariffoppgjøret våren 2022. Dette blir tillegg-gene, skriver unio.no:

- Lønnstilleggene for Unios medlemmer (gruppe 2 i lønnstabellen) er på mellom 12.100 og 22.000 kroner. Beløpet får den enkelte på toppen av inntekten sin. Ny garantilønn justeres tilsvarende. Dette utgjør et lønnstillegg per dato på i gjennomsnitt ca. 3 prosent.
- Ledere lønnet i kapittel 4 får et tillegg på 2,9 prosent av sin egen grunnlønn per 4. juni 2021.
- I tillegg er én prosent per 1. oktober 2021 av det sentrale oppgjøret satt av til lokale forhandlinger.
- På grunn av streiken får Unios medlemmer tillegg-gene fra 4. juni.
- Totalrammen for kommunesektoren var beregnet til 2,8 prosent, men med forskyvet virkningsdato er den samlede rammen for oppgjøret 2,7 prosent.

Lokale forhandlinger

Nå gjenstår de lokale forhandlingene.

– Her kan partene blant annet prioritere å løfte yrkesgrupper de har særlig behov for å rekruttere og beholde. Kommunene sier det er størst utfordringer med å rekruttere helsepersonell, ikke minst sykepleiere, som er organisert i Unio, sier KS-direktør Tor Arne Gangsø.

Rikslønnsnemnda

Nemnda behandler tvister om innholdet i en ny eller endret tariffavtale. En kjennelse derfra har samme virkning som en tariffavtale. I nemnda sitter nøytrale medlemmer og representanter fra partene i arbeidslivet, som oppnevnes av Regjeringen for tre år om gangen.

Kilde: Regjeringen.no

● Yrkesliv

Bonusgevinsten til Alstahaug kommune har også lokallagslederen i Utdanningsforbundet, Elisabeth Holmvik, merket seg: – Vi fikk søkere fra hele landet, forteller hun, men understreker at de helst skulle sett et løft i grunnløna. På bildet: kommunesenteret Sandnessjøen.

FOTO ALSTAHaug KOMMUNE

Lokket med bonus – doblet søkerne

Da Alstahaug kommune lokket med 90.000 kroner i bonus, ble søkerlista til lærerstillingene dobbelt så lang, og med desto flere kvalifiserte søkere. Nå håper de dette er lærere som blir.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– Bonus-tiltaket har gitt over forventet effekt på første år. Søkerlista ble nesten dobla, skriver Connie Pettersen, kommunalsjef for oppvekst og kultur, til Utdanningsnytt.

I likhet med flere kommuner i Nord-Norge har Alstahaug på Helgeland slitt med pedagogmangel. I mai i år besluttet de derfor å teste ut en bonusordning de neste tre årene, i håp om å sikre seg nok lærere med godkjent lærerutdanning.

I utlysningen ble lærere i 1.-4. klasse lovet en bonus på 90.000 kroner, der 60.000 utbetales første år, og 30.000 det neste. Lærere i 5.-10. klasse ville få en bonus på 45.000 kroner, med 30.000 kroner første år og 15.000 det neste.

Ikke bare fikk de et søkerløft, men i bunken var det også langt flere kvalifiserte.

– Ved første utlysning i mars fikk vi inn 31 søknader. Cirka en tredjedel av søkerne hadde godkjent lærerutdanning. Av disse fikk vi rekruttert fem lærere med godkjent utdanning. Ved utlysningen i mai fikk vi 27 søkere til og rekrutterte sju

lærere med godkjent utdanning blant dem. Det er 1,5 ganger så mange som ved første utlysning, forteller hun.

Søkere fra flere kanter av landet

Leder i Utdanningsforbundet i Alstahaug, Elisabeth Holmvik, har også merket seg bonus-uttellingen. De samtykket til at tiltaket var verdt å prøve.

– Vi var spente på om det ville gå på bekostning av søkertilfanget hos andre omkringliggende kommuner, men det virker ikke slik. Med ordningen har vi fått søkere fra hele landet, forteller Holmvik.

Hun understreker at de likevel helst skulle sett at lærerne fikk et løft i grunnløna:

– Skal vi gjøre noe med lærermangelen, må vi ha lønn og arbeidsvilkår som gjør det mulig å rekruttere flere, og sikre at lærerne blir i jobben.

Hun er også spent på effekten av ordningen på lang sikt: – Det gjenstår jo å se om dette er ansatte som blir boende i kommunen.

Ønsker seg Nesna-utdanningen tilbake

Status per nå er cirka 10 prosent ukvalifiserte lærere i skolen i Alstahaug.

– Vi har fortsatt en jobb å gjøre. Bonus for nytillatte er et tiltak, samtidig må vi arbeide målrettet for å beholde lærere, sier kommunalsjef Connie Pettersen, som ikke legger skjul på at det også blir en viss konkurranse mellom arbeidsgiverne:

– Pedagogmangelen gjør at kommuner, fylkeskommunen og private aktører overbyr hverandre for å tiltrekke seg de verdifulle pedagogene.

UDF-leder Holmviks største ønske er at regjeringsskiftet skal bety at lærerutdanningen på Nesna gjenoppstår.

– Den har definitivt vært vårt viktigste grunnlag for å rekruttere nok kvalifiserte lærere i denne regionen. Den må på plass igjen, sier hun.

● Økonomi

– Skolen rakner

Utdanningsforbundet i Tromsø slår igjen alarm om ståa i skolene i byen, men kommunaldirektøren mener de svartmaler.

– Det er desperasjon hos medlemmene våre nå. Skolen rakner, sier leder i Utdanningsforbundet Tromsø, Katrine Aursand til avisa iTromsø.

10. september sendte hun en bekymringsmelding til kommunen. Der heter det at UDF Tromsø er bekymret over smitterekorder, mangel på læremidler og generelt dårlig satsning på tromsøskolen.

– Nå må noen på overordna nivå gjøre nødvendige prioriteringer, i tillegg når det er smittetopp i kommunen, sier Aursand til iTromsø.

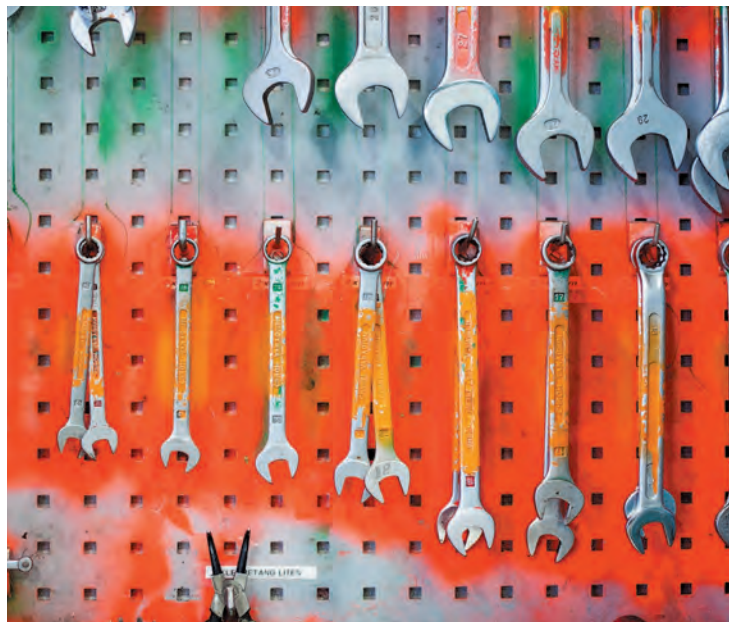
Kommunedirektør Stig Tore Johnsen avviser imidlertid anklagene: – Vi jobber godt med utvikling og kvalitetsforbedring av tromsøskolen. Svartmalinga til UDF vil jeg tilbakevise, sier han.

Videregående opplæring

Elever gikk glipp av 40 millioner kroner i utstyrsstipend

Forrige skoleår gikk 22.600 elever glipp av utstyrsstipend, fordi de ikke søkte eller ikke signerte. Elever i videregående skole kan få utstyrsstipend fra Lånekassen dersom de søker om det.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Flere elever i videregående kunne fått utstyrsstipend på mellom 1096 og 4513 kroner, hvis de hadde søkt. ILLFOTO ERIK M. SUNDT

– Jeg vet ikke hva grunnen er til at så mange elever gikk glipp av utstyrsstipend, men det er viktig at både Lånekassen og skolene nå går igjennom sine rutiner, så de er sikre på at elever får god nok informasjon, sier Edvard Botterli Udnæs, leder i Elevorganisasjonen til Utdanningsnytt.

– Vi har krevd at grensen for utstyrsstipend for elever i videregående heves. Dessuten vil vi selv sagt at stipend utbetales til alle elever som har krav på å få det, sier han.

Udnæs er opptatt av at elever i videregående skole kommer fra en ungdomsskole der de ikke har behov å søke om utstyrsstipend selv. Dermed kan det være mange som ikke kjenner Lånekassens ordninger.

– Skolene har et viktig ansvar når det gjelder å informere elevene, ikke bare om søknadsfrister, men også om hvordan de søker og hva de har krav på, sier han.

Lånekassen vet ikke hva årsaken er

Grunnen til at elevene gikk glipp av 40 millioner kroner til utstyrsstipend var at de enten ikke søkte eller ikke signerte på beløpet de søkte om, skriver Lånekassen i en pressemelding.

– Vi vet ikke hvorfor så mange ikke søker om utstyrsstipend, som alle med ungdomsrett i videregående opplæring har rett til. Jeg oppfordrer alle til å søke, uttaler Anette Bjerke, kommunikasjonssjef i Lånekassen.

Hvert år unnlater mellom 12.000 og 15.000 elever å søke om utstyrsstipend. I fjor droppet 15.000 av 181.300 elever å søke. I tillegg søkte 7.600 uten å signere. Dermed fikk de heller ikke utbetalt pengene.

Andelene elever som søkte og fikk pengene utbetalt, er på 87 prosent.

Fire ulike satser

Utskyrsstipendet skal bidra til å dekke det elevene trenger av utstyr på utdanningsprogrammet de tar. Det er fire ulike satser, avhengig av utdanningsprogram. I år er laveste sats 1096 kroner, mens høyeste sats er 4513 kroner. Beløpet utbetales én gang i skoleåret.

Elever som skal bo borte for å gå på skole, eller som har foreldre med lav inntekt, kan også ha rett til andre typer stipend. Fristen for å søke stipend og lån fra Lånekassen er 15. november for høsten og 15. mars for våren.

Yrkesfag

Norge blant landene med lavest kvinneandel i yrkesfag

Under 40 prosent av elevene i yrkesfaglig opplæring i Norge er kvinner.

Disse tallene plasserer Norge blant landene med mest kjønnsdeling i Europa, ifølge en rapport.

Tallene for videregående opplæring gjelder 2019 og kommer fram i den årlige rapporten «Education at a Glance 2021», opplyser Statistisk sentralbyrå.

I OECD-landene var kvinneandelen i gjennomsnitt 45 prosent.

Bare 8 prosent av elevene i elektrofag, meka-

niske fag og bygg- og anleggsfag i Norge var kvinner i 2019. Den lave kvinneandelen i dette fagfeltet gjør seg også gjeldende i de aller fleste OECD-land, men gjennomsnittet der lå likevel på 15 prosent.

Av de nordiske landene var det kun Island som hadde en lavere andel kvinner i yrkesfaglig videregående opplæring enn i Norge. Der var 33 prosent kvinner dette året. Øverst ligger Finland, med en kvinneandel på 54 prosent.

©NTB

● Oslo-budsjettet

Satsing på skolefritids og mat

Gratis aktivitetsskole og gratis skolemat for elevene i videregående skole er to av satsingsområdene i Oslo-byråds budsjettforslag for neste år.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Ett av forslagene fra byrådet er gratis skolemat. Det er en ordning som gradvis skal trappes opp. I første omgang skal tilbudet gjelde for elever i videregående opplæring. De vil få tilbud om ett daglig gratis kjøttfritt måltid; enten frokost eller lunsj.

Til neste år vil tilbudet omfatte 17.000 elever i videregående, og nærmere 40.000 elever fra 2023. Til sammen vil mattilbudet koste 96 millioner kroner årlig. Pengene skal tas fra helsebudsjettet.

I 2024 er målet å avsette penger til gratis skolemat for elever på ungdomstrinnet.

– Vi skal tilby god, næringsrik, plantebasert og bærekraftig mat. For Oslo skal bli en enda grønnere by, sa finansbyråd Einar Wilhelmsen (MDG) i finanstalen i Oslo bystyre 22. september.

Flere får gratis plass

Elever på 1. trinn får allerede tilbud om gratis aktivitetsskole (AKS, skolefritidsordningen i Oslo). Nå vil byrådet trappe opp satsingen med gratis AKS for elever på 2. trinn fra 2022 og på 3. trinn fra 2023.

– Gratis aktivitetsskole er et viktig tiltak for å

Ordningen med gratis skolefritidsordning i Oslo skal utvides, foreslår byrådet i forslaget til budsjett for neste år.

ILL.FOTO PAAL SVENDSEN

sikre inkludering, bekjempe forskjeller og legge til rette for læring for alle barn, uttaler Inga Marte Thorkildsen (SV), byråd for oppvekst og kunnskap.

Med opptrappingen av AKS vil over 20.000 elever i 2022 og ytterligere 3500 elever i 2023 få tilbud om gratis deltidsplass i AKS i Oslo.

Byrådet vil også heve kvaliteten i AKS. Totalt foreslås det 10 millioner kroner til å utvide samarbeidet med Kulturskolen, for å sikre økt kompetanse blant ansatte gjennom flere fagutdannede og strengere språkkrav, i tillegg til etter- og videreutdanning i aktivitetspedagogikk. Byrådet har også skjerpet kravet til sunn og næringsrik mat i AKS.

Voksenopplæring og yrkesfag

Et annet felt byrådet prioriterer, er voksenopplæring for å få flere i arbeid.

– En viktig grunn til at mange står uten jobb, er at de ikke har bestått videregående opplæring. Derfor foreslår byrådet å gi flere voksne tilbud om videregående opplæring, sa finansbyråd Wilhelmsen.

Han la til at yrkesfag er et annet satsingsområde for byrådet. Byrådet foreslår å bruke 27 millioner kroner på å fremskaffe flere læreplasser og sikre bedre oppfølging av lærlinger.

Oslo bystyre vedtar budsjettet for neste år i desember.

Høyre: Byrådet burde prioritert lærere

– Flere av skolene i Oslo oppfyller ikke lærernormen. Da er det vanvittig å prioritere de store pengene til skolemat og aktivitetsskole, sier Mehmet Kaan Inan i Oslo Høyre.

– Igjen er elevene den største taperen i Oslo-budsjettet. Det eneste byrådet prioriterer i år, er skolemat og en urettferdig ordning for aktivitetsskole. De gir elevene brød og sirkus, mens det

elevene egentlig trenger, er bedre oppfølging og mer undervisning etter lang tid med hjemmeskole og korona. Dette er helt vanvittig og uforvarlig, sier Mehmet Kaan Inan, skolepolitisk talsperson for Oslo Høyre.

Inan mener byrådets budsjettforslag er et urovekkende signal til alle foreldre i Oslo.

– Etter flere rapporter som viser at Oslo-skolen går i feil retning, velger byrådet å gi elevene noen

tørre brødsiver med svett gulost og et eple. Arbeiderpartiet og SV har ingen ambisjoner på vegne av elevene. Gi heller skolene midler til ekstratimer i naturfag, matematikk og norsk eller flere lærere. Den store utfordringen i Oslo-skolen er ikke at elevene mangler matpakke, sier Mehmet Kaan Inan.

Bemanning

Strengere krav har redusert lønnsomheten i private barnehager

Det viser at bemanningsnormen har virket, mener forskerne bak en ny analyse. De anslår også at det gjennom seks år ble solgt barnehager for opp mot fire milliarder kroner i Norge.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Telemarksforskning og Samfunnsøkonomisk analyse (SØA) har gjennomført analysen på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet.

De har sett på perioden 2014-2019 og finner at strengere bemanningskrav gjennom bemanningsnormen har gitt lavere lønnsomhet for de private eierne.

Det er dette som i størst grad har ført til at lønnsomheten har falt betydelig. I 2018 hadde de private barnehagene en gjennomsnittlig driftsmargin på fem prosent, mens den året etter falt til 3,4 prosent.

Seks milliarder i egenkapital

Andre resultat fra den økonomiske analysen:

Rundt én av tre private barnehager gikk med underskudd i 2019. De ideelle driverne har lavest lønnsomhet. De store konsernene har høyere lønnsomhet enn resten.

Overskuddet har i stor grad gått til å styrke egenkapitalen i barnehageselskapene. Den samlede egenkapitalen har vokst fra om lag 3,5 milliarder kroner i 2014 til rett under seks milliarder i 2019.

Selskapene i sektoren har høy gjeld, totalt 18,7 milliarder kroner i 2019. Det er fem milliarder mer enn i 2014.

Andelen egenkapital har økt fra 20 til 24 prosent i perioden. Egenkapital er enkelt sagt verdien en eier sitter igjen med hvis de selger alt i selskapet og betaler ned all gjeld. De ideelle driverne har langt høyere egenkapitalandel enn resten av sektoren.

Bemanningsnorm og pedagognorm svekker gevinstmulighetene for de private barnehagedriverne, viser forskning.

ILL.FOTO MARIE VON KROGH

I 2019 ble det tatt ut 237 millioner kroner i samlet utbytte og konsernbidrag. Det utgjorde rundt 28 prosent av samlet årsresultat etter skatt.

Normer har gitt lavere gevinst

Forskerne skriver at den gjennomsnittlige bemanningen i private barnehager har vært stabilt lavere enn i kommunale barnehager før bemanningsnormen ble innført: «(...) de har dermed brukt mindre ressurser på lønnskostnader enn de har fått finansiert gjennom tilskuddet».

De viser til at både bemanningsnorm og pedagognorm svekker gevinstmulighetene for de private driverne, og at de i tiden framover ikke forventer samme lønnsomhet i sektoren som før normene ble innført.

Solgt barnehager for milliardbeløp

Forskerne har også forsøkt å kartlegge salg og eierskifter i privat barnehagesektor og anslår mellom 192 og 285 slike salg i perioden.

Videre anslår de at den samlede kjøpesummen for disse har vært 2,6-3,8 milliarder kroner. De tror imidlertid at den totale summen sannsynligvis er høyere.

Frykter nytt regelverk

Da Utdanningsnytt arrangerte duell mellom Arbeiderpartiets Torstein Tvedt Solberg og Høyres Mathilde Tybring-Gjedde før valget, barket de sammen nettopp om private barnehager.

Tvedt Solberg lovet at en ny regjering ønsker å stramme inn regelverket for finansiering av private barnehager og pekte på at Storberget-utvalget har gitt en oppskrift på hvordan det kan gjøres. Tybring-Gjedde derimot frykter at Storberget-utvalgets skisse, der kommunene kan lage lokale regler for finansiering av barnehager, vil gjøre det uforutsigbart for private eiere.

– Årsaken til at en del private barnehageeiere har tjent penger, er økningen i eiendomsprisen. Barnehagene har økt i verdi, det handler ikke om tilskudd eller lukrativ barnehagedrift, sa Tybring-Gjedde i debatten.

– De små private selger seg ut fordi det er tøffere å drive enkeltstående barnehager. Et nasjonalt økonomisk tilsyn er nøkkelen for å ta de som utnytter systemet. Og så må vi snakke om hvilke krav vi skal stille til kvalitet, da sikrer vi at pengene går til gode tilbud til barna, sa hun.

Aktuelt navn

Barnehageopprøret inn på Stortinget

Hege Bae Nyholt håper yrkesskaden fra barnehagen ikke skal gå ut over stortingskollegene.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no FOTO Ihne Pedersen

● Hege Bae Nyholt (43)

Hvem

Pedagogisk leder i Sjetne barnehage, Trondheim. Barnevernspedagog med etterutdanning i barnehagepedagogikk til barnehagelærerkompetanse. Master i tverrfaglige kulturstudier

Aktuell

Nyvalgt stortingsrepresentant fra Rødt, Trøndelag. Blir eneste barnehagelærer på det nye Stortinget.

Hvorfor vil du på Stortinget?

Jeg vil synes og høres, som en representant for alle oss i kvinnedominerte yrker; i barnehager, barnevern, skole og hele spekteret av helse- og sosialtjenester. Vi er dem som bare er der og tas for gitt. Vi som stadig får nye krav om innhold og rammer for jobben vi gjør. Nå har barnehagene fått ny plan for fysisk aktivitet og kosthold. Fint det. Men å iverksette planen vil ta tid fra anna arbeid. Og som vanlig følges ikke planen opp med nye tilskudd. Vi skal bare klare alt.

Hva er de største barnehagepolitiske utfordringene?

Hjertesakene mine er gratis barnehage, økt bemanning og høyere lønn til de ansatte. Av det følger bedre kommuneøkonomi.

Du har sagt at hjertet ditt ligger på golvet i en kommunal barnehage. Mange partier poengterer at de vil ha et mangfold av barnehageeiere. Hva sier du til dem?

At jeg er helt enig! Derfor er jeg mot kommersielle barnehager. De ødelegger mangfoldet ved å konkurrere ut andre. Profitt i velferden må bekjempes.

Barnehageopprøret starta i 2016 og er fortsatt opprørt. Hvordan forholder du deg til det?

Jeg er naturligvis medlem!

Kan man være opprører på Stortinget?

Jeg har vært i fin klesbutikk i Trondheim og fått hjelp til å kjøpe drakt. Da forklarte jeg at jeg trengte slikt antrekk fordi jeg er blitt stortingsrepresentant. Jeg aksepterer at Stortinget har sin stil og sin form, og det er fullt mulig å få innholdet i barnehageopprøret inn i den forma. Poenget er å bryte taushetsmuren om konsekvensene av for eksempel lav bemanning i barnehagene.

Hvilken stortingskomité ønsker du deg inn i?

Det sier jeg ikke, for jeg må ta det jeg får. Og yrkesskaden med at jeg alltid må organisere folk, den utgjør uansett en fare når jeg slippes løs i slike settinger. Som Palestina-engasjert har jeg blant anna vært reiseleder der. Da passa jeg hele tida på at alle, også helt fremmede, hadde nok solkrem og gikk på fortauet, ikke i veien. Risikoen er stor for at jeg vil gjøre tilsvarende på komitéreiser.

Rødt kan havne i et politisk dødvann som støttespiller til en flertallsregjering som ikke trenger støtte. Hvordan skaffe innflytelse da?

Vi må presentere saker som er så gode og solide at de flytter debatten. Å klare det krever ikke minst god kontakt med fagbevegelsen. Dette er ikke umulig. Tenk bare på hvordan Rødts leder Bjørnar Moxnes, aleine og i en vanskeligere posisjon, har prega debatter. Så skal vi jamt og trutt minne de andre partia til venstre for sentrum om hva de har gått til valg på.

Veit du hvor mange barnehagelærere som har vært på Stortinget før deg?

Nei?

Fire på fast plass og én på vara, ifølge biografiene på stortinget.no

Godt jeg kom inn, da!

Kunne du tenkt deg å innby til konkurranse om Stortingets fineste tatovering?

Det kan jeg godt, for jeg vinner. Ingen har noe finere enn den vakre, rivningstrua Trondheimsbygården i jugendstil som jeg har på den ene underarma. På den andre har jeg Snusmumriken og Lille My, en sikker vinner i barnehagen.

«Kommersielle barnehager ødelegger mangfoldet ved å konkurrere ut andre.»

Ni personer har vært innom rektorstolen på Lund skole i Løten kommune i løpet av 16 år. Nå er nummer ti på vei inn dørene, og lærerne håper de slipper flere rektorskifter på en stund.

Tomme stoler

Rektorjobben er ikke det
den en gang var. Og nå vil
stadig færre ha den.

TEKST Kaja Mejlbo og Jørgen Jelstad

FOTO Eva Groven

– **Vi lærere** gjør jobben i klasserommet hver dag, men rammene rundt forsvinner litt uten mer stabilitet i ledelsen. Det er klart vi har savnet en leder som har vært her over tid, sier Magnus Tvedt Georgstad.

Han er lærer og tillitsvalgt ved Lund skole i Løten kommune litt utenfor Hamar. Siden 2005 har skolen hatt ti forskjellige rektorer. Inntil nylig var rektor ved en annen skole i kommunen også konstituert i stillingen ved Lund. Nå har endelig en permanent arvtaker skrevet under på ansettelseskontrakten.

På døra inn til kontoret han skal overta henger en barnetegning av en mann med skjegg, briller og et stort smil.

– Det er den forrige rektoren, forteller Georgstad.

Han sluttet før sommeren etter rundt tre år i rektorstolen. «Jeg må si at jeg har et stort hjerte for Løten-skolen, men det er noe med rammebetingelsene», uttalte han i avisa Østlendingen da det ble kjent at han hadde sagt opp.

– Vi hadde elever som gråt den siste dagen han var her. De sa de kommer til å savne ham. Han gikk «all in» med et brennende engasjement for skolen og nærområdet. Det krever sitt, sier Georgstad.

Han tror for høy arbeidsbelastning er mye av årsaken til at rektorene ikke blir stående i jobben.

– Det er mye jobb for én person. På større skoler har de gjerne en assisterende rektor i tillegg, noe som gjør at de kan dele oppgavene mer mellom seg. Her må rektor gjøre alt selv, sier han.

Rektorflukt og magre søkerbunker

Dette er ikke første gang de tillitsvalgte på Løten uttrykker sin bekymring for rektor-situasjonen. Tidligere i år skrev de et brev til kommunen der de etterlyste handling og mer ressurser. De har også fått støtte hos foreldrene, og saken er viet sin del av spalteplassen i lokalavisene Hamar Arbeiderblad og Østlendingen.

Men det er ikke bare på Løten rektorene forsvinner. Et sveip på Google viser tilsvarende overskrifter fra flere steder i Norge – gjennom flere år. «Nok en rektor sier opp jobben sin», skrev Lindesnes avis i mars 2020, «Rektorflukt i Ringsaker», var oppslaget i Ringsaker blad i 2018, mens Gudbrandsdølen Dagingen i 2017 kunne fortelle at «ansatte slår alarm etter rektorflukt».

Og når erstatterne skal hukes inn, er søkerbunkene magre. Da rektorjobben ved Lund ble lyst ut første gang i vår, var det tre navn på søkerlista. Ved naboskolen Østvang måtte stillingsutlysningen ut fire ganger før de fikk napp.

Men heller ikke her er Løten i en særstilling. «Bare to søkte rektorjobb: – Lønna samsvarer ikke med ansvaret» var tittelen i Fredriksstad Blad i 2019. iFinnmark fortalte nylig at ingen vil bli rektor ved den nye skolen i Båtsfjord. Og i Oslo har man lyst ut stillingen som assisterende rektor ved Maridalen skole to ganger uten at noen har meldt sin interesse. Nå fungerer en tidligere rektor, som egentlig har gått av med pensjon, i jobben.

Stig Johannessen, leder i Skolelederforbundet, mener situasjonen er alvorlig.

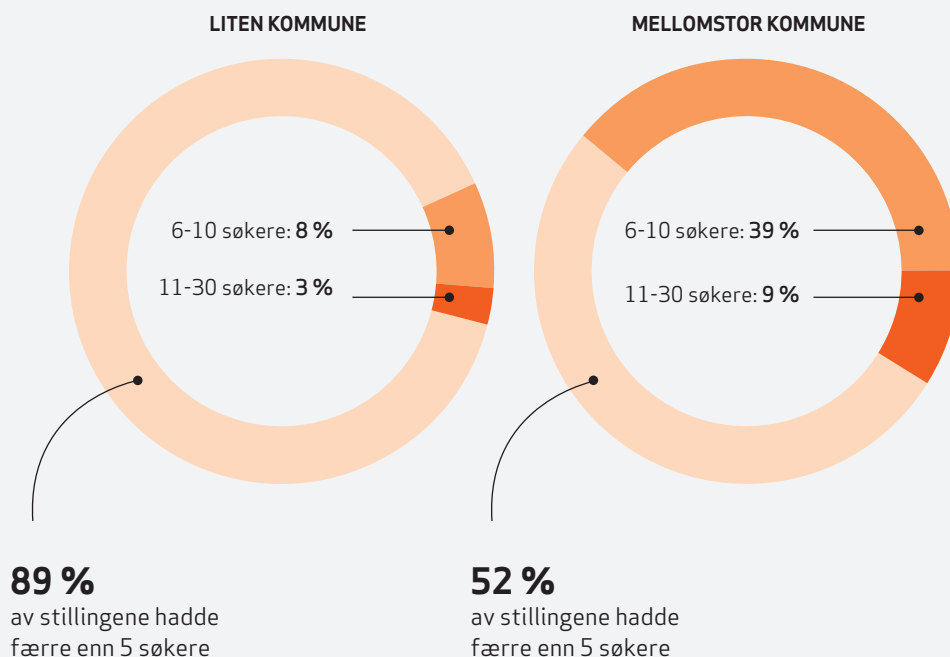
– Det overordna bildet er at vi har en situasjon der det blir stadig vanskeligere å skaffe folk til rektorstillingene. Mange steder finnes det knapt søkere, sier han.

– Vi må gjøre rektorjobben mer attraktiv før den mister all appell.

Tallenes dystre tale

Flere forskningsrapporter og undersøkelser

Antall søkere til rektorstillinger

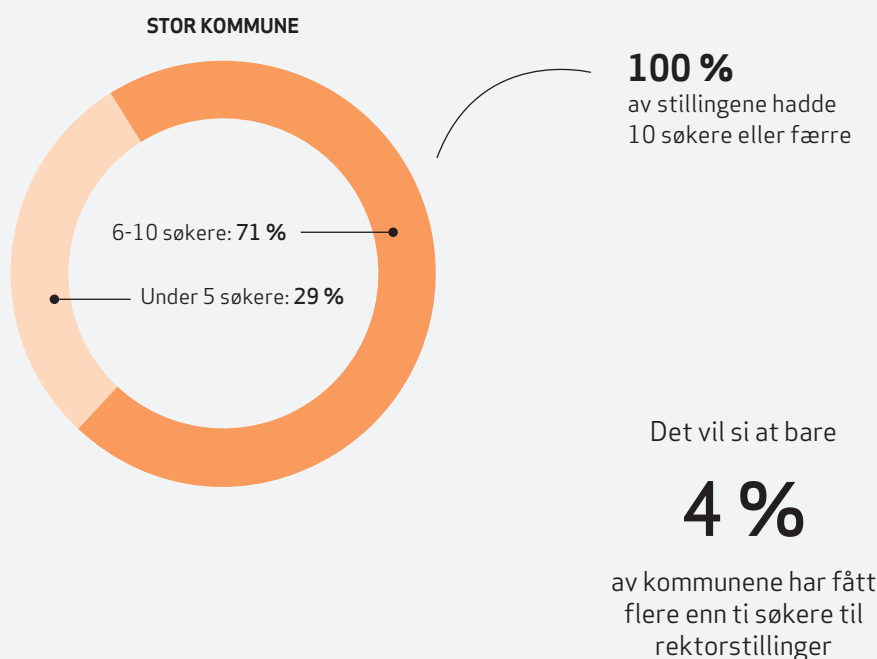
«Vi må gjøre rektorjobben mer attraktiv før den mister all appell.»

Stig Johannessen,
leder i Skolelederforbundet

underbygger det Johannessen sier. I 2019 publiserte Fafo spørreundersøkelsen «Fra gallionsfigur til altnuligmann», gjort blant rektorer og skoleeiere. Forskerne så blant annet på hvor stort tilfanget var av søkere til nye stillinger, og på hvor mange som slutter, og eventuelt ønsker å slutte, i jobben som skoleleder. De fant noe godt, men mest dårlig nytt.

På den positive siden oppgir så mange som mellom 50 og 70 prosent av skolelederne at de ønsker å stå i jobben karrieren ut. Mange av dem er imidlertid eldre, noe som betyr at i løpet av de neste årene vil de forsvinne ut i pensjonistenes rekke. Samtidig oppgir også mange av de yngre skolelederne, med kort ansiennitet, at de er usikre på om de ønsker å bli i jobben.

Når det gjelder søkertilfanget, bekrefter rapporten bildet landets lokalaviser tegner. De fleste kommuner og fylkeskommuner oppgir at det er få søkere til skolelederstillingene. Bare fire prosent har fått flere enn ti søkere, og problemet er ekstra

Kilde: Fafo-rapporten: Fra gallionsfigur til altnuligmann, 2019

«Det er mye
jobb for én
person.»

Magnus Tvedt
Georgstad, lærer og
tillitsvalgt ved Lund
skole i Løten

stort i små kommuner. Der svarer 89 prosent av skoleeierne at de har hatt færre enn fem søkere til en skolelederstilling.

Og om ikke det var nok, viser en fersk undersøkelse i regi av Skolelederforbundet at heller ikke mellomlederne sikter seg inn mot rektors kontor. Bare 32 prosent av dem oppgir at de kan tenke seg å søke en rektorstilling i fremtiden. 52 prosent svarer derimot at de kan tenke seg å søke en lederstilling utenfor skolen.

Når de blir spurt om hvorfor ikke rektorjobben frister, går noen svar igjen: arbeidsmengden, ansvarsbelastningen og krysspresset.

Det bekymrer Stig Johannessen, men overrasket er han ikke.

– Vi har sett denne utviklingen over lang tid. Ressursene til skoleledelse vokser ikke i takt med forventningene samfunnet har til skolen og rektors ansvar. Arbeidsmengden øker. Rektorene skal svare til skoleeier, til foresatte og til elevene. De har et utvidet ansvar for økonomi, ressursbruk,

rapportering og personalledelse og skal drive faglig pedagogisk utvikling av skolen. Når de i tillegg noen steder må skifte lyspærer og purre på måke-bilen, sier det seg selv at tiden ikke strekker til, sier han.

Kildene i Fafo-undersøkelsen forteller om det samme.

«Som rektor er man jo litt en altnuligmann. Før var rektorer mer som en gallionsfigur. Rektorstillingen er altoppslukende, det skal dokumenteres oppover, ansatte har behov for å bli fulgt opp, vi håndterer avvikhåndteringer på ventilasjon, vi er litt vaktmestere også», sier en av dem.

Johannessen mener det er gjenkjennelig, spesielt ved små skoler.

– Rektorene der er ofte ganske alene i lederstillingen, og de har få støttefunksjoner. Mange steder har også kommunen gått fra å være en støttespiller til å bli en bestiller. Det setter rektorene i et stadig krysspress, sier han.

– Om vi ønsker å drive gode skoler i Norge også

● Dagens skoleledere

- Det er registrert nesten 3000 årsverk som rektorer og assisterende rektorer i grunnskolen i Norge.
- Tallet for undervisningsinspektør og avdelingsleder er drøye 2600.
- Over halvparten av alle skoleledere, som inkluderer rektor, assisterende rektor, inspektør og avdelingsleder, er eldre enn 50 år. 37 prosent er mellom 41 og 50 år og de resterende 9 prosentene er 40 år eller yngre.
- Det er langt flere kvinner enn menn som er skoleledere, 64 prosent mot 36 prosent.
- En typisk skoleleder er altså eldre, ofte kvinne, med høy utdanning og som regel skoleledererfaring.

Kilde: GSI, Fafos rapport «Fra gallionsfigur til altnuligmann», 2019

«HULL I HODET»

I Opplæringsloven paragraf 9-1 heter det blant annet at «den som skal tilsetjast som rektor, må ha pedagogisk kompetanse og nødvendige leiareigenskapar».

I 2002 foreslo imidlertid daværende utdanningsminister Kristin Clemet (H) å oppheve kravet om pedagogisk kompetanse. Hun ønsket i stedet at lederkompetanse ble vektlagt tyngre og foreslo også at en rektor kan ha ansvar for flere skoler.

– Helt hull i hodet, svarte Helga Hjetland, som den gangen var leder for Utdanningsforbundet.

– Skolen er ingen bedrift som skal tjene penger. Vi skal sette i gang, drive og utvikle læringsprosessen. Og da trengs det pedagogisk kompetanse, uttalte hun til Aftenposten. Og sånn ble det.

I de periodene vi har hatt gode rektorer her, merker vi hvor bra og viktig det er, sier lærer og tillitsvalgt Magnus Tvedt Georgstad (t.h.). Her diskuterer han med miljøterapeut Amund Holmen og lærer Mari Josefine Ådnøy.

i fremtiden, er det på høy tid at vi ser på denne utfordringen.

– Har problemstillingen gått under den politiske radaren?

– Kanskje vi i sektoren ikke har gjort nok, men vi får ikke den responsen vi håper på hos politikerne. I vinter, da de rødgrønne la frem sine 16 forslag mot lærermangel, jobbet vi aktivt for å få inn poenget med at fremtidens ledere rekrutteres fra lærerne. I vedtaket leser vi det som at opposisjonen forpliktet seg til å se nærmere på dette. Nå må vi minne nye regjeringskamerater om hva de faktisk vedtok, sier Johannessen.

Krysspress og økt ansvar

Han forteller om en rektorjobb som har vært i stor endring de siste to tiårene. Fra å være den fremste blant likemenn, med hovedansvar for det pedagogiske tilbudet, er rektorene blitt arbeidsgivere som skal oppfylle omfattende forventninger fra skoleeier, politikere, foresatte og elever, og ha

både det økonomiske, det administrative og det juridiske ansvaret.

Johannessen sier at i overgangen til økt målstyring har riktignok hver rektor fått større frihet til å organisere virksomheten innenfor sin egen skole, men han står også mer direkte ansvarlig overfor skoleeier.

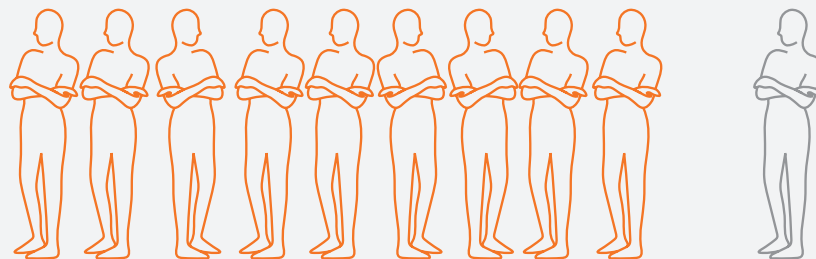
– Et så stort ansvar må i det minste kompenseres, mener Johannessen.

– I stedet ser vi også at rektorer sakker akterut i lønnsutviklingen sammenlignet med andre kommunale ledere.

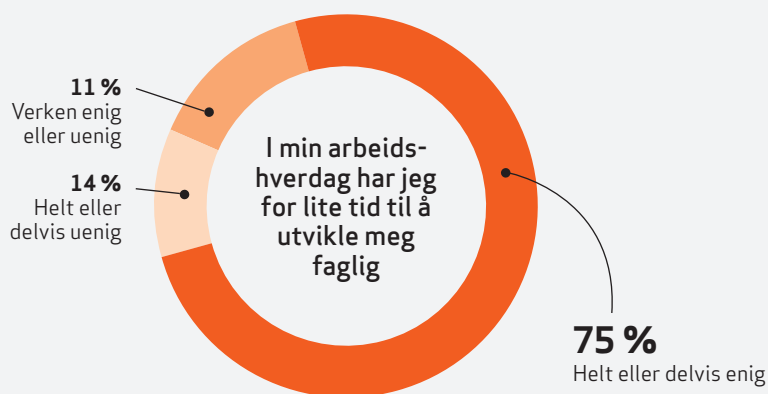
Utdanningsforbundet har spurt sine ledermedlemmer om hvordan de har det på jobben. I en undersøkelse utført av Respons Analyse i 2018 svarer åtte av ti skoleledere at arbeidsmengden har økt de siste årene. Sju av ti opplever ikke å ha tilstrekkelig tid til pedagogisk ledelse og utviklingsarbeid. Åtte av ti forteller at praktiske gjøremål stjeler mye tid som heller skulle vært brukt til pedagogisk ledelse.

«Terskelen for en rektor å stå frem i offentligheten med at arbeids-situasjonen ikke er forsvarlig, er veldig høy.»

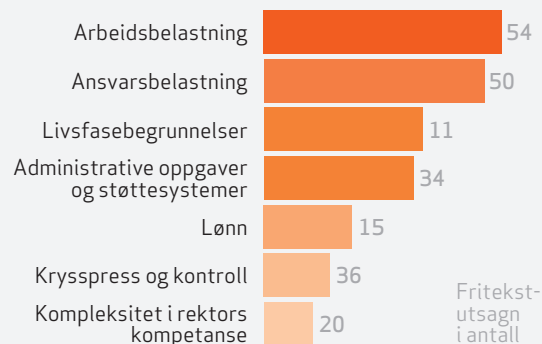
Tormod Korpås,
sentralstyremedlem
og leder for sentralt
lederråd
i Utdannings-
forbundet

9 av 10 mener at en skoleleder har for mange arbeidsoppgaver

Mellomlederes barrierer mot å søke rektorstilling

Kilde: Fafo-rapporten: Fra gallionsfigur til altnuligmann, 2019 og Skoleforbundets siste undersøkelse

Også der kommer det frem at mange skoler sliter med rekrutteringen av nye skoleledere. Tormod Korpås, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet og leder for forbundets lederråd, frykter at lærermangelen og koronapandemien vil gjøre det enda vanskeligere.

– Uten tilstrekkelig med kvalifiserte lærere forsvinner rekrutteringsgrunnlaget til rektorjobbene. Vi er helt avhengige av et stort utvalg av lærere for å finne de beste folkene til lederjobbene, sier Korpås.

– Jeg frykter også hva pandemien har gjort med hvordan lærere og mellomledere ser på rektorjobben. Siden mars 2020 har rektoren fått nye oppgaver over natta og bestillinger fra skoleeiere og myndigheter som må løses ad hoc. Jeg har fått telefoner fra rektorer som i perioder mer eller mindre bodde på skolen for at hjulene skulle gå rundt. De har ikke hatt mulighet til å ta seg fri, og de er ikke blitt kompensert for ekstrajobbingen. En slik kynisk utnyttelse av rektorer gjør nok dess-

verre noe med motivasjonen blant lærere og mellomledere for å søke seg til en slik stilling, sier han.

– Hvorfor roper ikke rektorene høyere?

– Terskelen for en rektor å stå frem i offentligheten med at arbeidssituasjonen ikke er forsvarlig, er veldig høy. Da bidrar du til forståelse av arbeidsmiljøet, og risikerer at klagene og misnøyen spres seg. Dessuten er det heller ikke slik at skolen er i kontinuerlig krise. Det er veldig mange rektorer som går på jobben med stor glede hver eneste dag og mener de har verdens beste jobb.

Korpås har selv hatt den følelsen. Tidligere var han rektor ved en stor videregående skole i Sarpsborg. Det hender titt og ofte at han savner å gå i de gangene.

– Å ja, jeg savner skolehverdagen. Å være rektor er en fantastisk givende jobb. Jeg ser frem til å jobbe som rektor igjen ...

– Hva må til for at flere skal drømme om en plass i rektorstolen?

– Rektorer trenger mer administrativ støtte og

ressurser, bedre og flere lederressurser, færre og mer avgrensede arbeidsoppgaver og bedre lønn. Dessuten må kommunene sørge for at de får et profesjonsfelleskap, gjerne tverrkommunalt om det må til. De viktigste aktørene her er KS og Oslo kommune. Jeg forventer at de overvåker nøye tilgangen på kvalifiserte rektorsøkere fremover.

Savner den røde tråden

På Lund skole henger et informasjonsskriv fra Løten kommune på oppslagstavlen, hvor det er listet opp forventninger til ansatte og ledere i kommunen. Under overskriften «Ledere» er første punkt «er forutsigbare», mens tredje punkt er «er til stede».

Noen av lærerne har slått seg ned i sofaen på pauserommet. De forteller at noe av det vanskeligste med stadige lederskifter er at utviklingsprosesser må startes på nytt og på nytt. De savner en som holder i trådene og får fullført prosessene.

– Hva er det som lider mest under ikke å ha en stabil

«Rekrutteringen av ledere i skoleverket er ikke særskilt komplisert.»

Tor Arne Gangsø,
direktør for arbeidsliv i KS

rektor over tid?

– Skoleutvikling, for det er en langtidsprosess. Det er den røde tråden med en leder som binder ting sammen til en helhet, sier tillitsvalgt Georgstad.

De har et godt arbeidsmiljø og lite utskiftninger blant lærerne, noe som gjør at de er selvgående og klarer seg bra.

– Men i de periodene hvor vi har hatt gode rektorer her, merker vi hvor bra og viktig det er, sier Georgstad.

– Kunne du selv tenke deg å bli rektor en dag?

– Nei, overhodet ikke. Jeg har utdannet meg til å bli lærer, og det er i klasserommet jeg vil være.

Litt lenger bort i sofaen sitter miljøterapeut Amund Holmen. Han forteller at han selv gikk på Lund skole da han var barn.

– I løpet av den perioden var det bare to forskjellige rektorer her, sier han.

De er alle enige i at rektorrollen har endret seg de siste par tiårene, med langt flere arbeidsoppgaver enn før.

– Det er de samme tingene som har skjedd med læreryrket med mye mer krav til dokumentasjon og kontroll. Flere og flere oppgaver kommer til, men ingenting tas bort, sier Georgstad.

I tillegg peker de på anstrengt kommuneøkonomi som et problem. På bordet ligger Hamar Arbeiderblad hvor førstesideoppslaget er «Flytter hvis de mister skolen». Som i mange småkommuner er skolenedleggelse og kutt en tilbakevendende debatt.

Magnus Tvedt Georgstad mener kommunen fram til nå ikke har gjort nok for å beholde rektorene i jobben. For eksempel har lærerne bedt om å få inn en stilling som assisterende rektor, noe som vil dempe arbeidsbelastningen på ledelsen. Inntil nylig har de fått nei, men nå har kommunen vedtatt at flere av skolene, blant dem Lund, skal få en assisterende rektor i 30 prosent stilling.

– Det er vi veldig glade for. Kommunen har nå tatt tak, så vi har håp om at det endelig løser seg.

Bare tre av ti mellomledere oppgir at de kan tenke seg en rektorstilling i fremtiden

Kilde: Skoleforbundets spørreundersøkelse blant mellomledere, 2021

Arbeidsgiver er ikke bekymret

KS-direktør Tor Arne Gangsø er enig i at rektorjobben er krevende, men han er ikke særlig bekymret for rekrutteringen til skolelederstillinger.

– Generelt er det en utfordring å rekruttere til lederskap i kommunal sektor, det gjelder nesten alle tjenesteområdene. Sånn sett er ikke rekrutteringen av ledere i skoleverket særskilt komplisert, sier Tor Arne Gangsø, direktør for arbeidsliv i kommunenes arbeidsgiver KS.

Men, legger han til, de er godt kjent med utfordringene som rapporten fra Fafo og undersøkelsene fra Skolelederforbundet og Utdanningsforbundet peker på.

– Dette er problemstillinger vi har jobbet med i mange år. Vi jobber for å styrke forutsetningene for lederne i kommunal sektor. Blant annet har vi utviklet LED, et eget utviklings-

verktøy for mellomledere, sier Gangsø.

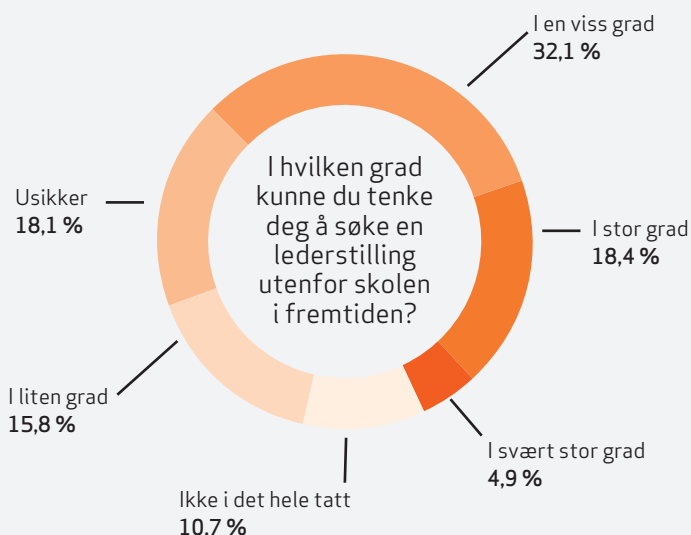
Han tror mange ledere i kommunal sektor, også i skolene, opplever å stå i et krysspress av krav fra de som bruker tjenestene, fra administrasjonen og fra politikerne.

– Lokalpolitikere har et genuint og sterkt ønske om at kommunen skal levere best mulig tjenester, men det er et voldsomt spenn mellom hva som kreves og hvilke ressurser som er tilgjengelig.

– Hva skal til for at man får mer ressurser inn i ledelsen av skolene?

– Kommunesektoren er av en sånn karakter at man føler at det er vanskelig å prioritere ledelse på bekostning av andre ansatte. Men vi er opptatt av at ledelse funker og at god ledelse gir bedre tilbud.

– Deler du fagforeningens bekymring for at rektorkrisen kan vokse seg større?

..mens over halvparten kan tenke seg en lederstilling utenfor skolen

– Det er dramatiske ord, som ikke er dekkende for situasjonen. Det er utfordringer med ledelse i skolen og andre deler av kommunen, som KS og kommunen jobber med kontinuerlig. Vi følger med på utviklingen.

– Hvordan gjør dere det?

– Vi må se på hvordan turnoveren utvikler seg fremover. Vi har hatt en lavere turnover på rektorer enn på andre kommunale ledere hittil.

– Blir du mer bekymra når du hører at bare tre av ti mellomledere ser for seg en rektorstilling, og at de yngre rektorene er langt mer usikre på om de ønsker å bli i jobben?

– Det er viktig at unge ledere vil fortsette å være ledere. Men jeg ser det som helt naturlig at unge ledere ikke er sikre på hva de vil gjøre videre i yrkeskarrieren sin. Jeg trekker ikke noen dramatiske konklusjoner fra det.

– Det er helt naturlig at unge ledere ikke er sikre på hva de vil gjøre videre i yrkeskarrieren sin, mener Tor Arne Gangsø i KS.

May Birgit Kjeverud, kommunalsjef for oppvekst i Løten.

– Vi må skape et faglig fellesskap

– Det var på tide at vi tok noen grep i Løten, for å kunne beholde de rektorene vi har og for å rekruttere dem vi trenger i fremtiden, sier kommunalsjef May Birgit Kjeverud.

– Vi ønsker oss dyktige folk og stabilitet. Da måtte noe gjøres, sier hun.

Kjeverud har bare vært i stillingen som kommunalsjef for oppvekst i Løten siden mai i år, men hun har allerede tatt flere initiativ overfor skolelederne.

– Vi har hatt en intern undersøkelse der vi spurte rektorene om hva de trenger for å kjenne seg trygge og motiverte i jobben. Nå svarer vi på de tilbakemeldingene og inviterer alle til workshop om budsjett og økonomisk ledelse. Vi skal også ha et seminar der skoleledelse er tema. Det markerer starten på en rekke med kompetansehevingstilbud innen skoleledelse som planlegges over en toårsperiode i samarbeid med SePu og Høgskolen Innlandet, forteller Kjeverud.

– Noe av det viktigste vi gjør for rektorene, er å skape et faglig fellesskap. Ingen skal føle at de sitter alene på sin skole med alt ansvaret. Vi må dra i samme retning, jobbe mot felles mål og dele av erfaringer og kompetanse.

I tillegg har kommunen lagt penger på bordet til et årsverk som assisterende rektor. Årsverket skal fordeles på tre av skolene, i første omgang som et prøveprosjekt over to år.

– Rektorene har gitt oss klar beskjed om at de trenger mer lederstøtte og noen å sparre med. Jeg har forventninger til at dette prosjektet skal gi utslag i stabiliteten i rektorgruppen vår. Og jeg håper den blir en utvida og permanent løsning i Løten i fremtiden, sier Kjeverud.

«Det er to varige gaver vi kan gi barna våre.
Den ene er røtter, og den andre er vinger.»

Ukjent

Juss

Nytt utvalg ser på lovene om negativ sosial kontroll

Regjeringen satte 3. september ned et lovutvalg som skal utrede de juridiske problemstillingene i saker som gjelder negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold.

– Friheten til å bestemme over eget liv er grunnleggende. Et viktig mål er å avklare om det trengs lovendringer for å styrke den enkeltes rettsvern og mer effektivt samarbeid på tvers av hjelpeinstansene, sier kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby (V) i en pressemelding fra Kunnskapsdepartementet.

Utvalget er en oppfølging av et av tiltakene i ny handlingsplan om frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, som ble lansert 16. juni i år.

Utvalget vil bestå av leder Henriette Sinding Aasen, Halima El Abassi, Rudolf Christoffersen, Cecilia Dinardi, Asbjørn Eritsland, Jon Horgen Friberg, Mona Martnes og Jon Petter Rui. De begynner arbeidet i januar 2022 og leverer innen 30. juni 2023.

Et lovutvalg skal avklare om det trengs lovendringer for å styrke den enkeltes rettsvern.

ILL.FOTO OPHELIA CHERRY, FREEIMAGES.COM

Medalje

Forsker fikk Hans Majestet Kongens gullmedalje

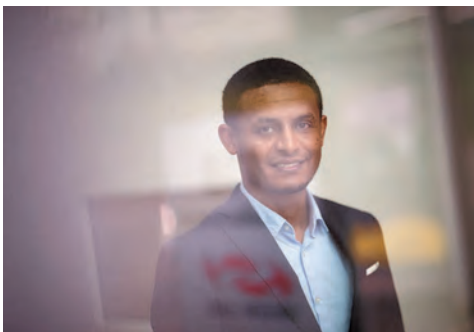
BI-forskeren Samson Yoseph Esayas er blitt tildelt Hans Majestet Kongens gullmedalje.

Han er nå 1.-amanuensis ved Institutt for rettsvitenskap og styring, BI. Temaet for hans PhD-avhandling er hvordan store bedrifter som Facebook og Google kommersialiserer brukernes personopplysninger for å forbedre nettreklame.

– Dette motiverer meg sterkt til å fortsette arbeidet mitt. Jeg vil også rose BI som tilrettelegger svært godt for at unge forskere som meg skal lykkes, sier Samson i en pressemelding fra NTB.

– Prisen viser kvaliteten ved Samsons forskning. At dette er nyskapende forskning på et internasjonalt felt gjør det enda mer imponerende, sier instituttleder Morten Kinander.

– Medaljen gir også en sjelden mulighet til å møte Hans Majestet Kong Harald, noe jeg og familien ser veldig frem til, sier Samson i pressemeldingen.

For sin PhD-avhandling om hvordan store bedrifter som Google kommersialiserer brukernes personopplysninger for å forbedre nettreklame, er Samson Yoseph Esayas tildelt Hans Majestet Kongens gullmedalje.

FOTO: HANDELSHØYSKOLEN BI

Prisen har blitt utdelt siden 1995 til PhD-avhandlinger vurdert ved Universitetet i Oslo.

Lærebøker

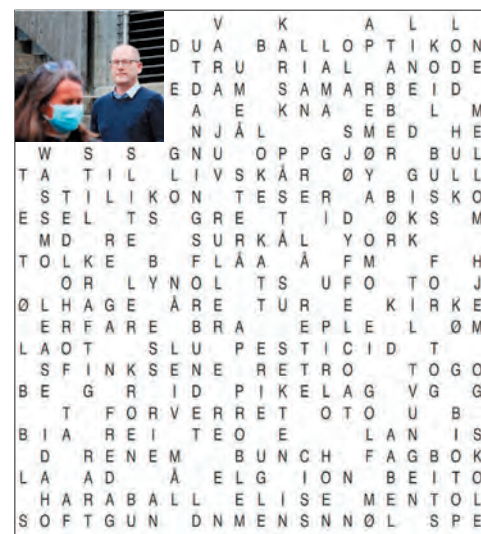
Stipend til forfattere i økonomifaget og norskfaget

Årets lærebokstipend fra Cappelen Damm Akademisk forlag går til Thomas Leirvik og Hilde Dybvik. Hovedstipendiet på 100.000 kroner går til Thomas Leirvik for læreboken «Finansiering og investering». Den gir en innføring i konsepter og analyseteknikker i finansiering og investering, og også hvordan etikk og bærekraft påvirker investeringer. Leirvik er 1.-amanuensis ved Handelshøyskolen, Nord Universitet.

Forlaget gir et stipend på 50.000 kroner til Hilde Dybvik for «Kommunikasjon, språk og tekst i barnehagen». Boken gir en innføring i norskfaget i barnehagelærerutdanningen og tar utgangspunkt i rammeplanen og arbeidet studentene skal ut i som nyutdannet. Medforfatter er tidligere førstelektor ved Oslo Met, Henriette Jæger, som døde i april 2021.

Dybvik er førstelektor ved Oslo Met og har lang undervisningserfaring fra barnehagelærerutdanningen.

Kryssordløsning i Utdanning nr. 10

Vinnarane

Vinnarane av kryssordet i Utdanning nr. 10/2021 er Sidsel Berger Kirkerød, Greåker, og Steinar Holien, Spillum, som vil få kvar sin boksjepp på kr 500. Vi gratulerer!

● **Storbritannia**

Kan ikke nok om Holocaust

Nesten en femtedel av lærere som deltok i en studie, mangler spesialutdannelse til å undervise om Holocaust.

1077 lærere, hvorav 964 hadde undervist om Holocaust 2019–2020, deltok i studien ved University College London's Centre for Holocaust Education, skriver den britiske nettavisen The Independent.

«Betydelige hull og forvirringer»

Lærernes kunnskap var bedret siden en lignende studie i 2009, men det er fortsatt «betydelige hull og vanlige forvirringer» i undervisningen av Holocaust, ifølge forskerne.

58 prosent av de spurte visste ikke når Holocaust begynte, mens bare 45 prosent visste hvor stor del av den tyske befolkningen som var jødisk i 1933. Mindre enn halvparten kjente til hvordan den britiske regjeringen reagerte på kunnskapen om systematisk jødeutryddelse.

Forskerne fant imidlertid at noen fagområder

Mange lærere mangler kunnskap for å undervise korrekt om Holocaust, viser forskning. Bildet viser jøder på vei til gasskamrene i Auschwitz 1944.

FOTO WIKIMEDIA COMMONS (UKJENT FOTOGRAF, MULIGENS SS-FOTOGRAFENE E. HOFFMANN OG B. WALTER)

● Holocaust

Statsledet folkemord av jøder, i Europa og Nord-Afrika, gjennomført av det nasjonal-sosialistiske Tyskland. Cirka seks millioner jøder ble myrdet.

hadde blitt bedre mellom 2009 og 2019/20. Antall som identifiserte nazistenes første rene tilintetgjøringsleir Chelmno, hadde økt med 18 prosent.

– Fordreid inntrykk

Nesten en femtedel av lærere som nylig hadde undervist om Holocaust, manglet spesialistutdanning i emnet.

Dr. Andy Pearce, 1.-amanuensis i Holocaust og historieutdanning ved UCL, sier til avisen at bedres ikke lærernes kunnskap, kan elevene få et fordreid inntrykk av Holocaust.

Geoff Barton, generalsekretær i Foreningen for skole- og høyskoleledere, er bekymret over funnene: – Skoleledere og lærere jobber veldig hardt for å bekjempe falske opplysninger og myter om en rekke emner som spres via nettet. Realiteten er imidlertid at skoler og lærere står overfor et massivt tidspress og stadig må sjonglere konkurrerende prioriteringer, fortsatte Barton.

– Det er mer vesentlig at regjeringen samarbeider med sektoren om forventningene til skolene, slik at situasjonen blir mer håndterlig, sa han.

DOBBL BRAGEPRIS-VINNER

«Hold deg fast. Det er morsomt, krevende og lærerikt.»

GURI HJELTNES, VG

DAG O. HESSEN: LIV
Historien om universets mest spektakulære oppfinnelse

HOVED-FORFATTER FOR FNS KLIMAPANEL

Skal du låne øre til én stemme i debatten om klimakrisen, er det Bjørn Samsets.

TOM EGIL HVERVEN, KLASSEKAMPEN

BJØRN SAMSET: 2070

EN LIVSLANG KJÆRLIGHET TIL LÆRERGJERNINGEN

Er Norge et bedre samfunn i dag enn på 1950-tallet? Inge Eidsvåg mener ja, men med forbehold. Klimakrisen henger som et Damokles-sverd over oss alle.

INGE EIDSVÅG: I LIVETS SKOLE
Rapport fra en avgangselev

CAPPELEN DAMM

Vinner av Akademiets lærerpris

Med rognebærgelé og valg på timeplanen

Nysgjerrighet er en stor drivkraft for Gro Wollebæk, og hun er ikke redd for å viske ut skillene mellom fag. Nylig mottok hun en høythengende lærerpris.

TEKST OG FOTO Kari Kløvstad

Gro Wollebæk står foran klasse 6 a på Bøleråsen skole og trekker en pose med frosne rognebær opp av sekken.

– Det står i alle oppskrifter at bærene blir søtere etter et døgn i fryseren. Jeg aner ikke om det stemmer, så dette må vi forske på. Dere skal få gjøre en blindtest utpå dagen, sier den prisbelønnede barneskolelæreren, og elevene nikker ivrig.

Denne skoledagen ved Bøleråsen skole, som ligger i Nordre Follo kommune i Viken, er delt i to. Elevene skal gjøre alle forberedelsene til å lage

rognebærgelé, og de skal lære mer om valg.

Hilser på en og en

Når elevene kommer om morgenen, står Gro i døren til klasserommet og hilser på en og en. Det kan være et håndtrykk, en lett albue eller knyttneve mot knyttneve og et vennlig blick.

– Da ser jeg også hvem som ikke har hatt det så lett denne morgenen, sier Gro.

På vei inn trekker alle elevene ei kule. Der står nummeret på pulten de skal sitte ved denne

dagen, så alle skal bli kjent med alle.

Oppgavene i forbindelse med rognebærgelen listes opp, og Gro går gjennom punkt for punkt, før hun deler ut vekter og desilitermål.

– Hvor mange rognebær går det på ti gram og hvor mange på hundre? Regn først ut, og så tell for å se om det stemmer. Hvor mange bær må dere da ha for å få et kilo? Nei, det trenger dere ikke telle.

Så må sukkermengde regnes ut og ikke minst hvor mye rensset rognebær som trengs for at alle elevene får med seg et glass gelé hjem. De må også

Det gjøres klar til valgstafett. Gro har laget 252 kort, og partiledere, partier og logoer spres utover asfalten i skolegården.

kunne beskrive med egne ord hva det vil si å sile bærene gjennom et klede.

– Vet dere hvorfor vi må snu glassene med nylaget gelé og sette dem med lokket ned?

Elevene rister sakte på hodet. Gro Wollebæk har stilt samme spørsmålet til voksne, og det var ikke så mange som kunne svaret der heller.

Siste punkt er å lage en etikett med «Hjemmelaget rognebærgelé» i fin skrift og en tegning av bærene.

Prisen kom overraskende

Introduksjonen er over, gruppene settes i gang, og Gro trekker seg litt tilbake. Engasjementet og entusiasmen er vekket. Det er tid for selvstendig arbeid, men det er alltid mulig å stille spørsmål. Klassen er delt i to, og hun skal gjøre det samme med andre halvdel senere på dagen.

Gro Wollebæk hadde ikke hørt et pip om at hun var nominert til Det Norske Vitenskapsakademis ekstraordinære lærerpris. Hun luket i hagen da generalsekretær Gunn E. Birkeland ringte.

● Akademiets lærerpris for ekstraordinær innsats, 2021

● Prisen gis en lærer i grunnskolen eller videregående skole som har gjort en ekstraordinær faglig og pedagogisk innsats.

● Utdrag fra priskomiteens vurdering: «Gro Wollebæk (...) er engasjert og kreativ lærer i en lærerjobb der faggrenser er av mindre betydning. I nominasjonen av Wollebæk heter det 'Gro ser alle elever, både de med stort læringspotensial, de med lite norsk språk, de som strever og de stille jentene. Hun evner å møte gutten som ikke kan sitte i ro, hun som alltid flakker med blikket eller hen som ikke sier noe.'»

● Gro Wollebæks tips til undervisningen

- Ta tak i noe som interesserer ungene. Nå er det rognebær. Legg det fram som noe gøy og lag egnede oppgaver.
- Finn fram gløden og engasjementet.
- Sørg for å ha ei god lærebok.
- Del opplegg og gode opplevelser.

– Først ble jeg stum, så gråt jeg en skvett og så ringte jeg mannen min, sier prisvinneren.

– Det er så moro at de hedrer en barneskolelærer. Ofte går slike priser til dem som jobber med eldre elever, men her er det lagt vekt på at du er leken og entusiastisk, sier Gro.

De 50.000 priskronene skal brukes til elsykkel og ny kontorstol.

Lærer mer av å jobbe tverrfaglig

Gro Wollebæk har i 12 år drevet ei facebookside for lærere, som har vokst til 70.000 medlemmer. Der kommer det inn masse spørsmål, og folk hekter seg på og svarer.

– Jeg tar en runde innom siden hver kveld. Noen sier jeg er influenser, men jeg tjener ikke ei krone på det.

Opprinnelig skulle Grimstad-jenta bli jurist og kom til fjerde avdeling. Samtidig var hun lærervikar i Oslo, og dette var så moro at hun begynte på lærerstudiet.

Nå er 54-åringen allmennlærer med fordypning i naturfag, matematikk og kunst og håndverk. Norsk ligger også hennes hjerte nær, og hun ser ingen grunn til å lage noen kraftige skiller mellom fagene.

– Jeg tar tak i noe som interesserer ungene, for eksempel rognebær. Så legger jeg det fram som om det er gøy. De lærer mer av å jobbe tverrfaglig, som de gjør her i dag.

– Har du frihet til å velge undervisningsmetode?

– Pensum er satt, og jeg leverer halvårsplan der jeg ser på kompetansekravene. Det må du uansett.

Elevene har plukket rognebær. Nå må den renses, og huska tas til hjelp. Fra venstre ser vi Xander Baasland Tangen, Mohamed Abdirahman, Ruben Bunescu, Kai Molin Rosnes, Philip Sunde, Leon Halsnes-Noonan og Hedda Falch Boye.

«Jeg hadde ei suveren tid på lærerskolen. Der var det læring i praksis, og jeg tok det med meg rett ut i egen undervisning.»

Vi har også mattebøker og kjedelig matematikk som andre. Slik elevene holder på i dag, får de også erfaring i å samarbeide i gruppe. Det er nyttig, for du jobber sjelden alene på en arbeidsplass.

– Når begynte du å undervise på denne måten?

– Jeg hadde ei suveren tid på lærerskolen, spesielt i naturfag. Der var det læring i praksis, og jeg tok det med meg rett ut i min egen undervisning, sier Gro, som har vært lærer i 22 år.

Tre jenter er dukket opp med spørsmål. 27 rognebær veier 10 gram, men hvor mange bær trengs det for et kilo? De får råd om å telle opp til 100 gram først, og så løsner svaret.

Involverer seg veldig

Klasse 6 a har velfylte bokhyller. Det er ikke fordi kommunen har god råd. For pandemien fulgte Gro nøye med på sosiale medier for å spore opp barnebøker som skulle gis bort i nærområdet, og så tok hun en innsamlingsrunde en lørdag formiddag.

Klassen har ansvar for en meget velfylt sko-

lehage med grønnsaker av mange slag. Elevene lærer om dyrking og høsting av bær og grønnsaker. Det kommer inn under pensumpunktet folkehelse og livsmestring. I skolehagen måles også høyden på solsikkene og diameteren på gresskarene. Da skoleferien nærmet seg, ble foreldrene spurt om de kunne hjelpe til å vanne. Innen kort var listen fylt med folk som stilte opp.

Via nettbrettet kan Gro høre på elever som gjør leseleksen og gi råd, og hun leser også inn tekst for elever som sliter med dysleksi.

– Hva er det rareste du har gjort?

Gro Wollebæk ler.

– Det var ikke så hyggelig da skolen var koro-nastengt, så under morgenmøtet med hele klassen på Teams varierte jeg antrekk. En dag kom jeg i badedrakt, badehette og snorkel, en annen var det hattedag eller hygge med kosebamse.

– Har du mislykkes?

– Ja da. Mange ganger. Jeg har lovet eksperiment med et kraftig smell, og endt opp med et slapt

puff. Og vi har brukt tid ute for å samle insekter, men fant ikke et eneste ett.

Spire og Gro

Hver fredag har Gro permisjon. Da skriver hun lærebok eller er ute i oppdrag for Nysgjerrigper.

Hun står bak naturfagserien Spire. Da hun ble spurt av forlaget i 2012, måtte hun ha familieråd. Mannen og de to sønnene var enige i at hun ikke kunne la en unik mulighet gå fra seg. 14 bøker er det blitt, fordelt på elevbøker og lærerveiledning, og det mangler to, så hun må holde på et par år til. I bøkene er både norsk, matematikk og kunst og håndverk blandet inn. Gro kan sies å vite hva hun driver med, siden hun har vært med på å skrive læreplanen i naturfag.

Siden 2003 har hun vært ressurslærer for Forskningsrådets Nysgjerrigper. Elleve lærere reiser land og strand rundt for å holde kurs. Målet er å fremme elevers interesse og forståelse for forskning og vitenskap.

I matpausen er det tid til en liten prat. Gro har satt seg på pulten sammen med Dayan Ali. De andre elevene er fra venstre: Kai Molin Rosnes, Xander Baasland Tangen, Leon Halsnes-Noonan og Sebastian Hauger.

Sagt om Gro Wollebæk

Anne-Trine Birkelund, lærerkollega

– Gro har et imponerende oppkomme av gode opplegg. Det skjer alltid mye morsomt rundt henne. Hun er raus og øser av det hun kan til oss andre.

Kai Leander Olsen, elev i 6 a

– Gro er omtenkstom og god til å lytte når noen sier noe. Jeg er også glad for at hun tar seg tid og forklarer oppgavene godt, og jeg liker prosjektene.

Thea Heede Rosenlund, elev i 6 a

– Gro er snill og hyggelig, og vi får hjelp med en gang vi rekker opp hånda. Det var ekstra moro da vi hadde robotgrupper.

Ruben Bunesco, elev i 6 a

– Jeg kom til Norge fra Spania for to år siden. Da kjente jeg ingen og ville bare være sammen med pappaen min. Så fikk jeg Gro som lærer, og vi måtte snakke sammen via Google translate. Hun sa hyggelige ting, og måtte jeg på do, tegnet jeg det så hun forsto. Nå har jeg lært norsk, og vi gjør mye som er gøy i klassen.

– Nå må dere dempe dere!

Gros stemme fyller klasserommet. Lyden har steget rundt rognebærene, og arbeidet må landes for matpausen.

Valgstafett ute

Opplysninger om de største partiene henger på klasseromveggen. Dette har elevene gått gjennom tidligere. Nå skal de ut for å sjekke hva de husker og samtidig røre på kroppen.

Gro har klippet, limt og laminert. Til hvert av de ni partiene hører fire kort; partinavn, bilde av partileder, navn på partileder og partiets logo. Elevene er delt inn i sju stafettlag, så et raskt regnestykke viser at det er 252 kort til sammen. Disse spres nå på asfalten, cirka 30 meter fra elevene, og starten går. Nå gjelder det å samle de riktige partiopplysningene i hver sin haug ved å springe og hente ett og ett kort.

Avslutningen på dagen ble å ta en runde i nabolaget for å plukke mer rognebær. For regnestykket

viser at skal alle få et glass med gelé hver, trengs det ni kilo.

– Noen som melder seg for å teste om bær som har vært frosset smaker søtere enn de vi akkurat har plukket?

Mange armer skyter i været. Det er ikke lov å kikke. Grimasene sier sitt, så det er lurt å lytte til oppskriften.

Og lur du fortsatt litt på hvorfor glassene skal snus opp ned med en gang de er fylt med gelé: Det er sopp i lufta, og den kan forsyne seg av sukkeret og danne mugg. Snus glasset, og lufta går gjennom den varme geleen, blir den sterilisert.

Et spørsmål er uunngåelig.

– Hender det at du blir sliten?

– Ja. Da slokner jeg på sofaen, og mannen min vekker meg med middag. Ellers slapper jeg av med lesing, hagearbeid og lappeteknikk. Og så har vi seilbåt.

Det spøker for spesialistene

De siste seks årene er det brukt flere hundre millioner kroner på å utdanne og lønne 1800 lærerspesialister i norske skoler. Med ny regjering er ordningen i spill igjen.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

FOTO Geir Olsen

– Det å bli lærerspesialist handlet for meg først og fremst om et ønske om å bli en bedre lærer i klasserommet og kunne bidra til å utvikle et godt læringsmiljø her på skolen, sier Jane Helen Prøven Gregersen.

Hun har akkurat sendt førsteklasingene ved Hammartun skole på Lillehammer av gårde for å kle på seg. De skal til en park i nærheten for å ha sanselæring.

I de første timene har de allerede vært gjennom et variert innhold: sang, fysisk aktivitet og matlaging for spøkelser med slanger, edderkopper, tusenbein og flaggermus på menyen. Elevene klarer de vanskelige ordene, og når Jane spør hva flaggermus heter på serbisk og litauisk, er det et par av elevene som gjerne lærer bort.

De har laget egne kokebøker med favorittmaten sin også. Men ord som pizza, taco og sushi er vanskelige å skrive, og når en av dem slår fast at «Hulken kan mose en bil med bare en lillefinger», vet Jane at konsentrasjonen er dalende.

Da gjelder det å bytte aktivitet igjen for å holde på oppmerksomheten.

– Videreutdanningen har gitt meg mer faglig tyngde, som gjør det enklere å bidra i det faglige profesjonsfellesskapet, for eksempel med kollegetveiledning. Sammen med noen av kollegene mine har jeg også fått mulighet til å drive med aksjonsforskning. Vi har forsket på egen praksis, og det har vært veldig givende, forteller hun.

– Det er viktig at kolleger kan komme til meg med lave skuldre og spørre: Hvordan gjør jeg dette? Eller, hvorfor er dette god praksis? Jeg har

● Lærerspesialistordningen

Formålet med lærerspesialistordningen var å opprette en alternativ karrierevei for lærere som ønsker å bli i klasserommet.

Ordningen ble lansert av Solberg-regjeringen som pilotprosjekt i 2015. I vår ble den permanent.

Ordningen er finansiert som et spleiselag mellom Kunnskapsdepartementet og skoleeier.

I 2021 er det satt av 230 millioner kroner til funksjonen og utdanningene i statsbudsjettet.

I dag er det om lag 1800 lærerspesialister i norske skoler. 500 av dem er i begynneropplæringen.

selsagt ikke alle svarene, men de finner vi i fellesskap, gjennom å prøve ting ut.

Arrangerer samlinger

Jane er én av åtte lærerspesialister i Lillehammer kommune. Hun er den eneste som har fullført lærerspesialistutdanningen i begynneropplæring ved Oslo Met – storbyuniversitetet.

Jane håndhilser på hver elev og sier navnene deres. Alle kan hilseritualet med «høy fem», knyttet neve og klem.

Jane spiller luftgitar og får med seg alle elevene til å gjøre det samme.

Da Solberg-regjeringen lanserte ordningen som et pilotprosjekt for seks år siden, ble kommunen spurt om å delta.

Avdelingsleder ved Hammartun skole, Lene Heflo, mener de har god nytte av kompetansen Jane har opparbeidet seg.

– Det å jobbe med språkutvikling blant de yngste elevene, mange av dem minoritetsspråklige, er

Et viktig grep er å ikke holde på med en aktivitet for lenge. Etter å ha gjettet hva spøkelset har i gryta, er en sanglek fint for litt fysisk aktivitet.

Når elevene skal lære å skrive ord, lærer de seg først å lytte til hvilke lyder bokstavene representerer.

«Det er viktig at kolleger kan komme til meg med lave skuldre og spørre: Hvordan gjør jeg dette?»

Jane Helen Prøven Gregersen, lærerspesialist

et viktig satsingsområde for oss i begynneropplæringen, sier Heflo.

I Lillehammer kommune har man over tid jobbet med overgangen mellom skole og barnehage. Ett av grepene er å bruke eventyr og fortellinger barna er kjent med fra barnehagen, og så gjenfortelle dem og videreutvikle dem på skolen. Å la barna møte noe de allerede kjenner, skaper trygghet.

Heflo skryter av måten Jane bidrar til det faglige fellesskapet på.

– Lærere har vanligvis altfor lite tid til samarbeid og til å reflektere over egen praksis. Det å ha tilgang til en kollega for veiledning skaper mer kontinuitet i utviklingsarbeidet, i stedet for å sprette fra kurs til kurs, sier hun.

Lærerspesialister kan enten velge å ta imot et

For Jane er Guro Håve Arantsstovu en viktig støttespiller. Hun leder nettverket for lærerspesialister i Lillehammer kommune.

ekstra lønnstillegg eller de kan kombinere et mindre lønnstillegg med færre undervisningstimer. Som de fleste andre, har Jane valgt det siste.

– Vi har også gjort noen organisatoriske grep som har ført til at vi har fått frigjort enda litt mer tid til den jobben Jane gjør, forklarer Heflo.

I tillegg arrangerer kommunen en månedlig nettverkssamling for alle lærerspesialistene. Målet er at de skal diskutere fag og metoder med hverandre.

– Målet med lærerspesialistordningen er å bidra til å utvikle det kollektive profesjonsfellesskapet. Det er en viktig begrunnelse for at vi i Lillehammer har valgt å videreføre ordningen år for år. Ordningen skal ikke bare føre til utvikling for den enkelte lærerspesialist. De skal også bidra aktivt i kollegiet, sier Guro Håve Arantsstovu, leder for lærerspesialistnettverket i kommunen.

– Selv om lærerspesialistordningen er utvidet til å gjelde flere fag, har Lillehammer kommune kun satset på norskfaget. Det at vi har holdt oss til ett fagfelt, tror jeg har vært en styrke. Det har gjort at lærerspesialistene er blitt veldig samkjørte, sier hun.

Motstand fra lærerorganisasjoner

Men ikke alle er like begeistret for disse spesialistene.

Siden piloten i 2015 har lærerorganisasjonene, forskere og partier på venstresiden hatt innsigelser. Utdanningsforbundet er opptatt av at lønnsmidlene, altså de pengene lærerspesialistene får for å utøve spesialistfunksjonen, ikke er plassert i tariff lønssystemet, samt at for lite tid er avsatt. Allerede to år etter lansering påpekte forskere ved NIFU (Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning) at ordningen er svakt forankret i profesjonen. Mot slutten av 2021 kommer de med sin sluttevaluering.

I mellomtiden har Solberg-regjeringen peiset på. Så langt har norske skoler fått om lag 1800 lærerspesialister. I vår kunngjorde kunnskapsmi-

nister Guri Melby (V) at ordningen blir permanent og at målet er at 3000 innehar tittelen i 2022. I det siste statsbudsjettet satte regjeringen av 230 millioner kroner til satsingen. Den posten ville Arbeiderpartiet og SV stryke. Nå tar de over makta.

– Vi ønsker ikke den lærerspesialistordningen som Høyre innførte i 2015. Vi vil lytte til lærerorganisasjonenes innvendinger og til forskerne, bekrefter Torstein Tvedt Solberg, utdanningspolitisk talsperson for Arbeiderpartiet.

Ønsker videre liv

I et annet klasserom på Lillehammer står Mette Dale Bjørklund. Åttendeklassingene ved Smestad ungdomsskole har svart på spørsmål om seg selv i plenum. Nå skal de, to og to, se hva de husker om hverandre. Hvilken idrett driver klassekameraten med? Hvilket instrument spiller hun? Hva er favorittfaget hans? Eller favorittretten?

– Målet er at elever fra ulike skoler blir kjent med hverandre nå i starten, forklarer Mette.

Hun var blant de første i Lillehammer som søkte lærerspesialistutdanningen i norsk.

– Jeg ønsket meg inspirasjon og mer faglig trygghet tilknyttet jobben min i klasserommet. Det synes jeg at videreutdanningen har gitt meg.

Mette fikk økonomisk støtte fra Utdanningsdirektoratet til videreutdanningen. Men de avslo søknaden om økonomisk støtte til å fullføre mastergraden. Da bladde Mette opp 60.000 kroner av egen lomme for å fullføre.

– Det er bra at vi lærere har fått mulighet til å videreutdanne oss på en måte som styrker oss faglig i klasserommet, samtidig som vi kan bidra til skoleutvikling innen vårt fagfelt. Det er ikke alle lærere som ønsker å ta lederutdanning eller gå inn i en lederfunksjon. Jeg trives godt i klasserommet. Det var motivasjonen for at jeg har fullført masterutdanningen min.

Mette frykter at dersom lønnsmidlene forsvinner med ny regjering, vil ordningen gå en usikker tid i møte. Selv om hennes elever fortsatt vil kunne

Mette Bjørklund trives som lærerspesialist på Smestad ungdomsskole i Lillehammer. Hun synes videreutdanningen hun har tatt, har gitt henne inspirasjon og mer faglig trygghet i jobben.

«Jeg ønsket meg inspirasjon og mer faglig trygghet.»

Mette Dale Bjørklund, lærerspesialist

nytte godt av hennes videreutdanning, kan tid og muligheter til å delta i skolens utviklingsarbeid bli redusert.

I likhet med de fleste lærerspesialistene har også hun valgt modellen med et redusert lønnstillegg og mer tid til å utøve funksjonen. At mange lærere misliker de ekstra kronene på lønnsslippen hennes, har hun ikke merket noe til.

– Jeg tror ingen av mine kolleger misunner meg dem.

Tillitsvalgte tett på

Også tillitsvalgt for Utdanningsforbundet i Lillehammer, Monica Engen, ønsker å se at ordningen lever videre i en eller annen form. Fra kommunen sa ja til å delta i pilotprosjektet, har hun vært involvert.

– I starten var det ikke så enkelt for meg som hovedtillitsvalgt å forsvare at vi i Lillehammer ble

med i å teste ut ordningen. Jeg talte jo forbundet midt imot. Men samtidig har jeg hele tiden ment at vi må være med å påvirke denne alternative karriereveien i vår retning, sier hun.

Siden oppstarten har hun gått gjennom alle søknader til lærerspesialiststillingene sammen med skoleeier, og fått være tett på når noen tilsettes. Det mener hun er avgjørende for at lærerspesialistene på Lillehammer er godt forankret i profesjonsfellesskapet på sine skoler.

– Jeg ser at rollen som lærerspesialist kan være uklar, og at det er satt av for lite tid. Men samtidig har mitt håp hele tiden vært at vi skal klare å få til endringer, sier hun.

Også ved Hammartun skole er bønner til de nye regjeringskameratene klar.

– Det vil være synd om bevilgningene strykes. Ordningen med lærerspesialister må få tid til å gå seg til, mener Jane Helen Prøven Gregersen.

FOTO: MARIANNE RUIJD

«Vi må være med å påvirke denne alternative karriereveien i vår retning.»

Monica Engen, tillitsvalgt for Utdanningsforbundet i Lillehammer

Even A. Røed er én av åtte nyvalgte storingsrepresentanter med lærerutdanning.

Åtte nye lærere inntar

– En bedre utdanningspolitikk for yrkesfag er en hjertesak for meg som storingspolitiker, sier lektor Even A. Røed, ny storingsrepresentant for Arbeiderpartiet.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no
FOTO Erik M. Sundt

29-åringen er koordinator for norsk og samfunnsfag ved Kongsberg videregående skole og har det siste året vært hovedtillitsvalgt for Utdanningsforbundet Viken. Even A. Røed blir én av åtte lærere som nå får fast plass på Stortinget for første gang. I alt vil det nye Stortinget ha 13 representanter med lærerutdanning.

I hvilken grad tar de læreren med seg inn på Tinget?

Før Even A Røed svarer på dette, viser han vei ned i verkstedhallen ved Kongsberg videregående skole, avdeling Saggrenda. Her er mange av yrkesfagene ved skolen samla. Saggrenda er nærmeste nabo til Bergverksmuseet og sølvgruva som i 1623 la grunnlaget for industribyen Kongsberg.

Kolleger han møter i gangene gratulerer med valget og tipser om forhold de meiner han bør få endra på.

– Trelastprisene er tredobla på to år, men den utgifta får vi ikke kompensert for, påpeker byggefaglærer Geir Bakken.

– Utdaterte maskiner

– Næring og utdanning, sier Even A. Røed når vi er på plass i hallen der førsteklasinger på byggefag snekrer hagebenker.

– Kongsberg-industrien er Norges sterkeste industriklynge. Arbeidsplassene er i stor grad kobla til forsvaret og til olje. Så vi må være forbedt på omstilling for å sikre og utvikle arbeidsplasser. Det klarer vi ikke uten kunnskapsrike fagfolk. Næring og utvikling må gå hånd i hånd. Men i dag kan yrkesfagelever få undervisning på maskiner som er utdatert alt før elevene er ferdig med skolen. Slikt holder ikke, vi må styrke yrkesfagopplæringa, sier han.

Røed er derfor ikke enig med dem som, ut fra ropet om reformpause i skolen, spør at det vil skje lite i skolepolitikken i kommende periode.

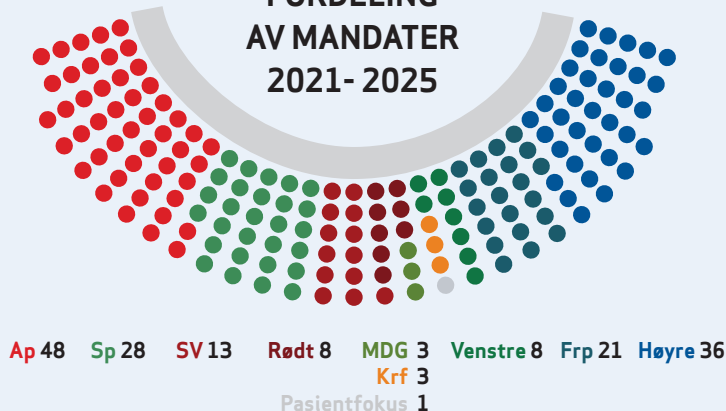
Vil begrense barnehageprofitt

– Dessuten har vi barnehagene. Barnehageøkonomi og private barnehager må bli en svært viktig utdanningspolitisk sak, slår han fast.

Røed viser blant anna til Storberget-rapporten

FORDELING AV MANDATER 2021- 2025

LÆRERE MED FAST PLASS PÅ STORTINGET

Arbeiderpartiet: Nils Ole Foshaug, lærer
Arbeiderpartiet: Marianne Sivertsen Næss, rektor
Arbeiderpartiet: Lise Selnes, lærer
Arbeiderpartiet: Even A Røed, lektor, universitetet i Oslo
Arbeiderpartiet: Lene Vågslid, faglærer praktisk-estetiske fag
Senterpartiet: Marit Knutsdatter Strand, lektor
Senterpartiet: Geir Adelsten Iversen, lærer
SV: Ingrid Fiskaa SV, lektor
SV: Mona Lill Fagerås, rektor
Rødt: Hege Bae Nyholt, barnehagelærer
Venstre: Guri Melby, lektor
Frp: Sylvi Listhaug, adjunkt
Høyre: Sandra Bruflot, lærerstudent

GRAFIKK KRISTIN SLOTTERØY

Stortinget

«Vi må styrke
yrkesfag-
opplæringa.»

Even A. Røed
lektor og nyvalgt stortings-
representant (Ap)

som viser at mange kommersielle private barnehager tar ut svært stor profit. Dette meiner han må føre til politiske tiltak.

Ministerspekulasjoner

Ny representant fra SV og Rogaland, lektor ved Sandnes videregående skole Ingrid Fiskaa, sendte i 2012 ut en pressemelding om at hun slutta etter tre år som statssekretær i Utenriksdepartementet. Grunnen hun oppga var at hun heller ville være lærer.

- Hvorfor vil du nå tilbake i politikken?
- Jeg vil være med på den endringa i norsk politikk som nå skjer, sier hun til Utdanning.
- Hva er det viktigst utdanningspolitiske tiltaket?
- Å sikre flere kvalifiserte lærere.
- Du var statssekretær i samme departement som daværende utenriksminister Jonas Gahr Støre. Hva sier du til at det kjennskapet dere imellom kan styrke spe-

kulasjoner om at du blir den nye kunnskapsministeren?

- At det i så fall er svært hyggelig.

Én barnehagelærer

Hege Bae Nyholt fra Sør-Trøndelag og Rødt vil være helt ny på Tinget. Der vil hun sitte som eneste barnehagelærer blant de 169 representantene.

Arbeiderpartiets Lise Selnes, lærer ved Nord-Odal ungdomsskole, og Marianne Sivertsen-Næss, rektor ved Hammerfest videregående skole, har begge tatt veien fra skolen til Stortinget via ordførerverv i sine kommuner, verv de nå avbryter.

Nykommer Nils Ola Foshaug kommer inn fra andre plass på Arbeiderpartiets liste i Troms. Han har vært det meste på ungdomsskoler i Målselv; lærer, inspektør og rektor, og dessuten ordfører. De siste åra har han arbeida med å gjøre Bardufoss til et ledende senter for luftfart.

Lærerstudent Sandra Bruflot fra Buskerud man-

gler, ifølge Høyres presentasjon i valgkampen, noen få studiepoeng på full grunnskolelærerutdanning fra Oslo Met – storbyuniversitetet, og er med på Utdannings liste over nye lærere. Hun var leder i Unge Høyre fra 2018 til 2020.

Guri Melby ny på fast plass

Åtte av lærerne er inne på fast plass for første gang. Men det betyr ikke at de er politiske noviser. Sittende kunnskapsminister Guri Melby (V), for eksempel, har møtt i til sammen to år og syttisju dager i alt, som vararepresentant i to perioder. Nå har hun fast plass for første gang.

300 angler per stamp

Lærer Geir Adelsten Iversen fra Hasvik og Finnmark Senterparti er klar for sin andre periode på Stortinget: – Lærer og fisker, retter han.

Seks år på havet før lærerutdanning på Nesna preger fortsatt identiteten. Også han har vært ordfører i hjemkommunen. Iversen har sittet i næringskomiteen på Stortinget, og ser at næring og utdanning hører sammen:

- Vi trenger lærere som kan videreføre kulturen i de små samfunnene, sier han, og forteller at han sjøl ofte både fiska og laga fiskekaker sammen med elevene sine.

- Da erfarte jeg at de som ikke skjønnte stort av tavlematematikken, klarte raskt å forholde seg til 300 angler per linestamp og hvor mange stamper vi da trenger, sier han.

- Skolen må aldri bli så teoritung at vi ikke har tid til å gå ut og hilse om kongen skulle komme til Hasvik, avslutter Geir Adelsten Iversen.

Andre gjenvalgte stortingsrepresentanter med lærerutdanning er Marit Knutsdatter Strand (Sp, Oppland), Mona Fagerås (SV, Nordland), Lene Vågslid (Ap, Telemark) og Sylvi Listhaug (Frp, Møre og Romsdal).

Handal forventer mer tid og penger

Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, har fem klare forventninger til en ny regjering.

TEKST Jørgen Jelstad og Kaja Mejlbo

Da nyheten om et rødgrønt flertall kom, kom lærerne med sine forventninger til en ny regjering i kommentarfeltet til Utdanningsnytt på Facebook. Noen ønsker gikk igjen: reversere avskiltningsvedtaket, bemanningsnorm i hele barnehagens åpningstid og høyere lønn.

Ønskeliste til ny regjering

Det samsvarer godt med lista fra Utdanningsforbundets leder, Steffen Handal:

- At de gjør noe med lærermangelen så det blir enklere å rekruttere og beholde nok lærere i skoler og barnehager.
- At de får på plass en pedagognorm som gjør at minst halvparten av barnehageansatte skal ha pedagogisk utdanning.
- At de styrker grunnbemanningen i barnehager med lang åpningstid.
- At de ser på kontaktlærerjobben og hvordan kontaktlærerne skal få bedre tid til å følge opp hvert enkelt barn.
- At de styrker kommuneøkonomien, både for å sikre kvaliteten i barnehager, grunnskoler og videregående opplæring skoler og ikke minst kommer i gang med et lønnsløft for lærerne.

– Hvis det nå blir en regjering med Ap, Sp og SV, hva tror du blir annerledes?

– Skal vi tro det de sier, vil de gjøre noe med lærermangelen. De har også snakket høyt og tydelig om en tillitsreform, så vi forventer at prosessen med å fylle tillitsreformen kommer i gang veldig snart, og at Utdanningsforbundet blir sentrale i den oppgaven. Så må vi håpe og tro at denne regjeringen legger til rette for godt samarbeid med partene i arbeidslivet, og da spesielt lærerprofesjonen, sier Handal.

Urolig for lærernormen

Utdanningsforbundets leder håper også at en styrket kommuneøkonomi vil bety et lønnsløft

Jubler for at firerkravet står for fall

Med ny regjering ryker sannsynligvis firerkravet i matematikk for opptak til lærerutdanningen. Det får Pedagogstudentene til å juble.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

I 2016 innførte regjeringen et krav om at søkere til lærerutdanningen måtte ha karakter 4 eller bedre i matematikk fra videregående for å komme inn. Søkere må også ha karakter 3 eller bedre i norsk, men det er firerkravet i matematikk som har vakt mye debatt de siste årene.

Mens kritikere har vist til hvordan elever med høyt karaktersnitt fra videregående ikke kommer inn på lærerstudiet grunnet firerkravet, har tilhengerne vist til at forskning tyder på at flere fullfører lærerstudiet etter at firerkravet ble innført.

Nå blir det regjeringsskifte, og alle de tre sannsynlige regjeringspartiene – Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV – har lovet å skrote firerkravet.

– Vi har store forventninger til at et regjeringsskifte får konsekvenser for mattefire-

ren. Det er veldig viktig for oss, sier leder i Pedagogstudentene, Elise Håkull Klungtveit.

De har vært imot firerkravet og håper at det kan være en saga blott allerede ved opptaket til lærerutdanningene neste år.

– Vi vil at det skal skje så fort som mulig fordi firerkravet i matematikk har store konsekvenser for veldig mange med høy kompetanse, men som ikke kommer inn på lærerutdanning på grunn av et krav i ett enkelt fag, sier Klungtveit.

Hun peker på at de ønsker strenge opptakskrav, men at de vil fjerne alle opptakskrav knyttet til enkeltfag.

– Vi mener man heller bør ha et generelt krav om 40 skolepoeng, og vi har tro på at det nå, med en ny regjering, vil bli en slik løsning fordi det er den klokkeste løsningen.

PS-leider Elise Håkull Klungtveit (til venstre) gleder seg over at firerkravet ser ut til å bli borte, her med nestleder Iril Myrvang Gjorv.

ARKIVFOTO JONAS OHLGREN ØSTVIK

for lærerne.

– Men tror du mer penger til kommunene vil føre til at de spanderer bedre lønn på lærerne?

– Det er ingen automatikk i det, men uten mer penger til kommunene blir det i alle fall veldig vanskelig. Vi kommer ikke utenom økt lønn dersom rekrutteringen skal bedres, sier Steffen Handal.

– Er det noe du frykter kan bli dårligere med ny regjering, om det blir noen omkamper om noe?

– Jeg blir litt nervøs av å se hvordan Senterpartiet omtaler minstenormen for lærertetthet. Man kan frykte at de vil tukle med den, noe som vil være svært, svært uheldig. For vi ser at den virker, den gir faktisk flere lærere, og den gir også flere

kvalifiserte lærere. I tillegg sikrer den ressursene til den enkelte skole.

Mange løfter

Marit Knutsdatter Strand, Senterpartiets utdanningspolitiske talsperson, nevner ikke lærernormen med ett ord når vi spør. Derimot svarer hun at en ny regjering vil bety nettopp styrket kommuneøkonomi, tillitsreform og rekruttering av kvalifiserte barnehagelærere og lærere i hele landet.

– Høyre med sin gammeldagse detaljstyring vil bli erstattet med verktøy til å levere på krav og forventninger, der elevene til syvende og sist er de som vil få merke at de har en lærer i flere timer og kan ha økt fokus på læring framfor testing.

FOTO PBL

Nok penger til gode tilbud er ønsket fra direktør Anne Lindboe i PBL.

Varm velkomst til ny regjering fra private barnehager

Direktør Anne Lindboe i Private barnehagers landsforbund sier de gleder seg til å samarbeide med ny regjering.

TEKST Kirsten Ropeid | ks@utdanningsnytt.no

– Det blir en regjering av partier med styringserfaring, konstaterer Lindboe.

At dette også er partier som ønsker å endre finansieringsordningene for barnehager, ser hun ikke som bekymringsfullt.

Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet er enige om at minst halvparten av de ansatte i barnehagen skal være pedagoger, og at en større del av assistentene skal være barne- og ungdomsarbeidere.

De vil endre finansieringssystemet for private barnehager og trolig stramme inn mulighetene til å tjene på barnehagedrift. Dessuten vil de nyansere mellom kommersielle og ideelle barnehager. Ikke minst vil de at kommunene skal få større mulighet til å regulere barnehagesektoren i sin kommune.

– Vi ønsker også sterkt endringer, understreker Anne Lindboe.

– I dag er finansieringa ulik fra kommune til kommune, og vi får ikke samtidig finansiering. Dette bør endres, sier hun.

Hun er også enig i at kommunene bør ha større mulighet til å regulere barnehagesektoren.

– Vi har laga et opplegg for dette i det vi kaller «kvalitets- og mangfoldsmoellen», som vi blant anna presenterer i rapporten til Storberget-utvalget, sier hun.

Storberget-utvalget la i juni fram forslag til endringer i finansieringa av private barnehager.

– Det er enighet blant de tre partia om å øke kvalifikasjonene i personalgruppa. Dette kan gjøre personalkostnadene høyere. Er det bekymringsfullt?

– Det er viktig at vi har en finansiering som satser på kvalitet. Vi må få nok penger til å holde gode tilbud, sier Anne Lindboe.

Petit

Ole Foss

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Sensorhonorarene

Utrolig, men sant

Av og til ser jeg tilbake, og det er i mange sammenhenger bedre enn å se framover, om du forstår.

Forteller du barna om ti år at vi ikke brukte iPad på skolen, da er det ingen som tror på deg. Det er mye de ikke vil tro. Vi fikk jo ikke lov å sitte en gang. Nettbrettet vårt var ei tavle vi måtte risse ting på, og nåde deg om du risset høl i nettbrettet ditt. For da måtte du ut i skogen og finne en flat stein, tung og stor, og da fikk du kanskje lov å sitte på gulvet eller på en lang benk aller bakerst i klasserommet.

Skolen var som en stor, glissen låve der storm, regn, snø og kulde blåste tvers igjennom. Av og til var det så ille at frøkna med de store skjortene sine stod rett ut som et flagg, før hun føyk ut gjennom det åpne vinduet. Det regnet så mye og taket – hvis det var tak – det var så lekk at vi samlet vannet i store bøtter, og det var det vi hadde å drikke. Om vinteren var vi helt nedsnødd, men var det noen som snakket om å ta fri for det? Nei da!

Mat? Ingen fikk ha mat på skolen, og var det noen som hadde en brødsalk, et halvt eple eller en neve rosiner, tok læreren det fra oss og spiste det. Mat fikk vi på lørdagen, og vi spiste det vi fikk. Mjølkeskvettene var sure, og læreren likeså! Rettferdig, men streng. Alle fikk like lite.

Skolevegen var alltid oppoverbakke og motvind begge veier. Det hendte vi blåste tilbake, og det verste var å blåse forbi og aldri komme tilbake. Vi blåste i det, for alle måtte jo ut og jobbe. Derfor ble vi fort voksne. Jentene ble gift og gutta ble rallarer eller fiskere om de dro langt nok. Da de kom tilbake, var de voksne med store barter, hatt, kjerring

ILL. FOTO TH. SKOTAAM / AKTUELL / NTB

«Skolevegen var alltid oppoverbakke og motvind begge veier.»

og en hel skokk med unger. Hvis de ikke ble vekk på sjøen eller fulgte med jernbanen de bygde ut av landet og ble misjonærer.

Vi lærte alt vi trengte på skolen. A, for eksempel. Vi fikk lese noen få bokstaver hver, så ikke de tre bøkene skulle bli utslitte. Noen kunne telle, men de fleste telte ikke. Slik var det bare.

Gymnastikk? De store skulle springe etter de små og banke dem. Mobbing hadde ingen hørt om. Alle sprang og var i god form, men bare de svakeste sutret. Det var det ingen som brydde seg om. Hjem? Bare de heldigste hadde det. Foreldrene våre tvang oss på skolen, og vi måtte stå opp dagen før for å rekke det, av og til flere dager før. Er det noen som forteller dette i dag, så er det ingen som tror det. Ikke jeg heller, egentlig!

Like før sommerferien tok til, nærmere bestemt den 18. juni, ble jeg i likhet med mange andre sensorer innkalt til fellessensurmøte. [...] Fellessensuren varte fra kl. 10 om formiddagen til nærmere kl. 19.00 om kvelden, altså ingen helt vanlig skoledag. Utpå sommeren kommer så overraskelsen. Jeg blir av kommunen trukket i lønn for den dagen (de timene) jeg var borte. Lønn for fellessensur var litt over 100 kroner. Resultat: Jeg tapte penger på å være på sensurmøte i Drammen. (Fra et leserinnlegg av adjunkt Ingar Hoch).

Norsk Skoleblad
nr. 40/1971

For 25 år siden
Yrkesfaglærere i grunnskolen

Den nye høgskoleutdanningen skal gi yrkesfaglærere kompetanse til å undervise også i grunnskolen. Det var blant nyhetene som ble presentert da NOU-en om lærerutdanning ble levert statsråd Reidar Sandal 19. september. Det var lederen for utvalget, opplæringssjefen i Oppland, Kristin Hille Valla, som overleverte NOU-en til utdanningsminister Sandal.

Skolefokus
nr. 15/1996

● **Ole Foss**
skribent og humorist
FOTO PRIVAT

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Ta i no, karar!

Kropssheving i bom med kvitskjorte og vest er den aktuelle posten på programmet til det som ifølge arkivet er eit gymnastikkurs for lærarar i Hol øverst i Hallingdal. Instruktøren i bakgrunnen ser ut til å følge konsentrert med på alle detaljar rundt kroppshaldning og bicepsbruk, med dertil tilhøyrande rettleiing og kanskje nokre oppmuntrande tilrop attpå. Bildet er teke utanfor skulehuset Solvang av fotografen Olav S. Reinton i 1915.

FOTO HOL BYGDEARKIV TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Ole Kallelid

Nyttig og lettfattelig om språk og språkbruk

**Elevers språkbruk.
Hvordan forbedre
relasjoner i
klasserommet**

Av Anne Birgitta
Nilsen
Cappelen Damm
Akademisk 2021
145 sider

I en ny bok om elevers språkbruk gir Anne Birgitta Nilsen, professor ved Oslo Met, en god og klart strukturert innføring i hvordan man som lærer kan jobbe for gode relasjoner i klasserommet.

Utgangspunktet hennes er at all kontakt mellom lærer og elever er basert på kommunikasjon. Det samme gjelder for kontakten elevene seg imellom.

En kommunikativ bevissthet innebærer ifølge forfatteren at man er i stand til å reflektere over hva man gjør når man snakker og skriver. Dette forutsetter at man tilegner seg et metaspråk. Man må dermed beherske språklige begreper for å snakke om språkbruk. Sagt med andre ord må man være kjent med språklig terminologi for å kunne snakke om hvordan vi kommuniserer med hverandre.

Ordet «metaspråk» er sentralt i Nilsens bok. Det har med bruk av språket å gjøre og er basert på begreper og modeller fra språkvitenskap. Den faglige terminologien hun viser til og benytter, kan løsevet framstå som teoretisk og fjern fra hverdagen i klasserommet. I kombinasjon med et ledig språk og mange eksempler fra eget og andres liv, makter forfatteren imidlertid å anskueliggjøre budskapet sitt på en lettfattelig måte.

For de aller fleste lesere vil nok ord som «språkfunksjoner», «språkhandlinger» og «projisering» være kjent fra tidligere. Det er nok også begreper knyttet til muntlig bruk av språket, som eksempelvis «stemmebruk» og «stillhet og pauser». Denne boka byr på en repetisjon som vil være nyttig for både lærere, lærerstudenter og andre som arbeider med mennesker. De mange fagordene blir dermed satt i en kontekst.

Hvert av de åtte kapitlene i boka avsluttes med de tre delene Egenutvikling, Snakk om språkbruk og Videre lesning. Her gis det gode tips til hvordan man individuelt eller i grupper kan arbeide videre med det som blir tatt opp i teksten. Man kan innvende at det i utgangspunktet er umulig å gå ordentlig i dybden på alle temaene som blir belyst på bare drøyt 140 sider. Denne innvendingen kan møtes med at det både til slutt i hvert kapittel og

helt avslutningsvis er det som synes å være helt oppdaterte litteraturlister.

Et par korte innvendinger til slutt: Boka markedsføres med at den presenterer «en ny metode» for hvordan lærere kan jobbe for et godt læringsmiljø. Det er imidlertid vanskelig å se at den bringer noe helt nytt til torgs. Boka kunne dessuten gjerne enda mer eksplisitt knyttet innholdet til de nye læreplanene som kom med Kunnskapsløftet. Men dette skygger ikke for at Anne Birgitta Nilsens gjennomgang av sentrale metaspråklige begreper styrker bevisstheten om betydningen av språkbruk.

Man må være kjent med språklig terminolog for å kunne snakke om hvordan vi kommuniserer med hverandre i klasserommet, ifølge boken «Elevers språkbruk».

ILL. FOTO STIGUR MÁR KARLSSON /
HEIMSMYNDIR/ISTOCKPHOTO

Styrker evnen til matematisk refleksjon

Denne boka, som er klart forskningsbasert, kan trygt anbefales for lærerutdannere og lærerstudenter, gjerne som pensumbok. Også lærere vil ha god nytte av den.

Denne boka gir et meget godt innblikk i, og hjelp til, hvordan vi kan forstå og utvikle elevers evne til å uttrykke matematiske ideer, å kunne resonnerer, argumentere og gi begrunnelser.

Riktignok kreves det mye arbeid og konsentrasjon å sette seg godt inn i alt boka presenterer, men det vil utvilsomt være nyttig å gjøre det.

Boka bygger på et prosjekt kalt LAUDIM-prosjektet, som ble støttet av Norges forskningsråd, og som det gis en god oversikt over i innledningen. Gjennom prosjektet er to elevgrupper fulgt gjennom flere skoleår fra 2. klasse, og teorien for didaktiske situasjoner i matematikk, TDS, benyttes i stor grad.

En utbredt oppfatning er at matematikk handler om gale og riktige svar. Men i boka gis det klare signaler om hva undervisning og læring i matematikk baseres på. Forklaringer og diskusjoner om strategier er viktig!

Allerede i innledningen presenteres et interessant eksempel fra en 3. klasse på løsning av et multiplikasjonsproblem, og mange flere følger i de syv kapitlene boka er inndelt i.

Del 1, som er de tre første kapitlene, omhandler det teoretiske grunnlaget.

Del 2, de fire følgende kapitlene, vektlegger bruk av språk i klasserommet, samt tegning som hjelpemiddel.

Det vil bli for omfattende å gå grundig inn i innholdet i kapitlene, så det overlates til leserne. Men her følger noen få eksempler, som forhåpentlig vil skape interesse for å sette seg grundig inn i bokas budskap.

Hvor mange er kjent med at summen av de n første oddetallene tilsvarer det nte kvadrattallet? For eksempel:

$1+3+5+7=16$, som er 4^2 . Og så videre. På side 31 vises en modell som illustrerer dette på en meget god og forståelsesfull måte.

Også regning med andre tallsystemer er tatt med. Et godt eksempel er hvordan verdien av tall i tretallsystemet kan illustreres med tredimensjonale figurer for enkelt å finne verdien i titallsystemet. I boka vises en lett forståelig illustrasjon av hvordan vi enkelt kan se hva 2120 i tretallsystemet tilsvarer i titallsystemet. Dette vil være enkelt å bygge videre på. Matematisk kunnskap mediert av en didaktisk situasjon diskuteres i et sosio-kulturelt perspektiv. Sentralt er miljøets og den didaktiske kontraktens betydning.

Også brøkførståelse er med, der det fokuseres på undervisning av brøk gjennom didaktiske situasjoner. Presentasjonen av resultatene av et gjennomført eksperiment viser hvordan elevene kan få forståelse av brøk og desimaltall. Jeg vil likevel anbefale forfatterne å konkretisere brøkrekning ytterligere i neste utgave.

Multiplikasjon som modell for situasjoner på 3. trinn gjennomgås i kap. 2. Definisjoner og begreper samt eksempler gis på en god måte. Likevel kan det nok stilles spørsmål om forfatterne kan gjøre noen endringer i neste utgave. Det gis eksempler på hvorfor $a*b$ ikke er lik $b*a$ i enkelte tilfeller. Et eksempel er at dersom vi har 15 esker med 6 bøker i hver, blir antall bøker $15*6$, men ikke $6*15$. Men spørsmålet her kunne vel like gjerne vært: Hvor mange bøker er det dersom det er 6 bøker i hver av 15 esker, altså $6*15$ bøker.

Tilsvarende gjelder et senere eksempel i kap. 3, der det er 3 poser med 6 kjeks i hver, som gir $3*6 = 18$ kjeks. Det kan like gjerne behandles som at det er 6 kjeks i hver av 3 poser, altså $6*3 = 18$ kjeks.

I kap. 3 gjennomgås også forskjellen på delings- og målingsdivisjon, med defi-

nisjoner og eksemplifisering. Og det gis eksempler på elevers arbeid med multiplikative situasjoner.

Videre vises det ulike måter å innføre multiplikasjon og divisjon på med utgangspunkt i lærebøker, samt at det gis eksempler fra LAUDIM-prosjektet. Mange elever tror at multiplikasjon av to tall alltid gir større resultat enn divisjon. Det vises til en undersøkelse der 50 prosent av 12-åringer er overbevist om det, og 30 prosent av 15-åringer. Elever har ofte problemer med å finne kontekster som kan passe.

Jeg kan tenke meg at lærere kan hjelpe elever til forståelse for eksempel ved oppgaver som: Hva er størst av $8*0,5$ og $8:0,5$? Kontekster kan være: Du har 8 flasker som hver rommer en halv liter. Hvor mange liter blir det til sammen?

Og: Du har 8 liter vann som skal deles i flasker som hver tar en halv liter. Hvor mange flasker kan fylles? For mange elever vil den type oppgaver føre til forståelse av at divisjon av to tall godt kan være større en multiplikasjon av de samme tallene.

Også del 2 vil være svært nyttig å sette seg inn i. Her vektlegges bruken av språk i klasserommet, og hvert av de fire kapitlene er basert på empiriske studier fra klasserommet, der det sees nærmere på bruken av språk og dialog. Det gis en rekke gode og interessante eksempler.

Også tegning som verktøy for å utforske og utvikle multiplikative strukturer tas opp. Kapitlene er skrevet av mange forskjellige og dyktige forfattere, og på slutten av boka gis presentasjoner av dem.

En klar konklusjon er at denne boka er både interessant, innholdsrik, omfattende, dyptgående og velskrevet – og at den trygt kan anbefales både for lærerutdannere, lærerstudenter og ferdigutdannede lærere.

Samtaleorientert matematikk. Et samspill mellom didaktiske og adidaktiske situasjoner.

Red: Vivi Nilssen og Siri-Malén Høyenes. Andre bidragsytere er Heidi Strømskag, Frode Rønning, Oda Thingstad Burheim, Heidi Dahl og Torunn Klemp. Utgitt på Fagbokforlaget 2020, 300 sider.

Læremiddel, lokal valfridom og spareknivar

Den digitaliserte kvardagen vi har, blir aktivt brukt for å sleppe å ta ansvar for gode læremiddel.

● Roar Ulvestad
lektor i norsk og tillitsvald
i Utdanningsforbundet
Vestland
FOTO INGEBJØRG JENSEN

Salet av lærebøker til skulen har aldri vore so lågt. Ansaret for å klippe, lime, improvisere og skvise mjølk ut av gråstein er delegert til læraren. I samband med dette er det strid om Nasjonal Digital Læringsarena (NDLA), som somme ser på som ein god og rimeleg måte å produsere oppdaterte læremiddel på utsida av vanlege mekanismar som tilbod og etterspørsel, gjennom at det skal finansierast gjennom sjølvkost av dei fylkeskommunane som er med i spleiselaget. Det er mange sider ved dette, og dei fleste som engasjerer seg i spørsmålet om NDLA og læremiddelsituasjonen, gjer det på vegner av berre ei side, medan dei bagatelliserer dei andre.

Anja Johansen, sekretær i Kunnskapsdepartementet toer sine hender og rose målar skulane sine høve til å utøve fagleg skjøn, medan ho frontar ei «lat alle digitale blommar bløme»-haldning, når ho i Klassekampen 23. august seier: «Dersom regjeringen og Kunnskapsdepartementet skulle begynne å mene mye om kvaliteten på læremidler som kjøpes inn lokalt, vil det svekke det faglige skjønnets som skolene skal ha.»

Solveig Schytz (V) tek i alle høve standpunkt, mot NDLA, når ho i innlegg 20. august på Utdanningsnytt.no hevdar at «Venstre har tillit til lærerne og lærerkollegiene og at de best selv kan velge de læremidlene som deres elever og deres fag trenger.»

Torstein Tvedt Solberg (Ap) tek òg standpunkt mot NDLA, når han 9. august på nettstaden kulturplot.no seier «(...) at det er en dyr modell som man får lite ut av.»

Desse utsegnene har eg ikkje ønska å ta ut av kontekst, men vald dei fordi eg les dei som representative for dei haldningane desse aktørane har. Tvedt Solberg har ikkje heilt rett i at det er ein dyr modell. Det er tvert om ein sparemodell som lokkar fylkeskommunale kundar med lav prislapp og varierende innhald. Sjølv brukar eg NDLA når eg får idétørke, tidsnaud eller om læreboka er dårleg. Både representanten for Kunnskapsdepartementet og venstrepolitikaren snakkar fram det faglege skjønnets lokalt, men viser null innsikt i kva rammer lærarane faktisk har lokalt for å velje læremiddel. Dei er svake.

Vi lærarar veit best sjølv kva læremiddel vi vil ha, men grunna lokal økonomi har vi ofte valet mellom forelda klassesett av papirbøker eller eit digitalt «klipp og lim»-liv. Det er faktisk berre

unntaksvis at vi kan velje sjølv. Kan ein lokal skuleeigar spare på læremiddel, er dette gull verd for budsjettet, og tilbake på skulane sit rektorar, avdelingsleiarar og lærarar og klør seg i skallen over denne likesæla til elevane si læring frå styringshald.

Elevane sine rettar til gode læremiddel er for svake. Læremiddel er ein potensiell sparepost, som er flittig brukt. I dag ser mange skuleeigarar blindt på at NDLA er billeg, og dei kan bruke den digitaliserte kvardagen til å argumentere mot tradisjonelle lærebøker. Tradisjonelle lærebøker spelar framleis ei rolle. Det er ikkje sånn at fotosyntesen eller det periodiske system driv og oppdaterer seg frå dag til dag. Mange fag har ein kunnskapsbase der kanskje det meste er kunnskap med lang haldbarheit. Fleire av dei store forlaga har denne kunnskapen om kunnskap, og kombinerer i større og større grad analoge og digitale læringsressursar, som gjev høve til å forvalte kunnskapen med lang haldbarheit i papirform, og den kunnskapen som er meir dagsaktuell, i digital kropp. Det treff flest elevar, og er den beste ramma for føreseieleg og god undervising.

NDLA er for mange ei naudløysing som det minste av vonde, når læremiddelkrybba elles er skålande tom, og/eller ein er i tidsnaud. Det nyaste no er at fleire kommunane har greidd ut premissane for å lage eit tilsvarande læremiddelkonsept som NDLA for kommunalt spleiselag (les: skuff full av spareknivar), kalla FriDa. (Fri digital arena). Læremiddel bør aldri bli noko ein skal kunne spare på. Med erfaringane frå NDLA er eg for min del dermed heilt lunken til at dette initiativet skal eller bør realiserast.

Vi må heve debatten frå spørsmålet NDLA/FriDa eller ikkje til kva som kan styrke elevane sine prinsipielle rettar til gode læremiddel på tvers av geografi og økonomi. Kvar elev bør ha ein sum til læremiddel som lokal skuleeigar ikkje kan få tak i, men som lærarane i samråd med elevane kan forvalte til å kjøpe dei læremidla som best kan realisere fordringane i ny læreplan. Elevane sine læringsvilkår er for viktige til at dei skal variere i takt med lokal kommune- eller fylkesøkonomi.

«Elevane sine rettar til gode læremiddel er for svake.»

Et oppgjør med 22. juli hver dag

● **Sebastian Kestilæ Berg, Ingrid Kristine Børset, Marius Thoresen, Hummam Bhutta, Mina Vinje, Fanny Celine Opsund Paulsen, Hanne Clementine Meyer, Guro Slinning, Solveig Flø Hunnes, Ismail Ali Hussein, Catharina Remman, Tiril Flatebø, Lara Aref, Stian Eriksen, Trine Walleraunet, Rita Therese Johansen, Zamran Ahmad Butt, Inga Marie Nymo Riseth, Ingrid Aspelund og Karoline Steen Nylander,** undervisere på Utøya

Når den offentlige debatten om 22. juli stilner, skal vi gjøre vårt for å fortsette samtalen.

I forbindelse med tiårsmarkeringen av terrorangrepet 22. juli 2011 har flere ønsket et oppgjør med 22. juli. Oppgjøret omfatter både et oppgjør med gjerningsmannens tankegods, medienes dekning og oppfølging av overlevende og etterlatte i årene etter. Rundt årets markering har mange lagt ned roser, endret Facebook-bilder og hørt nye historier fra pårørende, overlevende og andre som kanskje aldri har fortalt historien sin tidligere. Vi har sagt at vi aldri skal glemme, aldri tie. For oss som underviser ungdommer og skoleelever på Utøya, er det samtidig tydelig at oppgjøret tas hver eneste dag.

Siden 2016 har Utøya og Det Europeiske Wergelandsenteret, i samarbeid med blant annet 22. juli-senteret og Raftostiftelsen, invitert ungdom, skoleelever og lærere fra hele landet til lærings-senteret på Utøya. Hvert år kommer flere tusen ungdommer på besøk for å minnes, lære og bli engasjert. De lærer om terrorangrepene i regjeringskvartalet og på Utøya, samtidig som de utforsker og diskuterer hva de selv mener skal til for å ta vare på demokratiet. Hva mener de er trusler mot en demokratisk livsform? Hvordan kan demokratiet styrkes?

Vår oppfordring til alle som jobber med ungdom er ikke å la berøringsangsten og det ubehagelige være et hinder for at barn og unge lærer om 22. juli. AUF, de overlevende og etterlatte skal slippe å bære ansvaret for å fortelle historien helt alene. De skal slippe å måtte forklare hvorfor 22. juli fortsatt er aktuelt i dag. Eller om ti nye år. Det er også vårt ansvar når vi står på kaia og tar imot nye ungdommer som skal fraktes over med ferga M/S Thorbjørn.

I Demokrativerkstedet tar vi vare på det vi har, reparerer det som er ødelagt og bygger nytt. Ungdommene får blant annet møte ulike vitner som forteller sine historier fra 22. juli og hvordan de har

det i dag. Videre får de øve på å reagere på hatprat, gjenkjenne konspirasjonsteorier, argumentere for sitt syn, lytte til andres synspunkter og håndtere uenighet. De får reflektere rundt spørsmål som hva vi som samfunn kan lære av 22. juli. De får diskutere dilemmaer som hvordan klare samtidig å beskytte ytringsfrihet, religions- og trosfrihet. Her må det også være rom for uenighet. Dette er komplekse og krevende spørsmål uten tydelige svar og hvor mulige løsninger må veies opp mot hverandre. Det er derfor god trening i aktivt medborgerskap.

Det slår oss støtt og stadig i møte med ungdom at Demokrativerkstedet på Utøya er et tydelig motsvar mot terrorangrepene 22. juli. Angrepet stengte ikke ned aktiviteten på øya, men minnet oss heller om viktigheten av å verne om verdier som likestilling, mangfold, solidaritet og respekt for menneskerettighetene. I dag er lærings-senteret et sted som tenner nytt engasjement og styrker enda flere unge stemmer enn før.

Vi er lærere og lærerstudenter, ungdomsarbeidere og organisasjonsfolk med et stort engasjement for unges deltakelse i samfunnet. Historien om Utøya handler om ungt engasjement i bred forstand, og det har det også vært lenge før 2011. Da 69 ungdommer ble drept her 22. juli 2011, berørte det også oss. Det berørte alle som tror at ungdom kan forandre verden.

Ti år etter 22. juli er det mange påminnelser om at jobben vi gjør er viktig. Nå er høst, 22. juli står ikke lenger like sterkt i alles bevissthet. Heldigvis skal ferga frakte bankende hjerter over, sola skal stå opp på ny, ungdommer skal reise til øya med forventninger og komme hjem med minner for livet. Når den offentlige debatten om 22. juli stilner, skal vi gjøre vårt for å fortsette samtalen.

«Vår oppfordring [...] er ikke å la berøringsangsten og det ubehagelige være et hinder for at barn og unge lærer om 22. juli.»

Mekanismer ved mobbing og krenkelser

● **Camilla Blokhus Svensson**

rådgiver i Team Skyfritt
Bergen kommune

FOTO PRIVAT

Skal foresatte kunne bidra til å forebygge og begrense mobbing og krenkelser i klassen og skolen, er det visse sosiale mekanismer som er verdt å kjenne til.

Mobbing og krenkelser er et stort problem i skolen, og i Opplæringslovens kapittel 9 A slås det fast at alle elever har rett til å ha et trygt og godt skolemiljø. Det er stor enighet om at mobbing og krenkelser er uønsket i skolen. Hva er grunnene til at dette likevel skjer, og hvordan kan foresatte hjelpe til med å forebygge og stoppe det?

To etiske dimensjoner er sentrale for å hindre mobbing og krenkelser: 1) En iboende etisk sperre: Mobbing og krenkelser er galt; vi skal ikke gjøre noe som skader andre. 2) En aktiv etisk dimensjon: Vi har ansvar for å gripe inn/si fra når noen blir krenket eller mobbet.

Erfaringene hos mange foresatte er at de jobber aktivt med begge disse dimensjonene hjemme, og dette jobbes også med i skolen. Likevel finnes det også sterke mekanismer som kan dra barna og ungdommene i motsatt retning, der de er med på å gjøre noe de egentlig tenker er galt, og der de ikke gjør det de egentlig tenker er rett. En av disse mekanismene kan vi kalle moralsk frakobling.

Når dette skjer, slår ulike tankemønstre inn, som hos den enkelte demper følelsen av skyld og dårlig samvittighet. De vanligste er:

- Det er egentlig bare tull, det er ikke så alvorlig
- Vennene mine eller noen jeg liker godt er med på det, da kan det ikke være så ille
- Det er den som blir krenket/mobbet sin egen skyld, han/hun er irriterende/dum ... med mer
- Dette er sånn vi har det i vårt miljø, det må vi bare tåle

Dersom man viser en film om noen som blir krenket eller mobbet, er barna og ungdommene helt klare på at det som skjer, er galt. I en konkret situasjon i egen klasse eller gjeng, slår imidlertid den moralske frakoblingen inn, og det gjør at de ikke lenger tenker at det de gjør, er galt i akkurat den situasjonen. De finner i stedet alternative forklaringer, og de mest vanlige av disse er nevnt i punktene over.

Foresatte kan ofte synes det er vanskelig å tro at egne barn kan være delaktig i mobbing og krenkelser. De vet jo at barna deres har lært å bry seg om andre. Det er viktig å være bevisst på at mekanismene i den moralske frakoblingen er sterke. Det er ikke lett for barnet eller den unge å finne tilbake til det de vet er rett, når de står midt i en slik situasjon. Det er også viktig å ta innover seg at alle kan være tilbøyelige til å være delaktige i mobbing og krenkelser i gitte situasjoner. Det som gjør det særlig viktig å jobbe sammen for å motvirke denne moralske frakoblingen, er at forskning fra ulike fagmiljøer viser at det har stor positiv effekt når jevnaldrende tør å blande seg inn og gi støtte til den som mobbes eller krenkes.

I tillegg til den moralske frakoblingen er det også en annen faktor i den sosiale dynamikken som er med på å opprettholde negative gruppemekanismer. Den danske forskeren Dorte Marie Søndergaard kaller dette sosial eksklusjonsangst. Det kan være så trygt og godt å tilhøre en gruppe at barnet/ungdommen blir med på eller støtter opp om handlinger mot andre som de vet ikke er moralsk riktige. Da blir frykten for selv å bli holdt utenfor gruppen det som hindrer dem i å stå opp for det de innerst inne vet er riktig.

Noe som foresatte kan gjøre for å styrke sine barns evne til å påvirke positivt inn i de sosiale prosessene de er en del av, er å jevnlig samtale med dem om disse viktige temaene:

- Miljøet i klassen/på skolen
- Mobbing/krenkelser/ekskludering av enkelt-personer eller grupper
- Rykter/baksnakking
- Barnets/ungdommens egen rolle i klassemiljøet

Dersom dette snakkes om hjemme, kan foresatte hjelpe barnet/ungdommen til igjen å koble seg på sine egne etiske refleksjoner og verdier som kan bli frakoblet i enkelte situasjoner.

Forskning viser at det å være tilskuer til mobbing og å kjenne på maktesløshet i situasjonen i seg

«Frykten for selv å bli holdt utenfor gruppen blir det som hindrer dem i å stå opp for det de innerst inne vet er riktig.»

- Hva tenkte du da du var i situasjonen?
- Hva tenker du nå om det som skjedde?
- Hva skjer hvis du gjør noe annerledes?
- Hva kan jeg gjøre for å hjelpe og støtte deg?

Skolen skal tilrettelegge for et godt samarbeid med foresatte i håndtering av mobbing og krenkelser. Dersom man som foresatte får innblikk i et utrygt miljø der mobbing og krenkelser foregår, er det viktig å ta kontakt med skolen slik at gode planer og samarbeidsrutiner kan legges for best mulig å skape et trygt og inkluderende miljø for alle.

Kulild, Sissel (2020): Fagtekst Olweus-samling: Fagfornyelsen og forebygging av mobbing

Jenssen Houg, Bodil (2020): Innlegg på Samsvar- seminaret: Hvordan motvirke mobbing i skolen.

Gusfre, Kari Stamland (2018): Aktivitetsplikten i praksis.

Søndergaard, Dorte Marie (2012): Bullying and Social Exclusion Anxiety in Schools. I: British Journal of Sociology of Education 33: 355-372.

Bandura, A (2002): Selective Moral Disengagement in the Exercise of Moral Agency. Journal of Moral Education, 31:2, 101-119, DOI: 10.1080/0305724022014322.

Obermann, ML (2011): Moral Disengagement among Bystanders to School Bullying, Journal of School Violence, 10:3, 239-257, DOI: 10.1080/15388220.2011.578276.

Polanin, J.R, Espelage, D.L. & Pigott, T.D. (2012): A Meta-Analysis of School-Based Bullying Prevention Programs' Effects on Bystander Intervention Behavior. School Psychology Review.

39 | **UTDANNING** nr. 11/1. oktober 2021

Utbrenthet blant lærere kan forhindres

● **Sissel Tove Olsen**

1.-amanuensis
Seniorsenteret
Oslo Met –
storbyuniversitetet

FOTO PRIVAT

● **Sigurd Bergflødt**

universitetslektor
Institutt for barnehage-
lærerutdanning
Oslo Met –
storbyuniversitetet

FOTO SONJA BALCI, OSLO MET

- STORBYUNIVERSITETET

Som innspill i debatten om utbrenthet og frafall i læreryrket bringer vi her resultater og perspektiver fra et større forskningsprosjekt, der nettopp dette er tema.

Klasserommet og skolen bør være et sted der lærere kan føle at de gjør en god jobb, at de får anerkjennelse for nedlagt innsats og at innsatsen gjør en forskjell for elevene. I et nylig avsluttet forskningsprosjekt er det blitt lyttet til hva lærere selv sier de trenger for å kunne oppleve en meningsfylt og god jobbhverdag.

På Utdanningsnytt.no, 17. august i år, har vi lest om Lillian Hagen som har mistet gnisten, men som gjerne vil fortsette som lærer. Nå ber hun politikerne om å gjøre det lettere for kommende lærere å stå lenger i jobben. I Morgenbladet 6. september skriver lærer Hans Kristian Drangslund blant mye annet om lærernes tap av status og manglende evne til å stille krav på egne vegne. Begge er meget interessante og talende innspill i en viktig debatt om lærerprofesjonens rammevilkår.

Guri Melby, kunnskaps- og integreringsminister, viser i sitt svar til Lillian Hagen at det er iverksatt tiltak for å sikre rekruttering og hindre frafall i sektoren, men også at det store flertall av lærere i Norge trives. Trivsel kan imidlertid være grunnen til at mange rapporterer om utbrenthet i jobben som lærer. Trivsel i læreryrket er tett knyttet til en meningsfull hverdag og dreier seg ofte om å føle seg dedikert og forpliktet overfor elever og ledelse. Pliktoppfyllede lærere strekker seg langt for å møte de samlede forventningene til rollen og vil sannsynligvis kunne kjenne seg utbrent. Det er altså ikke mistrivsel som gjør lærere som Lillian utbrent, men snarere kombinasjonen av en større arbeidsbyrde, politiske føringer med stadig flere tester og rapporteringer. Et altfor høyt antall lærere forlater derfor yrket etter kort eller lang fartstid.

Det Lillian Hagen erfarer, deler hun nemlig med svært mange lærere, både erfarne og nyutdannede, og er dokumentert gjennom forskning og rapporter både i Norge og internasjonalt.

Systematisert kunnskap om læreres ve og vel

Forskere fra lærerutdanningen ved Oslo Met – storbyuniversitetet har de fire siste årene ledet et internasjonalt Erasmus+ prosjekt med utgangspunkt i begrepet «Teacher Well-Being (TWB)»

som vi velger å oversette med «lærertilfredshet». Målet har vært å identifisere hva lærere trenger for å kunne være godt nok rustet til å møte de utfordringer de møter på jobb. I prosjektet deltok skoler med utfordringer knyttet både til elevgrupper med stort språklig og kulturelt mangfold og store sosiale forskjeller.

Gjennom intervjuer, observasjon og samarbeidsprosjekter med skoler har vi kommet tett på lærerne. Prosjektet har gitt interessante resultater som gir grundig og systematisk forståelse av læreres situasjon i partnerlandene (Danmark, Irland, Norge og Sør-Afrika). Vi ønsket å finne ut hvordan lærergruppa kan utgjøre et fellesskap som kan gjøre arbeidsdagen lettere, og hvordan den enkeltes psykiske og fysiske helse ivaretas i skolehverdagen. Hvordan kan den enkelte lærer ivareta omsorg for egen helse og samtidig bidra til et godt faglig og sosialt fellesskap i kollegiet?

I prosjektet legges det vekt på lærerens tilfredshet, noe som er uvanlig, da skoleutviklingsprosjekter som regel vektlegger elevens tilfredshet i den tro at når eleven har det bra, har læreren det bra. Dagens komplekse virkelighet viser oss at det dessverre ikke er slik at det ene automatisk følger det andre. TWB er altså en metodikk og et begrep innenfor skoleutvikling som kan tydeliggjøre og presisere læreres behov innenfor sin lokale kontekst og profesjonelle rammer.

Lærerne i deltagerskolene ble bedt om å identifisere sine behov og hvilken støtte de trengte for å imøtekomme disse behovene. I København ønsket de å styrke samarbeidet mellom hjem og skole i et nabolag med store sosiale forskjeller. Lærerne ved skolen i Cape Town rettet innsatsen mot sosial urettferdighet og å skape gode, trygge klasserom på tvers av språk og etnisitet. I Limerick i Irland behøvde de møteplasser blant lærerne for å dele erfaringer fra undervisningen i klasserommet, og i Oslo behøvde lærerne å styrke samhold og tillit og prøvde ut innovative verktøy knyttet til flerspråklig undervisning og arbeid med kulturelt mangfold. Behovene sprang ut av hver enkelt skoles særegne situasjon og kontekst.

«Behovene sprang ut av hver enkelt skoles særegne situasjon og kontekst.»

Skoleutvikling starter med læreren

TWB representerer en satsing på skoleutvikling der de overordnede målene er å styrke lærernes kompetanse, faglig og pedagogisk, og å hindre utbrenthet og frafall gjennom økt tilfredshet og motivasjon. Dette gjøres gjennom flere parallelle tilfredshet-strategier for endring og involverer:

- 1) en styrking av skolekulturen og kollegiet, der tillit, åpenhet og deling av erfaringer og kunnskap er dominerende. Hvordan en slik styrking skal skje, bestemmes av lærerne selv i samråd med skolens ledelse.
- 2) lærerne på den enkelte skole identifiserer og fremmer sine behov overfor skolens ledelse om eventuell støtte fra eksternt hold, enten det er fra lærerutdanningsinstitusjoner eller skolemyndigheter.
- 3) ivaretagelse av egen helse, psykisk og fysisk. Hvordan dette gjøres, bestemmes av lærerne selv.
- 4) ressurser i form av tid og rom tildeles og forankres i årsplaner og langtidsplaner slik at punktene 1, 2, 3 kan gjennomføres og være bærekraftige.

«Teacher Well-Being (TWB)», altså «lærertilfredshet», kan ikke løse alle utfordringene som fører til at mange lærere opplever tilkortkommenthet og utbrenthet. Våre intervjuer viser at læreryrket kan oppleves ensomt. Selv med mange mennesker rundt seg, elever og kolleger, oppleves det like fullt som om man må håndtere til tider komplekse oppgaver ganske så alene. Solidariske rom for samtale, fellesskap og veiledning eksisterer i liten grad og føles som en slags luksus man knapt kan unne seg i en travelt hverdag.

Bevisstgjøring om TWB bringer derfor på bane de forpliktelser som også skoleledelse og utdanningspolitikere må forholde seg til.

Lærerkollegiets initiativ til omsorg for seg selv og kolleger må støttes opp av gode rammevilkår. Ikke minst har rektor en nøkkelrolle i denne typen endringsprosesser. De skolene i prosjektet som viser gode resultater av TWB-prosesser har lyktes i å forankre tenkningen og aktiviteter i planer der det nettopp settes av ressurser i form av tid og rom. Ved prosjektets norske partnerskole ga TWB-tenkningen rom til å anerkjenne lærernes utfordringer i klasserommet og dermed nye muligheter til å imøtekomme lærernes behov. Resultatene viste også at lærere som opplever en slik støtte og anerkjennelse i større grad klarte å se og benytte seg av de ressursene som fantes i

klassen og blant elever med ulike utgangspunkt og bakgrunner. De fikk med andre ord et slags pågangsmot og fornyet energi som kom elevene til gode.

I lærerutdanningen er man opptatt av fagkunnskap og kompetanseheving. Det er av det gode, men samtidig bør vi lytte når studenter mener studiene ikke utstyrrer dem med tilstrekkelig kompetanse til å møte læreryrkets praktiske og hverdagslige utfordringer (Forskerforum, 10. desember). Ved å løfte kunnskapen om TWB inn i utdanningen tror vi at utdanningsinstitusjonene og studentene kan få bedre grep om dette problemfeltet med utbrente lærere og frafall fra yrket. Studentene våre må få med seg teoretiske perspektiver, metodikk og et mer presist språk for det de vil møte i praksis. Da kan skolevirkeligheten arte seg mindre som en ubehagelig overraskelse og gjøre både den enkelte lærer, kollegiet og skolene i stand til å ta godt vare på seg selv.

Prosjektets publikasjon:

Murphy, T.R.N. & Mannix-McNamara, P. (red.) (2021): *International Perspectives on Teacher Well-Being and Diversity – Portals into Innovative Classroom Practice*, Springer Nature. Prosjektets resultater i form av manualer for lærere: <https://sites.google.com/view/teacherwellbeingdiversity/resources/classroom-manual>

Kilder:

Morgenbladet 09.06.2021. Kristian Drangslund: Lærerne har seg selv å takke.
Forskerforum 10.12.2020. – Det er helt krise. Vi utdannes ikke til å bli lærere.
Utdanningsnytt.no 17.08.2021. Lillian Hagen: Jeg har mistet gnisten, men vil gjerne forbli lærer.

Visste du at
annonser hos
oss sees av
306.000 lesere?

Annonserer?

Kontakt Mona Jørgensrud
i HS Media, mj@hsmedia.no

Utgivelsesplan 2021

annonsefrist/utgivelsesdato

12	6. oktober/22. oktober
13	27. oktober/12. november
14	17. november/3. desember

● Ulikheter

Fordelingspolitikk er også skolepolitikk

Oslo er Norges mest delte by. Vi har lenge visst at ulikhetene i Oslo er store; når det gjelder inntekter, utdanningsnivå og forventet levealder. I en helt fersk rapport om forskjells-Oslo som vi i Oslo SV har satt sammen, viser vi at ulikhetene også synes i skolen. Tallene er hentet fra Oslo kommunes statistikkbank, Oslo kommunes nettsted Bydelsfakta, Statistisk sentralbyrå og andre uavhengige kilder.

Økonomisk ulikhet og ulikhet i skolen henger i stor grad sammen. Det er for eksempel stor forskjell mellom Oslos bydeler i andel elever som ikke fullfører videregående skole (vgs). Tall fra 2018 viser at nesten 40 prosent i alderen 21–29 år i

Stovner bydel ikke hadde fullført vgs etter fem år. Deretter følger Søndre Nordstrand, Grorud og Alna, alle med over 30 prosent som ikke hadde fullført vgs etter fem år. Mens i bydelene i Oslo vest er andelen som ikke fullfører vgs betydelig lavere. Det er også i bydelene i øst og sør i Oslo hvor andelen sosialhjelpsmottakere er høyest, hvor andelen arbeidsledige er høyest, og hvor andelen som bor trangt er høyt. Barn og ungdom påvirkes selvfølgelig av alt dette. Dårlige levekår og å vokse opp i familie hvor foreldre stresser med å få endene til å møtes påvirker også læringen til barna. Gjør vi ikke noe med det, vil skolen ikke kunne utjevne forskjeller i samfunnet.

Ser vi på grunnskolepoeng; antall poeng elevene får etter fullført ungdomsskolen, ser vi også en tydelig ulikhet mellom elevene i øst og vest. I bydel Vestre Aker har 3 av 100 elever under 30 skolepoeng, mens tilsvarende tall for bydel Søndre Nordstrand er 1 av 4. En betydelig forskjell.

1 av 3 elever i Nordre Aker og Vestre Aker har over 50 grunnskolepoeng, i Grorud og Alna får bare 1 av 6 elever over 50 grunnskolepoeng. Det er en klar sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og hvor mange grunnskolepoeng elevene får ved utgangen av tiende klasse. Ulikhet mellom øst og vest i Oslo vil også være der i framtida hvis vi ikke gjør noe med den høye andelen i Oslo øst som ikke fullfører videregående skole. Frafall i skolen i dag er økonomisk og sosial ulikhet i morgen.

Gratis skolefritidsordning, billigere barnehage, hele faste stillinger, et trygt arbeidsliv, et boligmarked som er tilgjengelig for alle, grøntområder, lav støy- og luftforurensning, alt dette er viktig for en god oppvekst, for at alle barn og ungdom skal ha mulighet til å mestre skolen og livet. Får vi til dette, kan vi også få en skole som utjevner forskjeller.

Assad Nasir | stortingskandidat Oslo SV

Det er en klar sammenheng i Oslo mellom foreldrenes utdanningsnivå og hvor mange grunnskolepoeng elevene får ved utgangen av tiende klasse, skriver Assad Nasir.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

● Læremidler

Om Jesus, lærebøker og feilinformering

Jesus' historisitet er et betent tema som også ser ut til å ha rammet lærebøkene til elevene.

Hvorvidt elever er blitt feilinformert, kan nok diskuteres, og bør absolutt diskuteres i selve klasserommet. Man bør ikke være så kjapp med å angripe lærebokforfatterne. Lærerne har selv plikt til å bruke hodet og problematisere. Det fortjener elevene.

Det finnes faktisk forskere som i all faglig oppriktighet mener at Jesus ikke er en historisk person, forskere som glatt ekskluderes fra «de fleste seriøse forskere». Disse som ikke er «innafor forskningen» er likevel svært merkbare i mediene, og elevene kommer svært sannsynlig til å støte på

dem på nettet, på YouTube og i bokhandelen.

Enkelte, som Richard Carrier, er tydelig støttet av amerikanske ateistforeninger, mens andre, som Richard M. Price har vide litterære interesser. Disse har sine gyldige doktorgrader, i motsetning til visse amerikanske predikanter.

Andre igjen, som Peter Gandy og Timothy Freke er nok klare outsiders i akademiske miljøer på dette feltet.

Utfordringen ligger i at teologiske og religionshistoriske institusjoner i varierende grad beveger seg utenfor elfenbenstårnet og går i dialog med slike.

Selv de mer flinke, som Bart Ehrman, er kjappe

med å stemple andre som «useriøse» eller «ingen jeg kjenner». Religionsoraklene.no er derimot et godt eksempel på hvordan man kan nå ut til folk.

Hva angår Helge Ersøys replikkinnlegg (Utdanning 9, side 44), om intelligent design (ID), så er det umulig å forestille seg ID uten en gud. ID regnes klart som en type kreasjonisme, hvorav det finnes flere typer. Evolusjon krever ikke intelligens.

Ersøys innlegg kan likevel være godt egnet til å få lærere og elever til å tenke og undre seg.

Det som også skiller ID fra evolusjonslæren er likevel svært spesielle religionspolitiske omstendigheter i USA.

Har du noko på hjartet?

Meiningane dine er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på maks 8000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

Arbeidsliv

Mer frihet og medbestemmelse til lærerne

Et moderne arbeidsliv kjennetegnes ved at ansatte har stor grad av frihet og selvbestemmelse i arbeidshverdagen. Dessverre viser utviklingen at det motsatte har skjedd for lærerne. Det må endres!

Tidligere hadde lærerne stor påvirkning i utviklingen av skolen og over sin egen arbeidshverdag. Gjennom lokale lærerråd påvirket lærerne den daglige driften, og gjennom de nasjonale rådene for grunnskolen og videregående opplæring, stod de i tett kontakt med myndighetene, noe som ga dem stor påvirkning i skoleutviklingen. Rådene ble nedlagt på 1990-tallet. Resultatet er at i dag styrer hovedsakelig politikere, byråkrater og forskere utviklingen i skolen. Lærerne, grasrota i skolen, er blitt satt på sidelinjen.

På 2000-tallet innskrenket arbeidsgiverorganisasjonen KS lærernes frihet i arbeidshverdagen, og rektorer og skoleledere har fått en mer sentral rolle både når det gjelder styring og utvikling. Lærerne er i større grad blitt underordnet lederne, rektor er ikke lenger den fremste blant likemenn. KS ønsker fortsatt å stramme inn lærernes frihet til å disponere arbeidstiden. Dette toppet seg i konflikten mellom KS og lærerorganisasjonene høsten 2014, da KS ønsket å legge mer av arbeidstiden til lærerne til skolen.

Økt lærersamarbeid og profesjonsutvikling er

I dag styrer hovedsakelig politikere, byråkrater og forskere utviklingen i skolen. Lærerne er satt på sidelinjen, skriver Bjørn Gunnar Husby.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

hovedbegrunnelsen til KS når de vil øke lærernes tilstedeværelse. Dette er mistillit til en høyt utdannet yrkesgruppe, som ikke trenger denne formen for kontroll og ovenfra-og-ned-strategi. Er det noe koronapandemien har vist oss, så er det at læreren både vil og kan samarbeide og utvikle seg sammen. Pandemien har også vist oss hvor viktig fleksibilitet er og kommer til å bli i arbeidslivet. Denne utviklingen må KS henge med i, hvis ikke risikerer vi at flere lærere forlater yrket.

Lærerorganisasjonene var tidligere viktige i utvikling og profesjonsutviklingen i skolen. Dette endret seg i 1980-årene, da de rettet mer søkelys på lønn og arbeidsforhold. Men det ser ut til at organisasjonene de senere årene igjen har fått mer søkelys på utvikling av skolen og profesjonsutviklingen. Der har de en viktig rolle å spille fremover.

Et paradoks i skolen er at mens lærerne har mistet mye av sin makt og frihet, ønsker vi at elevene skal ha mer medbestemmelse og frihet. Vi ser verdien av det for elevene, det må vi også se når det gjelder lærerne.

Vi må derfor gi lærerne mer medbestemmelse og frihet. Det vil gi mer motiverte lærer og løfte idéutvikling, som igjen gir en bedre skole for våre barn og unge. Sammen med lærerne må vi finne ut hvordan vi kan opprette arenaer hvor lærerne kan delta i samtalen om utvikling av skolen. Lærerne som profesjonsutøvere er de mest kyndige i skole spørsmål.

Til slutt mener jeg at vi må se til Finland, hvor lærerne har høy grad av frihet og medbestemmelse. De blir behandlet som autonome profesjonelle pedagoger, og ekspertisen deres blir brukt i utviklingen av skolen. Utviklingen av skolen skjer innenfra, til det beste for skolen, barna, lærerne og samfunnet.

Bjørn Gunnar Husby | Haugesund Venstre
Medlem utvalg for oppvekst i Haugesund

Jeg synes ikke man skal file og gnikke på lærebøkene i den tro at de skal gi det enegyldige og uomtvistelige svaret.

Trond Birkeland | medlem, barnehagelærer med cand.philol. i religionsvitenskap og praktisk pedagogikk Universitetet i Agder

Det finnes forskere som i all faglig oppriktighet mener at Jesus ikke er en historisk person, skriver Trond Birkeland.

ILL.FOTO YLVA TÖRNGREN

● Regjeringa sitt framlegg til opplæringslov

Ei styrking av dei språklege rettane i skulen!

26. august la Solberg-regjeringa fram forslag til ny opplæringslov. Norsk Målungdom jublar over at ungdomsskuleelvar no også skal få rett til å gå i eiga nynorskklasse, og er glade for at samisk- og

Norsk Målungdom er glade for at samisk- og kvensk- brukande elevar får styrka rettane sine, skriv leiar Frida Pernille Mikkelsen.

kvensk- brukande elevar får styrka rettane sine

Eg er utruleg glad for at Solberg-regjeringa har lytta til oss. Språkdelte ungdomsskule, som vi kallar det, har vore vårt viktigaste innspel til opplæringslova. Dette kjem til å gjere ein enorm forskjell for dei elevane det gjeld. Det er rett og slett historisk! Eit stort steg fram for nynorsken.

Tidlegare har opplæringslova sagt at elevane har rett til å gå i eiga nynorskklasse ut 7. trinn, så lenge det er 10 elevar med nynorsk som hovudmål på trinnet. I det nye framlegget til opplæringslov foreslår Kunnskapsdepartementet at denne retten skal følgje elevane ut 10. trinn.

Regjeringa foreslår også at elevar som har hatt opplæring i samisk i grunnskolen, skal ha same rett til opplæring i vidaregåande. I tillegg inneheld forslaget ein rett til opplæring i kvensk eller finsk for kvenane som er busett i Troms og Finnmark

Det har lenge vore stort behov for ei styrking av

rettane til samiskbrukarar og kvensk- eller finsk- brukarar. At ein no får styrka retten til opplæring i og på språket deira er eit viktig steg i riktig retning.

For nynorskbrukande elevar er det viktig at læremiddel-formuleringane er presise. Det treng vi for å sikre at materiale som blir brukt i skulen også kjem på nynorsk. Dei nye formuleringane tek meir omsyn til digitale læremiddel, men eg ønskjer meg klarare krav.

Opplæringslova seier at det i opplæringa berre skal bli brukt læremiddel som ligg føre på bokmål og nynorsk til same tid og same pris, og at desse krava gjeld for læremiddel som skal brukast jamleg i opplæringa, og som dekkjer vesentlege delar av læreplanen i faget.

Frida Pernille Mikkelsen
leiar i Norsk Målungdom

● Språk

Dette skal bli nynorsken si regjering

Tidlegare i år vedtok Stortinget ei ny språklov som slår fast at det offentlege aktivt skal styrkje nynorsk. No skal ei raudgrøn regjering skrive det neste kapittelet i norsk språkpolitisk historie. Noregs Mållag har enorme forventningar til Jonas Gahr Støre og dei han får med seg. Alle dei raudgrøne partia har gått til val på ein offensiv nynorskpolitikk, og det er umogleg å sjå for seg at ei ny regjering ikkje skal føre ein betre politikk for nynorsken enn regjeringa til Erna Solberg.

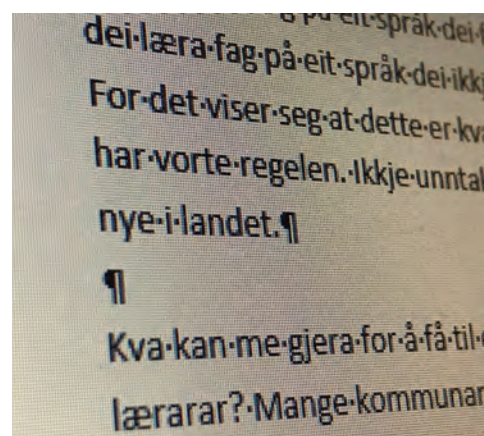
No må det kome eit takttskifte på veg mot reell likestilling av nynorsk og bokmål. Den nye regjeringa bør ha som overordna språkpolitisk mål at det skal vere like lett å vere nynorskbrukar som bokmålsbrukar i Noreg. Dette må følgjast opp med aktive tiltak for å styrkje nynorsken på alle samfunnsområde, og særleg i skulen.

Me ventar at ei ny regjering slår ring om og styrkjer den obligatoriske sidemålsopplæringa, innfører språkdelte ungdomsskular og sikrar at nynorskelevane får den same retten til og tilgan-

gen på digitale læremiddel og læringsverktøy som bokmålslevane.

Etter åtte år med borgarleg fleirtal er det no eit meir nynorskvenleg raudgrønt fleirtal sin tur til å vise at dei meiner alvor på vegner av nynorsken. Det siste Solberg-regjeringa gjorde, var å føreslå språkdelte ungdomsskular. Det er ei lissepasning til Støre som vonleg skal leie tidenes nynorskvenlege regjering. Samla sett har Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet gått til val på alle hovudkrava til Noregs Mållag. Arbeidarpartiet har aldri gått til val på betre nynorskpolitikk enn i år, og har kjempa for nynorsken på Stortinget denne perioden. Senterpartiet har ein solid nynorskpolitikk og SV sin nynorskpolitikk kunne vore henta rett ut av arbeidsprogrammet til Noregs Mållag.

Peder Lofnes Hauge | leiar i Noregs Mållag

Den nye regjeringa bør ha som overordna språkpolitisk mål at det skal vere like lett å vere nynorskbrukar som bokmålsbrukar i Noreg, skriv Peder Lofnes Hauge.

ILLFOTO PAAL SVENDSEN

Finansiering til barnas beste er eit politisk ansvar!

Vi som er tilsette i barnehagesektoren, er smerteleg klar over at økonomi og kvalitet heng saman. Vi er nok fleire som har gått ut porten med klump i magen og tårer i øgekroken fordi vi veit at når vi går av tidlegvakt, vil det ikkje vere nok bemanning att til å kunne gje eit forsvarleg pedagogisk tilbod. Til det er opningstida for lang og bemanninga for tynt smurt utover dagen.

Vi som barnehagelærarar skal observere og leggje til rette for barns leik, utvikling, danning og læring. Vi skal vareta behovet for omsorg. Vi skal gje god språkstimulering, og vi skal sørgje for at alle barn trivst, føler seg trygge og føler tilhørslse i barnehagen (Rammeplan for barnehagen 2017).

Dei aller fleste barn trivst i barnehagen, dei har venner, og dei er ein del av fellesskapet. Men det er også barn som strevar i leik og sosialt samspel med andre barn, og barn som av ulike årsaker er utrygge og som treng ekstra støtte for å oppleve tryggleik og meistring. For å møte alle desse ulike barna best mogleg krevst både kompetanse og ressursar gjennom tilsette som er tett på i det daglege arbeidet.

Ja, vi har fått normer, pedagognorm og bemanningsnorm, men desse er dessverre ikkje gode nok.

Det er også slik at når barnehagen oppfyller normene og krava i paragraf 23 i barnehagelova, kan barnehagen disponera eit eventuelt overskot fritt. Vi spør oss om dette er til det beste for barna. Midlane til barnehagedrift kjem frå offentlege tilskot og foreldrebetaling, meint til å

Lovverket har i stor grad sikra ein profittfri skule. Det er like viktig å sikre ein profittfri barnehage, skriv innsendarane.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

brukast i barnehagen. Er det då ikkje naturleg at eit overskot også går tilbake til drifta av barnehagen? Då hadde det i større grad vore sikra at økonomiske ressursar gjekk til barnas beste, ved til dømes å styrkje personalressursen. Lovverket

har i stor grad sikra ein profittfri skule. Kvifor skal det vere skilje på dette i finansiering for skule og barnehage? Det er like viktig å sikre ein profittfri barnehage.

No er Storberget-rapporten «Du er henta! Finansiering av private barnehagar» sendt ut på høyring, og det har tidvis vore ein oppheta debatt i ulike media kring dei to ulike modellane som er føreslegne i rapporten. Det er bra at vi får belyst begge modellane godt frå ulike perspektiv, men til sjuande og sist er det politikarane sitt ansvar å sjå til at offentlege midlar og foreldrebetaling går til føremålet.

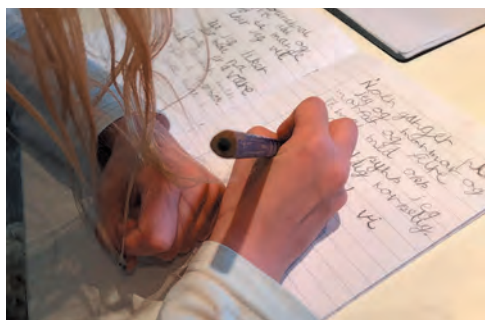
Dette ansvaret vonar vi politikarane tek på høgste alvor, og sikrar at finansiering av barnehagen er til barn sitt beste!

Solfrid Furre
Anita Holm Cirotzki
Kristine Berdal

tillitsvalde i Utdanningsforbundet Vestland

● Fra reisen til Bakvendtland:

Høyreregimet vil lovfeste lekser

ILL.FOTO PAAL SVENDSEN

Når voksne tar med jobben hjem, da har de et problem. Forhold har gått fløyten. Det er grenser for å være gem.

At unga er i bakvendtland er klart som vann i glass. Konfronter kidnapperne. Fort, ta med kart, kompass.

Ola Bog

● Arbeidsliv

Det hjelper ikke å utdanne flere lærere, dersom ingen tar vare på dem når de kommer ut i skolene, skriver Chris Gøran Holstad.

ILL.FOTO WAVEBREAKMEDIA/ISTOCKPHOTO

Hvem har skylda for at lærere slutter

Det er merkelig at regjeringen bare setter søkelys på antall utdannede uten å være interessert i den egentlige grunnen til lærermangel; nemlig at skolene er lekk som en sil når det kommer til å beholde lærere. Kunnskapsminister Guri Melby (V) har den siste tiden, med glød og stor tilfredshet, uttalt at flere lærerstudenter fullfører studiet på normert tid nå enn tidligere. Grunnen til dette skal visstnok være det omdiskuterte kravet om karakteren 4 i matematikk for å få lov til å begynne på utdanningen. Som travhester løper med skyggelapper for ikke å bli forstyrret, traver også Melby med sine skyggelapper og viser ingen forståelse for hva som skjer etter målgang. Det hjelper jo ikke å utdanne flere lærere, dersom ingen tar vare på dem når de kommer ut i skolene.

Det har over mange år vært forsket på lærermangelen og er godt kjent at mange lærere slutter eller søker seg bort fra skolen etter få år i arbeid. Et enkelt nettsøk på «lærere som slutter», viser at lærerfrafallet er et stort problem de første fem til ti årene av arbeidslivet. En nyere undersøkelse utført av Utdanningsforbundet viser at 53 prosent av landets lærere har søkt eller vurdert å søke annen jobb siste to år. Den siste undersøkelsen har med seg effekten av pandemien vi fortsatt står i.

Fasiten handler primært om læreres lønns- og arbeidsvilkår. Lærere føler seg sviktet av både myndigheter og arbeidsgiverparten. Våre medlemmer melder at de både er overarbeidet og slitne og opplever spesielt nå ikke å bli tatt alvorlig når de kastes ut i et arbeidsmiljø som omtrent har vært fritatt for smitteverntiltak. Flere elever har behov

for individuelle planer, tettere oppfølging kreves. Lærere opplever økt dokumentasjonsarbeid, krav om opplæring i nye systemer og mange møter. Kontaktlærerrollen har blitt til et slags «verdensrom» av oppgaver.

Nå er vi i startgropa av å revidere læreres arbeidstidsavtale (SFS 2213) som forhåpentlig skal bli klar fra nyttår 2022. KS, arbeidsgiverorganisasjonen for kommunene, har gjort seg klar for å gi sine medlemmer, altså kommunene og fylkeskommunene, mer makt over læreres arbeidstid. Arbeidsgiverne ønsker altså mer detaljstyring og kontroll. Vi ønsker mer tillit til den jobben vi gjør og tydelige avtaler som skaper fleksibilitet og forutsigbarhet for alle parter.

Den store utfordringen er at det som vi ideologisk sett kjenner som trepartssamarbeidet i praksis bare er et to- og en halvpart-samarbeid. Skal vi nå få til en arbeidstidsavtale hvor tillit til vårt arbeid synliggjøres, og gir lærere bedre tid til å gjøre jobben sin, må myndighetene fjerne skyggelappene og se hva som må til for faktisk å beholde lærere som begynner i jobben. KS er ikke gitt noe selvstendig økonomisk mandat til å forhandle reelt om arbeidstidsavtalen.

Jeg ønsker virkelig at trepartssamarbeidet hadde blitt reelt. Da må myndighetene på plass med økonomien. Derfor må både KS og myndighetene bære skylden for at lærere slutter. Nøkkelene ligger i årets arbeidstidsforhandlinger, noe både Stortinget og regjeringen må ta inn over seg.

Chris Gøran Holstad

forbundssekretær i Skolenes landsforbund

● Videregående opplæring

Lite troverdig satsing

I den andre uken av september har Utdanning publisert noen viktige saker om de økonomiske nedskjæringene i den videregående opplæringen i landet. Sakene viser at det går på stumpene løs, og at situasjonen er alvorlig. Selv om vi ser at fylkespolitikere er klar over og, til dels, opptatte av å forbedre situasjonen, viser de dessverre ingen stor vilje til å ta tak i utfordringene lærere og ledere i videregående skole peker på. I stedet snakker de seg varme om gjennomføring, resultater og krangler om inntaksmodeller. Det hjelper lite å sette i gang en reform i videregående skole om man ikke først griper fatt i de grunnleggende problemene. Min opplevelse er at både nasjonale politikere og fylkespolitikere setter mål og overlater ansvaret til rektorene og de ansatte. Ingen av dem tar ansvaret for de faktiske konsekvensene av økonomiske innstramminger år etter år.

I flere år har vi i Utdanningsforbundet fortalt om utfordringene i videregående opplæring. Sektoren er underfinansiert og konsekvensene blir større og mer alvorlige etter som tiden går. Konsekvensene av innsparingene er mange. Det viktigste tiltaket for å spare penger på driften av videregående er å redusere omfanget av undervisning. Det omtales som planlagt borttelling av timer når fylkeskommunene planlegger med at en del av undervisningstimen elevene har krav på etter loven, «faller bort» underveis. På denne måten klarer man seg med færre lærere og sparer penger. Undersøkelser har vist at det kun er økonomiske grunner til denne praksisen, ingen faglige eller pedagogiske. Skolene har også blitt presset til å sette sammen klasser som er større enn det som er pedagogisk forsvarlig. Dette ble mulig etter at Stortinget, etter forslag fra daværende kunnskapsminister, Kristin Clemet, fjernet regler om maksimal klassestørrelse. Denne endringen har ført til et dårligere opplæringstilbud til elevene og økt arbeidspress for lærerne i videregående. Derfor lyder det hult når politikere som ha bidratt til denne utviklingen, sier de er opptatt av at flere elever skal klare å gjennomføre videregående opplæring fordi de skal få tettere oppfølging av lærere.

Vi i Utdanningsforbundet har også i flere år påpekt at lærere i videregående skole må ha god og riktig utdanning for å kunne forberede elevene til videre studier eller til arbeidslivet. Likevel gjennomføres mer enn 20 prosent av undervisningen i videregående av ansatte uten godkjent lærerutdanning. Hovedårsakene er for dårlige lønns- og arbeidsvilkår og for dårlige rammebetingelser for

Rett på sak

Organisasjonen

Pensjonistenes plass i Utdanningsforbundet

Harald Bjørløw

leder i pensjonistrådet Agder
varamedlem til sentralt pensjonistråd

FOTO PRIVAT

å kunne lykkes som lærer. I tillegg treffer Regjeringens satsing på kompetanseløft til lærere dessverre videregående skole dårlig.

Når vi i tillegg ser at KS er fornøyde med tingenes tilstand og mener det er viktigere at fylkeskommunene samlet har 10 milliarder kroner på bok enn å gi elevene det tilbudet de har krav på, skjønner alle at det er et stort sprik mellom sentrale myndigheters satsing på videregående skole og virkeligheten i fylkeskommunene. Derfor er det forstemmende at politikere velger å bygge nye reformer på en grunnmur som trenger kraftig oppgradering for å bære nye oppgaver.

I den neste stortingsperioden ønsker vi oss politikere som er i stand til å ta tak i de grunnleggende utfordringene i videregående opplæring. Først da kan dette utdanningsnivået bære nye og mer ambisiøse mål og oppgaver.

Thom Jambak

leder for Kontaktforum videregående opplæring og fagskole og Samisk utvalg, og sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet

Nasjonale politikere og fylkespolitikere setter mål, men ingen av dem tar ansvaret for de faktiske konsekvensene av økonomiske innstramminger år etter år. Det overlater de til rektorene og de ansatte, skriver Thom Jambak.

ILL. FOTO BO MATHISEN

Visste du at vi pensjonister utgjør mer enn 20 prosent av Utdanningsforbundets medlemmer?

Det betyr at de fleste fortsetter medlemskapet etter yrkesaktiv alder. Og det er det gode grunner til, ikke minst hvis vi er opptatte av at pensjonen vår skal holde tritt med lønns- og prisvekst. I flere lønnsoppgjør ble pensjonen redusert med 0,75 prosent i forhold til de yrkesaktives lønnsvekst. Det resulterte i noen tusenlapper i manko hvert år og nedgang i kjøpekraften. Nå har Stortinget vedtatt at pensjonen skal reguleres, slik at vi i det minste er sikret at vi ikke mister kjøpekraft.

Allerede i mars neste år kan likevel både de nåværende og framtidige pensjonsordningene være i spill når utvalget som skal se på pensjonsreformen fra 2011 legger fram sin rapport. Jeg tror ikke det blir hyggelig lesning. Da er det viktig at vi er med i en sterk organisasjon som kan ta kampen for våre interesser.

Vi har også en jobb å gjøre innad i Utdanningsforbundet. Stemmene til eldre i samfunnet høres i liten grad. Vi over pensjonsalder er grovt underrepresentert i politiske organer, og pressen ringer oss ikke akkurat ned for kommentarer til eller syns-

punkter på det som rører seg i tiden. Yrkeskompetanse og erfaringene fra et langt liv i skole eller barnehage blir ikke slettet den dagen du forlater jobben, og mange av oss er fortsatt levende interessert i utdanningsspørsmål, miljøkamp og samfunnspolitikk.

I høst diskuteres pensjonistenes plass i Utdanningsforbundet. Vi er representert på alle nivåer med tale- og forslagsrett. Sentralt er vi representert både i sentralstyret og i representantskapet. Vi er imidlertid ikke en egen medlemsgruppe, og pensjonistrådene er rådgivende organer. Vi som er med, er oppnevnt, ikke formelt valgt av noe årsmøte.

Er dette bra nok? Tja, vi tar ordet og kommer med forslag og er definitivt vaktbikkjer for pensjonistenes interesser i styrene. Lokalt finner sosiale sammenkomster og interessante møter sted, med tema om dette og hint. Noen få møter opp på årsmøtene, og enda færre blir valgt inn i styrene.

Som egen medlemsgruppe ville vi faktisk bli den nest største gruppa i Utdanningsforbundet. Det ville være lettere å få pensjonistene med på høringer, og organisasjonstillitsvalgte ville kunne velges på demokratisk måte. Da ville det også være naturlig at vi fikk stemmerett i styrende organer.

Det blir spennende å se hva neste landsmøte vil vedta.

Stolthet og fordom i skolen

● **Steinar Lilletvedt**
pensjonert lektor/
arkitekt
FOTO JANNICHE STRØNEN

Stoltheten og fordommene kommer til liv gjennom begrepene som brukes i skolen. En skikkelig språkvaske må til.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Det er lenge siden Jane Austen skrev sin berømte roman «Pride and Prejudice» («Stolthet og fordom» 1813) om et samfunn med fastlåste konvensjoner innen oppdragelse, utdanning, ekteskap og manerer. Da Austen levde, var det omtrent umulig å bryte med det konvensjonelle tankegodset. Slik er det, etter min mening, også i skolen i dag. Alexander Kielland avslører i romanen Gift (1883) at skolen er helt i utakt med det moderne samfunnet. Det latinske språket som skolefag var problemet, eller rettere sagt, de som kunne latin og hvilken posisjon det ga dem. I ettertid har vi fått bøkene «Jonas» (1955) av Jens Bjørneboe og «Hvis skolen ikke fantes» (1971) av Nils Christie, og i dag debatteres resultatene av New Public Management (NPM) og målstyring (se for eksempel Biesta, 2009; Elstad & Sivesind 2010; Sjøberg, 2014). Målene skal være «entydige og klare» og kunne omregnes i taksonomiske verdier, for å kunne vurdere elevene i forhold til «grad av måloppnåelse».

Kunsten, som speiler livet, blir i denne sammenheng «lakmustesten». Dersom kunsten settes inn i en form som definerer og begrenser ut fra entydige og klare kriterier, dør den.

Nå er ikke latinen lenger problemet i skolen, men noe som kalles «basisfag». Basis er det som hele byggverket i arkitekturen hviler på. Her kommer fordommene og stoltheten til syne. Politikerne og skolen slår tydelig fast at noen fag er viktigere enn andre. Uten forståelse for begrepets historiske og faglige innhold velger de basisfag som begrep. Men basis for «byggverket i skolen» bør være den enkelte elevs personlige vekst, som kan bli til et solid fundament og kunne spille den faglige utviklingen. Elevene trenger å bygge allmenne kvaliteter som for eksempel integritet, ærlighet og empati. Alle blir ikke like gode i tegning eller regning, og elevene må lære seg å takle dette. Skal skolen

kunne kalle et fag for et basisfag, må det altså være noe annet enn norsk, fremmedspråk, matematikk og naturfag.

Hva er et viktig fag egentlig, og for hvem? Det som er vesentlig å forstå er at ingen fag er viktigere enn andre i utgangspunktet, men de er forskjellige. Det er summen av fagene elevene møter som er essensielt, og som vil kunne gi dem en god allmenn dannelse. På Austens tid lå det i kulturen å rangere noe som «finere» og følgelig, noe som «mindre fint». I vår tid har matematikk tilsynelatende fått en slik posisjon. Vi kan få inntrykk av at om du bare er flink i matematikk, vil det gå deg vel i livet. Kanskje også fordi det er skapt et bilde av at det er et vanskelig fag. Men det er vel snarere slik at det en ikke har noen forståelse for, føles vanskelig for de fleste. Slik er det også med faget tegning. De voksne, som ikke har hatt klassisk tegneundervisning, tegner som de gjorde da de var sju år. Det de tegner, skildrer ikke virkeligheten, men bare symboler for den. De er ofte overbevist om at det er umulig for dem å lære å gjengi virkeligheten naturalistisk.

Stoltheten og fordommene kommer i vår tid også til liv gjennom språket og begrepene som brukes i skolen. I helsevesenet har de tilsynelatende valgt å utvikle og å ta i bruk presise begreper. Ord som: idiot, vanskapt, krøpling og mongoloid brukes ikke lenger. I skolen derimot, der en skal lære språk, trengs en skikkelig vask av språket. Pedagogen Paulo Freire sa: «Når et ord berøves sin handlingsdimensjon, vil refleksjonen også automatisk lide, og ordet forandres til tomt pjatt, til verbalisme, et fremmedgjort og fremmedgjørende 'bla-bla'» (Freire, 1974, s. 62).

Begrepene «teoretisk eksamen» og «praktisk eksamen» har blitt berøvet handlingsdimensjonen. En eksamen kan planlegges i teorien, men dersom den realiseres, blir den praktisert. Hvorfor bruker skolen begrepene teoretiske fag og praktiske fag? I denne sammenheng kan en også spørre hvorfor skolen har den tradisjonen å se på kroppen som bestående av separate deler med forskjellig verdi, snarere enn å forstå at alle delene i kroppen utgjør en helhet?

«Skal skolen kunne kalle et fag for et basisfag, må det være noe annet enn norsk, fremmedspråk, matematikk og naturfag.»

«Alt det vi gjør, kan både teoretiseres og praktiseres.»

Det er en kjent sak at de som blir undertrykt, gjerne overtar undertrykkernes språk. Elever kan for eksempel si at de liker praktiske fag, men ikke teoretiske fag, uten at de egentlig vet hva ordene betyr. Skolen vet det heller ikke, men det er blitt en uvane å bruke dem. En elev kan bli definert av en lærer som «teorisvak». At han er svak i teorien, gjør jo ingen ting, dersom han i praksis viser seg å være god nok. Personlig har jeg, etter et langt liv i undervisning, ennå ikke sett en presis definisjon av de to begrepene: praktiske og teoretiske fag. Begrepene mangler både handling og refleksjon, slik de blir brukt i skolen og samfunnet. En ting er i alle fall sikkert: Alt det vi gjør, kan både teoretiseres og praktiseres. Fagene i skolen er forskjellige, men kan ikke defineres med merkelapper, som det ene eller det andre.

På en videregående skole hvor jeg jobbet, fikk vi en ny engelsklærer fra USA. Hun ble provosert da andre lærere mente at engelsk var et teoretisk fag. Hun sa: «Elevene må jo skrive, snakke og lese, hva gjør de da, de praktiserer.» Matematikklæreren på samme skole sa det slik: «Når jeg regner, praktiserer jeg min teori, og når du tegner, praktiserer du din.»

På folkeskolen fikk jentene i min klasse håndarbeid. Her ble det målt om du var «flink med hendene». Hodet var altså tilsynelatende satt på vent. Begrepet håndarbeid er knyttet til hendene, og det mente skolen på den tiden passet til jentene. Jeg har rett som det er støtt på det litt pompøse uttrykket: «tunge allmennfag». Du kan saktens få det tungt innenfor «håndarbeid» også. Arbeid som er så krevende og godt utført at det er nærmest uforståelig at de har fått det til, og ikke minst orket det. Ordet håndarbeid lever videre i dag som håndverk, og hva er det egentlig? Er hodet fremdeles «koblet» fra? Historien og begrepet sementeres.

For oss guttene var det annerledes på folkeskolen. Vi fikk nemlig faget sløyd, som kommer av det gammelnorske ordet sløg, som betyr lur. Alle bussene som guttene på Minde skole lagde på sløyden var imidlertid ganske like, unntatt min. Jeg for-

langte å få lage min lik de virkelige Fana-bussene. Altså, veldig lur eller kreativ var ikke sløyden likevel. Men det het i alle fall ikke håndarbeid.

I 1999 ble det nasjonale forsøket EstA etablert på Krohnsminde videregående skole. Målet var å dokumentere kunstfaget som et allmenndannende fag, og navnet kunstfag ble tatt i bruk i forsøket. I Reform 94 ble faget definert som håndverk. Idrettsfaget ble derimot definert som et allmenndannende fag. Nå har faget fått sin plass ved siden av musikk, dans, drama og idrett.

Likevel, kanskje som en konsekvens av stoltheten og fordommene gjennom lang tid, står fagmiljøet og skolen uten et klart dekkende begrep for faget og et uavklart innhold i undervisningen. De fire andre fagene har kun ett begrep som «paraply» for sine linjer: musikk, dans, drama og idrett. Om kunstfaget har skolen brukt: «Håndarbeid, sløyd, husflid og estetiske fag, praktiske og estetiske fag, tegning form og farge, formgivningsfag, forming, kunst og håndverk, kunst, design og arkitektur». Begrepet kunstfag ble foreslått som gjeldende begrep for det nye allmenndannende faget. Kunstfag som et fag med kunst i seg, ikke som kunst i seg selv.

Design og arkitektur lages heller ikke i skolen. Det er navn på yrker som kun et fåtall kommer til å bli, så hvorfor kalle en linje for noe den ikke er? Hva er praktiske og estetiske fag? Begrepet praktisk viser kun at et fag praktiseres i skolen. Begrepet estetisk er et fenomen som har med sansing å gjøre, og kan finnes igjen i alle fag, slik som kreativitet.

Når helsevesenet har klart å kvitte seg med gamle og meningsløse begreper, må skolen også sette i gang en språkvask. Det burde være vilje til forandring av ord og begreper i skolen når ordene er til hinder for forståelse og kommunikasjon.

Å eksistere som menneske er å gi verden navn, å forandre den (Freire, 1974, s. 63).

Litteratur:

- Austen, J.** (1813): *Pride and Prejudice*. T. Egerton, Whitehall
- Biesta, G.** (2009): *Good Education in an Age of Measurement. Ethics, Politics and Democracy*. Routledge
- Bjørneboe, J.** (1955): Jonas. Aschehoug forlag
- Christie, N.** (1971): *Hvis skolen ikke fantes*. Universitetsforlaget
- Dale, E.L.** (2001): *Kunnskapens tre og kunstens skjønnhet. Om den estetiske oppdragelse i det moderne samfunn*. Gyldendal
- Elstad & Sivesind, K.** (red.) (2010): *PISA, sannheten som skolen?* Universitetsforlaget
- Freire, P.** (1974): *De undertryktes pedagogikk*. Gyldendal
- Kielland, A.** (1883): *Gift*. Gyldendal
- Robinson, K.** (2013): *Finding Your Element*. Penguin Group
- Sjøberg, (2014).** PISA-syndromet. Hvordan norsk skolepolitikk blir styrt av OECD. Nytt norsk tidsskrift. 01 (32). https://www.idunn.no/nnt/2014/01/pisa-syndromet_-_hvordan_norsk_skolepolitikk_bli_styrt_av
- Hilde Sandvik** (6. desember 2013): *Hjernen er åleine*. Bergens Tidende

Utdanning ble den store vinneren under utdelingen av Fagpresseprisene 2021. Vi takker for anerkjennelsen!

Vinner av graveprisen: Utdanning med journalistene Kari Oliv Vedvik og Jørgen Jelstad for «Barnehagebutikken».

Vinner av fotoprisen:
Utdanning med fotograf
Maja Ljungberg Bjåland.

Les saken her

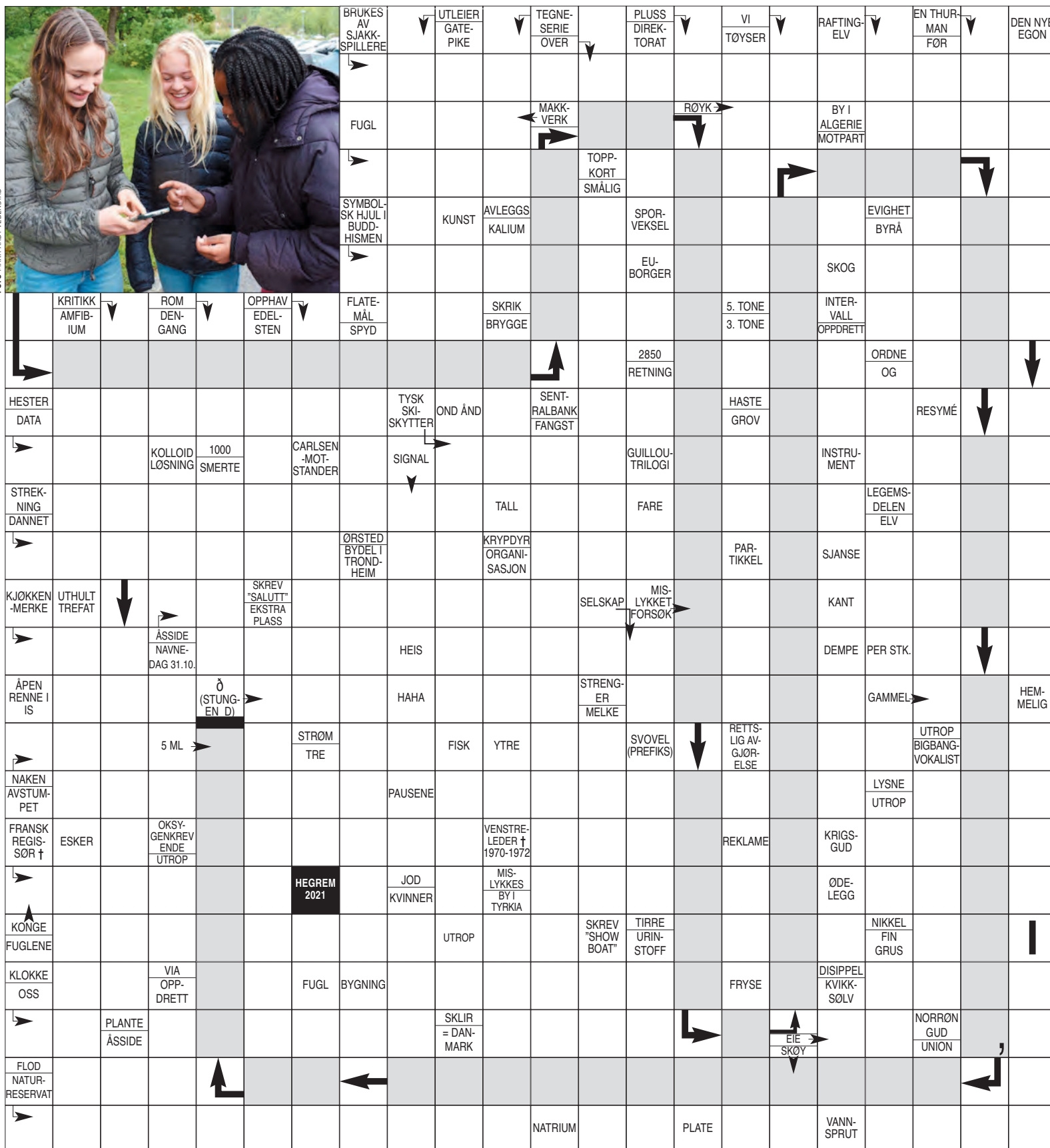
Markedsavdelingen fikk hederlig omtale i Markedsprisen!

kryssord

Innsending

Løsningssetningen med navn og adresse sendes
Utdanning i e-post innen 12. oktober:
kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

FOTO: MARIT AABY VEBENSTAD

Hanna-Cecilie Jemtegaard |
Advokatfullmektig i Utdanningsforbundet

FOTO BJØRN INGE KARLSEN

Forslag om nye regler om fjernundervisning i skolen

Her følger en kort redegjørelse om forslag til ny opplæringslov.

Kunnskapsdepartementet har sendt forslag til ny opplæringslov ut på høring. I den nye loven foreslås nye regler for fjernundervisning i skolen. Høringsfristen er 20. desember 2021. Her følger en kort redegjørelse om forslaget.

Lovforslaget innebærer en videre adgang til fjernundervisning enn i dag

Departementet foreslår en videre adgang til fjernundervisning enn i dag. Det foreslås at deler av opplæringen kan gjennomføres uten en lærer til stede sammen med elevene dersom vilkårene i forslagens paragraf 14-4 er oppfylt: «Fjernundervisning kan brukast dersom kommunen og fylkeskommunen kan godtgjøre at det er gode grunner for det, og at opplæringa vil vere trygg og pedagogisk forsvarleg. Fjernundervisninga skal gjennomførast slik at elevane og læreran kan kommunisere effektivt med tekniske hjelpemiddel.»

Krav om «gode grunner»

At det må være «gode grunner» til å gjennomføre opplæringen som fjernundervisning, betyr at fordelene for elevene må være større enn ulempene. I forslag til lovtekst nevnes som mulige fordeler muligheten til å få tilbud i fag som ellers ikke ville være mulig, og mulighet for å få bedre tilpasninger ut fra faglig nivå, se forslagens paragraf 14-4 andre avsnitt.

Krav om at fjernundervisning må være «trygg og pedagogisk forsvarlig»

Det foreslås et vilkår om at det må være trygt og pedagogisk forsvarlig å gjennomføre opplæringen som fjernundervisning. I forslag til lovtekst konkretiseres det hva som er sentrale momenter i vurderingen. Det skal blant annet tas hensyn til hvor gode muligheter elevene har for læring, utvikling, trivsel og sosial tilhørighet. Det skal også tas hensyn til om skolen har nødvendig og egnet utstyr og kompetanse til å gi slik opplæring. Det er presisert i merknadene til bestemmelsen at hva som er

trygt og pedagogisk forsvarlig, må vurderes skjønnsmessig basert på et faglig pedagogisk kunnskapsgrunnlag, se forslagens paragraf 14-4 tredje avsnitt.

Kravet om effektiv kommunikasjon

Fjernundervisning skal gjennomføres slik at elevene og læreren kan kommunisere effektivt med tekniske hjelpemidler. Det foreslås at det tas inn i lovteksten hva som ligger i kravet om effektiv kommunikasjon. Kravet innebærer at elevene må ha tilsvarende anledning til faglig hjelp og oppfølging som om læreren var fysisk til stede. Dessuten må læreren ha tilsvarende anledning til å gi opplæring, gjøre vurderinger og registrere eventuelt fravær. De tekniske løsningene må legges til rette for kommunikasjon i sanntid eller med kort responstid, se forslagens paragraf 14-4 fjerde avsnitt.

Hovedregel om fjernundervisning på skolen med enkelte unntak

Det foreslås at elevene som hovedregel skal få fjernundervisning på skolen. Videre foreslås det at en elev i grunnskolen kan få opplæring hjemme eller andre steder enn på skolen i særlige tilfeller. Det er presisert i høringsnotatet at særlige tilfelle må vurderes konkret og er ment å være en høy terskel. Et særlig tilfelle kan for eksempel være at en elev ikke kan komme på skolen på grunn av sykdom. Da kan fjernundervisning være et nyttig supplement til at læreren kommer hjem til eleven ved langvarig fravær. Et annet særlig tilfelle kan være dersom en elev deltar i en idrettskonkurranse/kulturarrangement på nasjonalt eller internasjonalt nivå.

Til slutt foreslås at en elev i videregående opplæring kan få fjernundervisning andre steder enn på skolen i særlige tilfeller eller etter avtale med rektor, se forslagens paragraf 14-4 femte avsnitt.

Høringsinstansene har fått frist til 20. desember 2021 for å komme med sine innspill.

«Fordelene for elevene må være større enn ulempene.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO: STIG WESTON/UDF

Valget

Resultatet av stortingsvalget tilsier at landet får en ny regjering. Og det de aller fleste lurer på nå, er i hvilken grad og på hvilken måte vil den nye regjeringen påvirke hverdagen vår, både i privat sammenheng og i arbeidslivet. Utdanningsforbundet har store forventninger til at den nye regjeringen vil forholde seg til utdanning og til lærerprofesjonen på en grunnleggende annen måte enn regjeringene Solberg.

Vi forventer at en ny regjering balanserer bedre hele bredden av utdanningens mål og oppgaver. Da kan man ikke legge ensidig vekt på noen spesielle fag og fagområder hvor resultater er enkle å måle. Dessuten må den erfaringsbaserte kunnskapen tillegges minst like stor vekt som relativt usikre måleresultater som framstår som sikre mest fordi de har en numerisk form. Vi er alle opptatt av barn og unge skal tilegne seg kunnskap. Men utdanningssystemets samfunnsmandat handler mer om hvilken kunnskap som er viktig, og at denne kunnskapen er koplet til *etisk bevissthet* og *praktiske ferdigheter*. Dersom den nye regjeringen er enig med oss om viktigheten av en helhetlig utdanning, bør det først og fremst gi seg uttrykk i utformingen av et nytt system for vurdering av resultatene som oppnås.

Et første signal om at den nye regjeringen er enig med oss i disse vurderingene, kan være å endre navnet på departementet som har det overordnede ansvaret for utdanningssystemet, tilbake til Utdannings- og forskningsdepartementet. De nøytrale ordene «kunnskap» og «læring» har liten informasjonsverdi uten at de blir kvalifisert gjennom utdanningsbegrepets *hva* og *hvordan*. Dessuten har departementets offisielle navn i engelsk versjon brukt i utlandet hele tiden vært The Ministry of Education and Research. Kanskje er årsaken at man har unnlatt å oversette «kunnskapsdepartementet» til engelsk at et departement med ansvar for utdanning og forskning, er dette navnet omtrent like meningsløst som å omtale sykehus som «helsesykehus».

Den avgående regjeringen har i ulike sammenhenger uttalt at det er behov for å gjenreise respekt og status for lærer-

yrket og lærerprofesjonen. Samtidig er det min oppfatning at regjeringen i mange sammenhenger har behandlet både lærerprofesjonen og partssystemet respektløst. Det gjelder ikke minst i sammensetningen av ulike ekspertutvalg som har utredet ulike utfordringer og problemstillinger i sektoren. Vi har respekt for at et vidt spekter av kompetanser er nødvendig når man skal gjennomføre slike utredninger. Men det har vært mer enn påfallende at den eneste profesjonen som ikke ansees som eksperter på utdanning, er de som har skoa på, det vil si lærerprofesjonen. Og dersom noen fra lærerprofesjonen har vært oppnevnt, har det ikke vært profesjonens demokratisk valgte talspersoner, men lærere og skoleledere som vi antar er foreslått av personer i styringslinja. Dette er gjenkjennelig praksis fra Kristin Clemets statsråd tid da hun prøvde å framstille ledelsen i lærerorganisasjonene som lite representative for lærerprofesjonen. Dessuten undergraver denne praksisen partssystemet som grunnleggende for den norske samfunnsmodellen.

Dersom vi skal kunne utvikle viljen og evnen til fornyelse og utvikling som ligger i lærerprofesjonen, og som så tydelig er demonstrert gjennom pandemien, må den nye regjeringen jobbe med oss og ikke mot oss. Det må *legges bedre til rette* for å utvikle den kollektive kraften i profesjonen, både på barnehage- og skolenivået og på tvers av nivåer. Ikke minst bør det legges enda bedre til rette for samarbeid med lærerutdanningene og forskningsfeltet. Og vi trenger flere lærerutdannere med erfaring fra praksisfeltet.

Dersom regjeringen skal kunne realisere kraften i utvikling av utdanningen nedenfra, bør den holde seg selv og lokalpolitikkerne i skinnet og ikke politisere saker som bør ligge til profesjonens ansvars- og beslutningsområde. I stedet bør regjeringen legge hovedvekten på å sikre utdanningssystemet økonomiske rammer som gjør det mulig å rekruttere og beholde nok kvalifiserte lærere. Uten det vil mange av våre andre bestrebelser være lite verdt.

«Den nye regjeringen må jobbe med oss og ikke mot oss.»

Rektorene:

– Dårligere økonomi under pandemien

En fersk undersøkelse viser urovekkende tall.

Respons Analyse har på oppdrag fra Utdanningsforbundet intervjuet 300 rektorer i norske skoler om den økonomiske situasjonen under pandemien.

Svarene de gir er ingen lystig lesing. Faktisk svarer halvparten at budsjettene deres er blitt redusert under korona-pandemien.

– Dette er sterkt urovekkende tall, sier Steffen Handal.

– Faktisk viser undersøkelsen også at en tredel av rektorene karakteriserer den økonomiske situasjonen for skolen som dårlig det kommende skoleåret. Og: Bare hver tredje grunnskole har fått dekket sine pandemirelaterte utgifter så langt.

Funnene i undersøkelsen er ikke ukjente. Kartlegginger som er gjennomført av Utdanningsdirektoratet viser blant annet at de statlige bevilgningene for å dekke ekstra pandemiutgifter ikke har nådd frem til barnehagene og grunnskolen. Bare drøyt 20 prosent av disse har fått ekstra økonomiske midler fra kommunen i 2021.

– Utopi

Nylig fortalte kunnskapsminister Guri Melby at regjeringen i statsbudsjettet for 2022 vil «sette av 240 millioner kroner til tapt læringsprogresjon i de mest utsatte områdene». Dette er langt fra nok mener Utdanningsforbundets leder.

– Ambisjonene til regjeringen er store og nødvendige, men det må helt andre summer til om de skal nås. Å tro at 240 millioner skal holde er ren utopi.

– Jeg minner om at Parr-utvalgets forslag om å styrke kontaktlærerfunksjon alene vil koste 600 millioner på nasjonalt nivå. Da er det fortsatt en rekke oppgaver som gjenstår, understreker Handal.

Parr-utvalget er en regjeringsoppnevnt arbeidsgruppe som fikk i oppgave å foreslå tiltak for å bote på de faglige og sosiale konsekvensene av koronapandemien for elever og barn. Blant annet

PANDEMIUTGIFTER: Mange skoler har fått dårligere økonomi under pandemien, viser en ny undersøkelse.

ILLUSTRASJONSFOTO
OLE WALTER JACOBSEN

har det foreslått ekstra timer for elever som har behov for det, økt tid til kontaktlærerrollen og forsterket opplæring.

Handal: – Utilstrekkelig

Tiltakene som ble foreslått medfører betydelige behov for ekstra ressurser til skolene.

– Regjeringen har gjentatte ganger lovet at merutgiftene i forbindelse med pandemien ville bli dekket, men det vi hører fra skolene er at pen-

gene ikke kommer frem.

– Denne rektorundersøkelsen er nok et eksempel på det. Det er svært alvorlig at mange skoler går inn i årets skoleår med dårligere økonomi, og det er sterkt beklagelig at ikke regjeringen avsetter mer til å dekke de behovene som vi faktisk vet ligger der. De ekstra bevilgningene fra staten kunnskapsminister Melby nå sier vil komme er også helt utilstrekkelige, sier Handal.

TRYGGERE: Ei din egen fremtid med Utdanningsforbundets uføreforsikring.

FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Ei din egen fremtid

Det er godt å vite at du kan gjøre noe i dag, som gjør fremtiden litt tryggere. Med en uføreforsikring kan du gi deg selv økonomisk trygghet dersom hverdagen skulle bli snudd på hodet. Gi deg selv muligheten til fortsatt å kunne gjøre det du ellers ville ha gjort, selv om din arbeidshverdag endrer seg. Du kan eie din egen fremtid.

Les mer om uføreforsikring på [udf.no](https://www.udf.no)

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for kommunikasjon i Utdanningsforbundet.

Kritiserer KS etter ny statistikk

Lærere uten fullført lærerutdanning sto for nesten ett av fem lærerårsverk i grunnskolen i fjor, ifølge nye tall. Utdanningsforbundets Steffen Handal mener KS viser svært lite vilje til å anerkjenne problemet.

I starten av september publiserte Statistisk sentralbyrå (SSB) oppdatert statistikk over ansatte i barnehager og skoler. De nye tallene bekrefter det Utdanningsforbundet over tid har hevdet: En høy andel av lærerårsverkene i norsk skole utføres av ansatte uten lærerutdanning.

I offentlige og private grunnskoler ble 11 601 årsverk utført av ansatte uten lærerutdanning i 2020. Det tilsvarer 17,5 prosent av alle utførte årsverk i offentlige og private grunnskoler – eller nesten ett av fem årsverk.

– KS bagatelliserer

Leder i Utdanningsforbundet Steffen Handal er ikke overrasket over funnene.

– Tallene har vært på samme høye nivå i

mange år, sier Handal til NTB.

Handal mener at arbeidsgiversiden bærer et særlig ansvar for situasjonen. Han har ikke inntrykk av at verken KS, Oslo kommune eller regjeringen i dag tar problemene på alvor.

– Det er alarmerende at KS, som er representant for kommunene og som forvalter en stor del av arbeidsgiveransvaret, nærmest fornekker tallene og bagatelliserer at det er et problem at så mange som har lærerjobb, ikke har lærerutdanning, sier Handal.

Både Oslo kommune og KS har vist til at personer uten lærerutdanning ikke kan anses som ukvalifiserte. Dette samsvarer dårlig med denne og tidligere regjeringers skjerpede krav til kompetanse blant lærere, og ikke minst opptakskrav til

lærerutdanningen, mener Handal.

– Det er også forstemmende å møte regjeringsmedlemmer som skjønnmaler situasjonen, og som ikke vil innrømme at vi står i en lærerkrise, sier han og viser til en valgprat han hadde med statsminister Erna Solberg nylig.

– Da hevdet hun at dette er et problem bare i små deltidsstillinger. Det er skuffende.

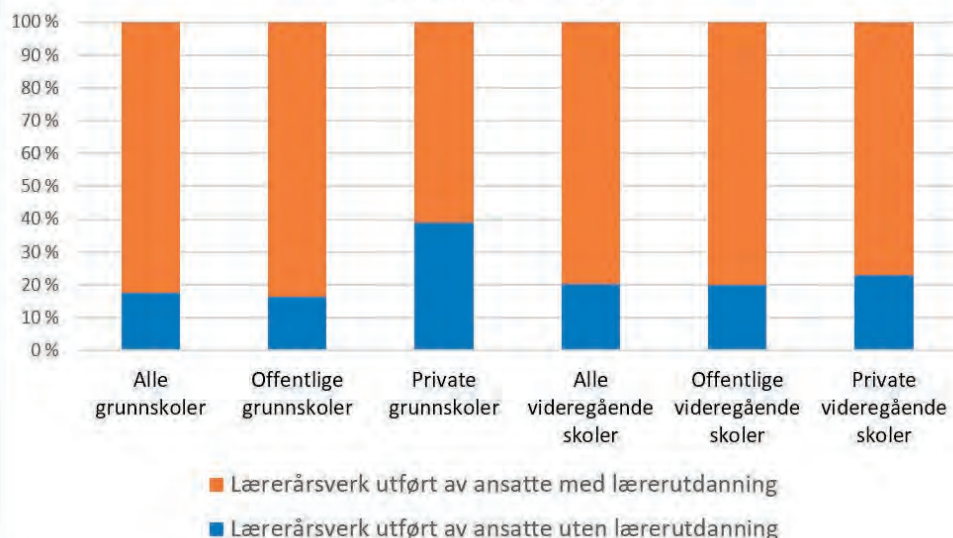
Vikarer uten lærerutdanning

Ifølge SSB engasjerer riktignok skolene en særlig høy andel personer uten lærerutdanning som timevikarer og i kortere vikariater. Hele 64 prosent av lærerne i 20–39 prosent stilling, og 78,9 prosent for lærerne med under 20 prosent stilling, mangler lærerutdanning.

Men andelen uten lærerutdanning er høy også blant de heltidsansatte. Dette er stikk i strid med det statsminister Erna Solberg hevdet i valg-samtalen med Steffen Handal (se den på udf. no eller hør samtalen i podkasten Lærerrommet episode 79). I denne gruppen er andelen uten lærerutdanning 14,4 prosent. Handal mener dette viser at bruken av ukvalifiserte ikke bare er et timelærerproblem.

– Det er ikke bare de som er innom skolen i ny og ne og jobber noen timer, som ikke har lærerutdanning, sier han.

Andel lærerårsverk utført av ansatte uten lærerutdanning

LÆRERMANGEL:
17 prosent av de ansatte i grunnskolen i fjor manglet lærerutdanning, ifølge SSBs nye rapport.
ILLUSTRASJONSBILDE
UTDANNINGSFORBUNDET

Vil ha tydeligere opplæringslov

Opplæringsloven krever at alle som skal tilsettes i undervisningsstilling må ha pedagogisk bakgrunn i samsvar med kravene i rammeplanene for lærerutdanningene eller tilsvarende pedagogisk kompetanse. På tross av dette benyttes altså ofte personer som ikke har lærerutdanning.

Ifølge en ny rapport fra NTNU samfunnsforskning er det også sterke indikasjoner på at kompetanse som i SSBs statistikk ikke er lærerutdanning, blir regnet som godkjent kompetanse i Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Rap-

porten gir eksempler på at ulike personer kan vurdere kompetanse ulikt når lærerkompetanse rapporteres.

Utdanningsforbundet har tidligere pekt på at opplæringsloven ikke er tydelig nok om utdanningskravet, og har derfor vektlagt at regelverket bør klargjøres fra nasjonalt hold.

Opplæringslovutvalget har som følge av denne oppfordringen bedt departementet vurdere om det er behov for å gjøre kravene i forskriften klarere.

Seksualundervisning i Lærerrommet

Hva lurer barn og ungdom på om seksualitet? Hva og hvordan bør de lære?

I podkasten Lærerrommets episode 81 er gjestene høyskolelektor Wenche Fjeld og helsesykepleier/helsebror Per Arthur Andersen.

Lærerrommet går i dybden på temaer innen utdanningsfeltet, og gir ny innsikt. Podkasten er for alle som er engasjerte i eller jobber i barnehage, skole eller innen høyere utdanning. Gjestene er forskere, lærere, barnehagelærere, elever, ledere, politikere – eller andre.

Du finner Lærerrommet på
Apple iTunes, SoundCloud,
Acast, Spotify og på udf.no

Kurs

Skolelederkonferansen

25.-26. oktober inviterer vi til skolelederkonferanse i Thon Hotel Arena på Lillestrøm: Hva vet vi om utfordringene som venter fremtidens skoleledere i Norge? Og hvilke grep kan man som leder ta for å lede en organisasjon til å bli inkluderende og skapende? Velkommen til inspirerende dager sammen med andre skoleledere. Vi skal vende blikket fremover og løfte fram aktuelle og relevante tema og problemstillinger.

Styrerkonferansen

10.-11. november ønsker vi velkommen til styrerkonferanse på hotell The Hub i Oslo. Årets konferansetema er styring, ledelse og profesjonelt skjønn. Er det plass til styrerens faglighet mellom en eier som stadig gjør flere faglige valg på vegne av alle – og barnehagelærere som har metodeansvar og faglig autonomi? Hva med styrerens faglige rom? Velkommen til inspirerende dager.

Les mer på www.udf.no/kurs

Trekker ny matteeeksamen

I fjor høst foreslo Utdanningsdirektoratet ny eksamen i matematikk: Den tradisjonelle todelte eksamensformen der elevene har hjelpemidler under bare én del, ble erstattet med en heldigital eksamen – med tilgang til hjelpemidler under hele prøven.

Mange matematikklærere har imidlertid vært kritiske til forslaget fordi de mener det vil skape større forskjeller, og i september besluttet direktoratet å vente med ny eksamen til våren 2023.

– Jeg vil berømme Utdanningsdirektoratet for at de har lyttet til kritikken og for at de ønsker en grundig faglig prosess med bred involvering i det videre arbeidet med ny matematikkeksamen, sier Thom Jambak, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet og leder av kontaktforum videregående.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

 Reiseforsikring	 Livsforsikring	 Studentforsikring
 Innboforsikring	 Barneforsikring	 Husforsikring
 Grunnforsikring	 70+ forsikring	 Bilforsikring
 Uføreforsikring	 Person 3i1 forsikring	

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til husdyrforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

Jeg eier **min** **egen fremtid**

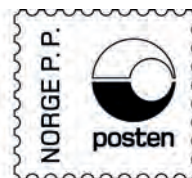
Å vite at du klarer deg, selv om hverdagen blir snudd på hodet. Å vite at uførhet ikke betyr slutten på meningsfylte dager, eller slutten på det du ønsker å få ut av livet ditt. Å vite at bunnen ikke faller ut av økonomien din, hvis det som sikkert ikke vil skje, skjer likevel. Å vite at du kan gjøre noe i dag, som gjør fremtiden litt tryggere. Det er det vi kaller å eie sin egen fremtid.

Uføreforsikring

Les mer om uføreforsikring på udf.no

UTDANNINGS
FORBUNDET

G H

J

LITERATE avdekker dysleksi hos barn, ungdom og voksne

Literate dysleksitester kan nå brukes både til **screening og diagnostisering**. Utviklingen, normeringen og valideringen av testene er fagfellevurdert og publisert i anerkjente internasjonale tidsskrift.

Testene er digitaliserte og **svært enkle** å administrere. De har **høy reliabilitet og validitet** og tar kun 30 minutter. Resultatene foreligger umiddelbart etter endt testing, og er intuitive. En automatisk generert rapport gir god støtte til vurderingene av testresultatene.

For å ta i bruk Literate-testene må man **gjennomføre et sertifiseringskurs**, enten som nettkurs eller ved å delta på ett av våre dagskurs.

Les mer om Literate og meld deg på kurs på **www.literate.no**